महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनाको मध्यावधि मूल्यांकन

प्रकाशक

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय

सिंहदरबार, काठमाडौं

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनाको मध्यावधि मूल्यांकन

प्रकाशकः महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय, नेपाल

सहयोगः

प्रकाशनः .....

मुद्रकः

सर्वाधिकारः प्रकाशकमा

महान्यायाधिवक्ताज्यूको मन्तव्य राख्न बाँकी

निर्देशक समिति

माननीय महान्यायाधिवक्ता श्री अग्निप्रसाद खरेल	संयोजकत्व
नायब महान्यायाधिवक्ताज्यूहरु श्री खगराज पौडेल	सदस्य
नायब महान्यायाधिवक्ताश्री पद्म प्रसाद पाण्डेय	सदस्य
नायब महान्यायाधिवक्ताश्री नारायण प्रसाद पौडेल	सदस्य
नायब महान्यायाधिवक्ताश्री विश्वराज कोइराला	सदस्य
सहसचिव श्री कोशलचन्द्र सुवेदी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका	सदस्य
अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव श्री हरिशरण पुडासैनी	सदस्य
राष्ट्रिय योजना आयोगका सहसचिव डा. श्री किरण रुपाखेती	सदस्य
सहन्यायाधिवक्ता श्री रेवतीराज त्रिपाठी	सदस्य
सहन्यायाधिवक्ता श्री गीताप्रसाद तिम्सिना	सदस्य सचिव

मूल्यांकन समिति

नायब महान्यायाधिवक्ता श्री पद्मप्रसाद पाण्डेय	संयोजकत्व
सहन्यायाधिवक्ताश्री श्यामकुमार भट्टराई	सदस्य
सहन्यायाधिवक्ता श्री रेवतीराज त्रिपाठी	सदस्य
सहन्यायाधिवक्ताश्री गोपाल प्रसाद रिजाल	सदस्य
सहन्यायाधिवक्ता श्री संजीवराज रेग्मी	सदस्य
सहन्यायाधिवक्ता श्री रमादेवी पराजुली	सदस्य
सहन्यायाधिवक्ता श्री खेमराज ज्ञवाली	सदस्य
सहन्यायाधिवक्ता श्री उद्धवप्रसाद पुडासैनी	सदस्य
प्रा.डा. श्री श्रीकृष्ण श्रेष्ठ	विज्ञ सदस्य
पूर्व नायब महान्यायाधिवक्ता श्री नरेन्द्रप्रसाद पाठक	विज्ञ सदस्य

कार्य समूह

उपन्यायाधिवक्ता श्री महेश प्रसाद खत्री	संयोजकत्व
उपन्यायाधिवक्ता श्री सोमकान्त भण्डारी	सदस्य
शाखा अधिकृत श्री सविता शर्मा	सदस्य
शाखा अधिकृत श्री श्रीराम खनाल	सदस्य
शाखा अधिकृत श्री रोशी भण्डारी	सदस्य
शाखा अधिकृतश्री शिव वाग्ले	सदस्य

शाखा अधिकृत श्री नुमराज खनाल	सदस्य
शाखा अधिकृत श्री पुष्पराज बाँस्तोला	सदस्य
शाखा अधिकृत श्री शान्तिविक्रम शाह	सदस्य
नायब सुव्वा श्री चन्दन कुमार ठाकुर	सदस्य

विषय सूची

१. परिचय 7

२. योजनाका लक्ष्य र रणनीतिहरु ११

३. योजना कार्यान्वयनको अवस्था १३

४. योजनाको कार्यान्वयनबाट हासिल भएका उपलब्धिहरुको समीक्षा ५६

५. योजना कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरु र चुनौतीहरु ७२

६. रणनीतिक सुधारका क्षेत्रहरु ७७

७. रणनीतिक योजनामा थप भएका कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनको योजना ८०

८. रणनीतिक योजनाका थप कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि आवश्यक बजेटको प्रक्षेपण..... ८६

अनुसूची १

रणनीतिक योजनाको मध्यावधि मूल्यांकन सम्बन्धी प्रादेशिक छलफलमा उठाइएका विषयहरु ९२

अनुसूची २

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनाको परामर्श बैठकको उपस्थिति ९५

१. परिचय

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको कार्यसम्पादनलाई प्रभावकारी र नतिजामुखी बनाउन आर्थिक वर्ष २०६८/०६९ देखि योजनाबद्ध रूपमा संस्थागत सुधारका प्रयासहरूको थालनी भएको हो । त्यसपूर्व पनि महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा संस्थागत सुधारका प्रयासहरू हुँदै नभएका भने होइनन् । वार्षिक कार्यक्रमको तर्जुमा गरी सोही वार्षिक कार्यक्रम बमोजिम संस्थागत र व्यवसायिक सुधारतर्फ प्रयासरत महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको उक्त प्रयास अपूर्ण भएको महसुस गरी आर्थिक वर्ष २०६८/०६९ देखि योजनावद्ध रूपमा केही दूरगामी लक्ष्यसहितका प्रयासहरूको थालनी गरियो । परिणाम स्वरुप आर्थिक वर्ष २०६८/०६९ देखि २०७२/०७३ सम्मको प्रथम पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना कार्यान्वयनको अनुभवसहित महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले संस्थागत सुदृढीकरण र व्यावसायिकता विकासमा केन्द्रित भई दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना (२०७३।०७४-२०७७।०७८) तर्जुमा गरी कार्यान्वयनको चरणमा रहेको छ ।

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले सम्पादन गर्ने कार्यहरू प्रभावकारी र परिणाममुखी बनाई संविधान तथा कानूनद्वारा सुम्पिएका जिम्मेवारी राज्य, समाज र नागरिकको अपेक्षा अनुसार प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्नका लागि महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूको विद्यमान वस्तुस्थितिको विश्लेषण गरी सवल र कमजोर (Strength andWeakness) पक्षहरू तथा अवसर र चुनौतीहरू (Opportunity and Threat) को पहिचान गरी संस्थागत सुदृढीकरणका लागि दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनाको तर्जुमा गरिएको हो । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूले जनताका अपेक्षा र संवैधानिक तथा कानूनी जिम्मेवारी अनुरूपको कार्य निश्चित समय सीमा भित्र सम्पादन गर्न सकियोस् भनी रणनीतिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको हो ।

दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना दुई वर्ष पुरा भई तेस्रो वर्ष कार्यान्वयनको क्रममा रहेको अवस्थामा योजना कार्यान्वयनको मध्यावधि मूल्यांकन गरी सुधारका क्षेत्रहरुको पहिचान गर्ने उद्देश्यले यो मूल्यांकन प्रारम्भ गरिएको हो । मूल्यांकनको क्रममा तेस्रो वर्षको समेत कार्यान्वयन सम्पन्न भएको छ । यो तीन वर्षमा योजनाको कार्यान्वयनबाट हासिल भएका उपलब्धि र योजनाले प्रक्षेपण गरेका तर कार्यान्वयन हुन बाँकी रहेका कार्यक्रमहरुको मूल्यांकन गर्ने र बाँकी दुई वर्षमा गर्न सकिने रणनीति र क्रियाकलापहरु पहिचान गर्ने उद्देश्यले यो मध्यावधि मूल्यांकन गर्न गरिएको हो ।

निर्देशक समिति

मध्यावधि मूल्यांकनका लागि माननीय महान्यायाधिवक्ताश्री अग्निप्रसाद खरेलज्यूको संयोजकत्वमा नायब महान्यायाधिवक्ताज्यूहरुश्री खगराज पौडेल,श्री पद्म प्रसाद पाण्डे, श्री नारायण प्रसाद पौडेल, श्री विश्वराज कोइराला, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका सहसचिव श्री कोशलचन्द्र सुवेदी, अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव श्री हरिशरण पुडासैनी, राष्ट्रिय योजना आयोगका सहसचिव डा. श्री किरण रुपाखेती, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका मानव संशाधन महाशाखाका सहन्यायाधिवक्ताश्री रेवतीराज त्रिपाठी सदस्य र महान्यायाधिवक्ताज्यूको सचिवालयका सहन्यायाधिवक्ता श्री गीताप्रसाद तिम्सिना सदस्य सचिव रहने गरी निर्देशक समिति गठन भई सो समितिले दिएको निर्देशनका आधारमा यो मूल्यांकन प्रतिवेदन तयार भएको छ ।

कार्यादेश

- रणनीतिक योजनाको मध्यावधि मूल्यांकनको विधि स्वीकृत गर्ने ।
- योजना कार्यान्वयनको मूल्यांकनका लागि मूल्यांकन समितिलाई आवश्यक निर्देशन एवम् पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने ।

मूल्यांकन समिति

योजनाको मूल्यांकनका लागि नायब महान्यायाधिवक्ता श्री पद्मप्रसाद पाण्डेयको संयोजकत्वमा सहन्यायाधिवक्ताहरु श्री श्यामकुमार भट्टराई, श्री रेवतीराज त्रिपाठी, श्री गोपाल प्रसाद रिजाल, श्री संजीवराज रेग्मी, श्री रमादेवी पराजुली, श्री खेमराज ज्ञवाली र श्री उद्धवप्रसाद पुडासैनी रहनु भएको मध्यावधि मूल्यांकन समिति गठन भएको छ । सो समितिमा प्रा.डा. श्री श्रीकृष्ण श्रेष्ठ र पूर्व नायब महान्यायाधिवक्ता श्री नरेन्द्रप्रसाद पाठक विज्ञ सदस्यको रुपमा रहनु भएको छ ।

कार्यादेश

- मध्यावधि मूल्यांकनको अवधारणापत्र तयार पारी निर्देशक समिति समक्ष पेश गर्ने,
- निर्देशक समितिले स्वीकृत गरेको मूल्यांकन विधिका आधारमा रणनीतिक योजनाको मध्यावधि मूल्यांकन प्रतिवेदन तयार गर्ने,
- योजनाले निर्धारण गरेका नतिजा परिसूचकका आधारमा कार्यान्वयनको अवस्थाको मूल्यांकन गर्ने,
- सरकारी वकीलहरु तथा सरोकारवालाहरुसँगको परामर्शबाट प्राप्त भएका राय सुझावहरुको विश्लेषण गर्ने,
- हालसम्म योजना कार्यान्वयनबाट हासिल भएका उपलब्धिहरुको समीक्षा गर्ने,
- योजना कार्यान्वयनको क्रममा देखा परेका समस्याहरु पहिचान गरी समाधानका उपायहरु प्रस्ताव गर्ने,
- योजना कार्यान्वयनको मध्यावधि मूल्यांकन प्रतिवेदन तयार गरी निर्देशक समिति समक्ष पेश गर्ने र निर्देशक समितिले दिएको निर्देशन बमोजिम प्रतिवेदनलाई अन्तिम रुप दिने ।
- मूल्यांकन कार्यमा कार्य समूहको सहयोग लिने ।

कार्य समूह

उपन्यायाधिवक्ता श्री महेश प्रसाद खत्रीको संयोजकत्वमा उपन्यायाधिवक्ता श्री सोमकान्त भण्डारी, शाखा अधिकृतहरु श्री सविता शर्मा, श्री श्रीराम खनाल, श्री रोशी भण्डारी, श्री शिव वाग्ले, श्री नुमराज खनाल, श्री पुष्पराज बाँस्तोला, श्री शान्तिविक्रम शाह र नायब सुव्वा श्री चन्दन कुमार ठाकुर रहेको कार्य समूह गठन गरी योजनाको मूल्यांकन कार्य गरिएको छ ।

कार्य समूहको कार्यादेश

- मूल्यांकन समितिले दिएको निर्देशन बमोजिम योजना कार्यान्वयनको अवस्थाका बारेमा विवरण संकलन गर्ने,
- योजनाको मूल्यांकनको क्रममा आयोजना गरिने परामर्श कार्यक्रमको सञ्चालन, व्यवस्थापन एवम् प्रतिवेदन तयार गरी मूल्यांकन समिति समक्ष पेश गर्ने,
- मूल्यांकन विधि बमोजिमको योजना कार्यान्वयनको अवस्था देखिने विवरण संकलन गरी प्राप्त विवरणका आधारमा योजनाले प्रक्षेपण गरेका क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयनको अवस्था देखिने विवरण तयार गरी मूल्यांकन समिति समक्ष प्रस्तुत गर्ने,
- मूल्यांकन समितिले दिएको निर्देशन बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

मध्यावधि मूल्यांकनको विधि

सबै सरोकारवाला पक्षहरुको संलग्नता एवम् सम्बन्धित विज्ञहरुको समेत सहयोग लिई विद्यमान रणनीतिक योजनाको मध्यावधि मूल्यांकनको लागि मूलत देहायका विधिहरु अवलम्वन गरिएको छ :

१. **निर्देशक समितिसँगको छलफल र समितिको निर्देशनः** माननीय महान्यायाधिवक्ताज्यूको संयोजकत्वमा गठित निर्देशक समितिको निर्देशन र सुझाव बमोजिम मूल्यांकन समिति एवम् कार्य समूहबाट मध्यावधि मूल्यांकनको काम कारवाही सञ्चालन गरिएको छ ।

२. **विवरण संकलनः** दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनाले प्रक्षेपण गरेका लक्ष्य र रणनीतिक क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयनको अवस्थाको मूल्यांकन गर्न महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरुबाट सर्वेक्षण फाराम बमोजिम योजना कार्यान्वयनको बारेमा सूचना संकलन गरी सोही बमोजिम योजनाको मध्यावधि मूल्यांकन गरिएको छ ।

३. **महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको भावी कार्य योजनाको अध्ययनः** माननीय महान्यायाधिवक्ताज्यूबाट प्रस्तुत भएका भावी कार्य योजना एवम् नयाँ कानूनी व्यवस्थाहरुको सन्दर्भमा विकासित भएका नयाँ दृष्टिकोण समेतलाई आधार लिइएको छ ।

४. **परामर्श कार्यक्रमः** सरोकारवालाहरुसँग देहाय बमोजिम परामर्श कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरी राय सुझाव संकलन गरिएको छ :

क. आन्तरिक परामर्शः सरकारी वकीलहरु, सरोकारवाला निकायका प्रतिनिधि र अनुसन्धान अधिकृत तथा कर्मचारीहरुको प्रतिनिधित्व हुनेगरी २०७६। १।२० र २०७६।१।२७ मा काठमाडौंमा छलफल कार्यक्रमको आयोजना गरी योजना कार्यान्वयनको बारेमा पृष्ठपोषण संकलन गरिएको छ ।

ख. प्रादेशिक परामर्शः रणनीतिक योजनाको मूल्यांकनको लागि सुझावहरु संकलन गर्न देहायको स्थानमा सम्बन्धित प्रदेशकासरकारी वकील, प्रहरी, कानून व्यवसायीहरु र अन्य सरोकारवाला निकायको प्रतिनिधित्व र सहभागिता हुनेगरी प्रादेशिक परामर्श कार्यक्रम सञ्चालन गरी राय सुझाव संकलन गरिएको छ ।

- २०७६ वैशाख ७ गते विराटनगरः- प्रदेश नं. १ र २ का सरोकारवालाहरुको सहभागिता
- २०७६ वैशाख ९ गते धनगढीः- प्रदेश नं. ५ का बाँके, बर्दिया तथा प्रदेश नं. ६ र ७ का सरोकारवालाहरुको सहभागिता
- २०७६ वैशाख १७ गते पाल्पाः- प्रदेश नं. ४ र ५ का सरोकारवालाहरुको सहभागिता

परामर्शको क्रममा कार्यक्रमका देहायका विषयमा केन्द्रित भई छलफल गरिएको थियो :

१. योजनाको परिदृष्य, परिलक्ष्य र मूल्यहरुमा परिवर्तनको आवश्यकता छ ?

२. रणनीतिक योजना कार्यान्वयनमा यहाँहरुले गर्नु भएको प्रयासका बारेमा संक्षेपमा प्रकाश पारिदिनु हुन्छ कि?

३. योजना कार्यान्वयनका लागि यहाँहरुको अग्रसरतामा भएका सुधारका कार्यक्रमहरु जसले अरुलाई पनि सुधारका लागि अग्रसर हुन सहयोग पुग्दछ, त्यस्ता विषयमा प्रकाश पारिदिनु हुन्छ कि ?

४. योजना कार्यान्वयनबाट सरकारी वकीलको कार्य सम्पादन, व्यावसायिकता विकास र सँस्थागत सुधारमा के कस्तो सहयोग पुगेको छ ?

५. योजनाले प्रक्षेपण गरेका लक्ष्य, रणनीतिहरु र क्रियाकलापलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न के कस्तो प्रबन्ध गरिनु पर्दछ ?

६. योजना कार्यान्वयनबाट प्राप्त भएका उपलब्धिलाई सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनसँग आबद्ध गर्न के गर्नु पर्दछ ? सरकारी वकील कार्यालयको कार्य सम्पादनको गुणस्तर सुधार गर्न थप के कस्ता रणनीति तथा क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्नु उपयुक्त हुन्छ ?

७. मुलुकी संहिता तथा नयाँ बनेका कानूनले सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनमा थप गरेको जिम्मेवारीलाई प्रभावकारी रुपमा सम्पादन गर्न योजनामा थप के कस्ता कार्यक्रमहरु समावेश गर्नु उपयुक्त हुन्छ ?

५.योजना, प्रतिवेदन एवम् निर्देशनहरुको सर्वेक्षणः मूल्यांकनको क्रममा सर्वोच्च अदालतको तेस्रो रणनीतिक योजना, नेपाल प्रहरीको अपराध अनुसन्धान कार्ययोजनाको समेत सर्वेक्षण गरिएको छ । यो अवधिमा भएका वैदेशिक अध्ययन भ्रमणका प्रतिवेदनहरु रविभिन्न विषयमा गरिएका अनुसन्धान प्रतिवेदनहरुको समेत अध्ययन गरिएको छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा अन्य सरोकारवाला निकायका वार्षिक प्रतिवेदनहरुको अध्ययन गरिएको छ । सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनमा सुधार ल्याउनका लागि सर्वोच्च अदालतबाट दिइएका न्यायिक निर्देशनहरु एवम् प्रहरी र सरकारी वकीलको सम्मेलन तथा सरकारी वकीलहरुको राष्ट्रिय तथा प्रादेशिकराष्ट्रिय सम्मेलन एवम् कार्यशालाबाट पारित प्रस्तावलाई समेत अध्ययन गरिएको छ ।

६. मुलुकी फौजदारी संहिताहरुको कार्यान्वयनमा थप भएको जिम्मेवारीको मूल्यांकनःमुलुकी अपराध संहिता, मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता एवम् सजाय निर्धारण सम्बन्धी ऐन लगायतका कानूनहरु जारी भएपछि ती कानूनहरुको कार्यान्वयनका लागि सरकारी वकीलको जिम्मेवारी र भूमिकाको विश्लेषण गरिएको छ ।

७. सरकारी वकील कार्यालयहरुको अवलोकनः रणनीतिक योजनाको मध्यावधि मूल्यांकनको क्रममा आवश्यकतानुसार सरकारी वकील कार्यालयहरुको अवलोकन गरी विद्यमान अवस्था र सूधारका क्षेत्रहरुको बारेमा जानकारी लिइएको छ । यसक्रममा उपत्यकाका सबै सरकारी वकील कार्यालय र उपत्यका बाहिर जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, मोरङ, उच्च सरकारी वकील कार्यालय, विराटनगर, जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, पाल्पा, जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, धनगढी समेतका कार्यालयहरुको अनुगमन गरी योजना कार्यान्वयनको अवस्थाको बारेमा जानकारी लिइएको थियो ।

८. पूर्व महान्यायाधिवक्ता एवम् नायब महान्यायाधिवक्ताहरुसँगको छलफल कार्यक्रमःInstitutional Memoryलाई अभिलेखबद्ध गर्दै पूर्व महान्यायाधिवक्ता एवम् पूर्व नायब महान्यायाधिवक्ताहरुबाट योजनाको मूल्यांकनको क्रममा सुझाव संकलन गर्न मिति २०७६।०२।१६ गते एक दिवसीय कार्यशालाको आयोजना गरी छलफल एवं सुझाव संकलन गरिएको छ ।

९. राष्ट्रिय कार्यशालाको आयोजनाः मूल्यांकन समितिले तयार गरेको मध्यावधि मूल्याकनको मस्यौदा उपर सरोकारवाला निकायहरू, विज्ञ समेतको सहभागितामा राष्ट्रिय कार्यशाला आयोजना गरी प्राप्त पृष्ठपोषण र सुझावको आधारमा प्रतिवेदनलाई अन्तिम रुप दिइएको छ ।

१०. मूल्यांकनको आधार :मूल्यांकन गर्दा योजनाले प्रक्षेपण गरेका क्रियाकलापहरु मध्ये कार्य सम्पन्न भएकालाई ५ अंक (१०० प्रतिशत), कार्य अन्तिम चरणमा पुगेकोलाई ४ अंक (८० प्रतिशत), आंशिक कार्य प्रगति भएकोलाई ३ अंक (६० प्रतिशत), कार्य प्रारम्भ भएकोलाई २ अंक (४० प्रतिशत) र कार्य प्रारम्भ नै नभएको वा तयारीको क्रममा रहेकोलाई १ अंक (२० प्रतिशत) कायम गरी कार्य सम्पादनको अवस्थाको मूल्यांकन गरिएको छ । न्यायपालिकाको रणनीतिक योजनाको मूल्यांकनका लागि विगतदेखि नै अवलम्वन गरिएको यो विधिलाई महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको रणनीतिक योजनाको मूल्यांकनका लागि समेत अबलम्बन गरिएको हो ।

२. योजनाका लक्ष्य र रणनीतिहरू

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना (२०७३।०७४-२०७७।०७८) ले राखेका परिदृष्य, परिलक्ष्य, मूल्यहरु तथा लक्ष्य र रणनीतिहरु यसप्रकार रहेकाछन् :

योजनाको परिदृश्य

व्यावसायिक, प्रभावकारी र जनविश्वास प्राप्त संस्थाको रुपमा स्थापित भई कानूनको शासनको प्रबर्द्धन गर्नु महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको परिदृश्य हुनेछ ।

योजनाको परिलक्ष्य

फौजदारी मुद्दाको अनुसन्धानमा नेतृत्वदायी भूमिका, स्वच्छ र प्रभावकारी अभियोजन तथा सुदृढ प्रतिरक्षा प्रणाली एवम् व्यावसायिक कानूनी राय प्रदान गर्ने संस्थाको रुपमा विकास गर्नु महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको परिलक्ष्य हुनेछ ।

मूल्यहरु

स्वच्छ सुनुवाइ, कानूनको शासन, कानून र न्यायका मान्य सिद्धान्तको अवलम्वन, मानव अधिकार र वैयक्तिक स्वतन्त्रताको सम्मान संरक्षण र प्रबर्द्धन, सार्वजनिक हितको संरक्षण, पीडित मैत्री र न्यायमा पहुँच, व्यावसायिक स्वायत्तता र उन्मुक्ति, उत्तरदायित्व र जवाफदेहिता, निरन्तर सुधार र सिकाइ, नैतिकता र सदाचार, लैंगिक मैत्री र विविधताको सम्बोधन, समावेशिता ।

योजनाका लक्ष्य र रणनीतिहरू

प्रस्तुत योजनामा चार वटा लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ । उक्त लक्ष्य प्राप्त गर्नका लागि २९ वटा रणनीतिहरू र सोको कार्यान्वयनका लागि विभिन्न २१८ वटा क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिएको छ :

लक्ष्य १: सरकार वादी मुद्दाको अभियोजनलाई वस्तुगत र प्रभावकारी बनाउने,

लक्ष्य प्राप्तिका रणनीतिहरू

- स्वच्छ सुनुवाइका आधारभूत मान्यता अनुरूप सरकारी वकीलको भूमिका प्रभावकारी बनाउने,
- शंकित (suspect) का आधारभूत अधिकारहरूको संरक्षण गर्ने,
- सरकार वादी मुद्दाको अनुसन्धानलाई वस्तुगत र प्रभावकारी बनाउन सरकारी वकीलको नेतृत्वदायी भूमिका स्थापित गर्ने,
- वस्तुगत प्रमाणका आधारमा अभियोजन गर्ने,
- न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि गर्न पीडित र साक्षीको संरक्षण गर्ने,
- अभियोजन कार्यको प्रभावकारी अनुगमन गर्ने ।

लक्ष्य २: सरकार वादी मुद्दा र रिटको प्रतिरक्षामा प्रभावकारी प्रतिनिधित्व गर्ने,

लक्ष्य प्राप्तिका रणनीतिहरू

- मुद्दासँग सम्बन्धित साक्षी, प्रमाणको प्रस्तुती र परीक्षण प्रभावकारी रूपमा गर्ने,
- मुद्दाको मिसिल अद्यावधिक गर्ने,
- पुनरावेदन तथा निवेदन गर्ने नगर्ने सम्बन्धी प्रस्तावको सञ्चार एवं निर्णय प्रक्रिया स्वचालित बनाउने,
- सरकार वादी र सरकारको हक, हित र सरोकार रहेका मुद्दा र रिटमा प्रतिनिधित्व प्रभावकारी रूपमा गर्ने,

लक्ष्य ३: सरकारी वकीलको पेशालाई व्यावसायिक बनाउने,
लक्ष्य प्राप्तिका रणनीतिहरू

- सरकारी वकील तथा अन्य कर्मचारीको नियुक्ति, सेवा, शर्त सम्बन्धी कानूनको तर्जुमा गरी लागू गराउन पहल गर्ने,
- सरकारी वकीलहरूको स्वतन्त्रता र उन्मुक्तिको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्ने,
- सरकारी वकीलहरूलाई विषयगत विशिष्टीकरण गर्ने,
- कार्यबोझका आधारमा जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने,
- सरकारी वकील कार्यालयहरूमा कार्यरत कर्मचारीको क्षमता विकास गर्ने,
- कानूनी राय प्रदान गर्न संस्थागत क्षमता विकास गर्ने,
- क्षमता विकासका लागि निरन्तर सिकाइ विधि अवलम्बन गर्ने ।

लक्ष्य ४: महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा मातहत सरकारी वकील कार्यालयहरूको संस्थागत सुदृढीकरण गर्ने ।

लक्ष्य प्राप्तिका रणनीतिहरू

- महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूको संगठनात्मक संरचना पुनरावलोकन गर्ने
- महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूको भौतिक पूर्वाधार विकास गर्ने,
- सरकारी वकील कार्यालयहरूको कार्यसम्पादनलाई सूचना तथा सञ्चार प्रविधि पद्धतिमा आबद्ध गर्ने,
- सरोकारवालाहरूसँगको समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउर्ने,
- महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूबाट हुने सेवा प्रवाहलाई गुणस्तरीय बनाउने,
- महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा मातहतका सरकारी वकील कार्यालयमा पुस्तकालय स्थापना र व्यवस्थापन गर्ने,
- मानव संशाधनको व्यवस्थापन र विकास गर्ने
- अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्रको संस्थागत विकास गर्ने,
- अपराधशास्त्रीय अनुसन्धान केन्द्र स्थापना गरी संस्थागत गर्ने,
- अनुसन्धान तथा प्रकाशन महाशाखाको स्थापना र सुदृढीकरण गर्ने,
- सरकारी वकील कार्यालयको सुरक्षा व्यवस्था गर्ने
- योजना कार्यान्वयन संयन्त्र निर्माण र कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली सुदृढ बनाउने ।

३. योजना कार्यान्वयनको अवस्था

प्रस्तुत योजनामा चार वटा लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ । उक्त लक्ष्य प्राप्त गर्नका लागि २९ वटा रणनीतिहरू र सोको कार्यान्वयनका लागि विभिन्न २१८ वटा क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिएको छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनाका चार वटा लक्ष्य अन्तर्गतका क्रियाकलापको कार्यान्वयनको अवस्था यसप्रकार रहेको छ ।

लक्ष्य १: सरकार वादी मुद्दाको अभियोजनलाई वस्तुगत र प्रभावकारी बनाउने

<u>लक्ष्य प्राप्तिका रणनीतिहरू</u>

१. स्वच्छ सुनुवाइका आधारभूत मान्यता अनुरूप सरकारी वकीलको भूमिका प्रभावकारी बनाउने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	स्वच्छ सुनुवाइका आधारभूत मान्यताहरूको साइनपोष्ट बनाई कार्यालयमा अभियुक्त एवं पीडितले देख्ने गरी राख्ने	साइनपोष्ट तयार गरी टाँस गरिएको हुने	कार्यान्वयन भएको	सेवाग्राही, अभियुक्त एवं पीडितहरुलाई जानकारी लिन सहज भएको
२.	स्वच्छ सुनुवाइका आधारभूत मान्यता, न्यायिक दृष्टिकोण र सरकारी वकीलको भूमिका सम्बन्धमा सरकारी वकीलको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	प्रत्येक वर्ष ६० जना सरकारी वकीलहरूले तालिम प्राप्त गरेको हुने	कार्यान्वयन भएको	प्रशिक्षण प्रदायक निकायहरुलाई समेत सो बिषय समावेश गर्न अनुरोध गरी पत्राचार गरिएको ।
३.	स्वच्छ सुनुवाइका आधारभूत सिद्धान्तहरू, संविधान तथा कानूनी व्यवस्थाहरू समेतको स्रोत पुस्तिका प्रकाशन गरी सबै सरकारी वकीललाई उपलब्ध गराउने	स्वच्छ सुनुवाइ सम्बन्धी स्रोत पुस्तिका प्रकाशन हुने	कार्यान्वयन भएको	स्वच्छ सुनुवाइ सम्बन्धी अवधारणालाई व्यवहारमा उतार्न सहयोग पुगेको ।
४.	स्वच्छ सुनुवाइको अवधारणाको कार्यान्वयनको अवस्थाको बारेमा अनुसन्धानमूलक अध्ययन गरी सुधारका क्षेत्रहरू पहिचान गर्ने	कार्यदल गठन भई अनुसन्धानमूलक प्रतिवेदन प्राप्त हुने	कार्यान्वयन अन्तिम चरणमा पुगेको	स्वच्छ सुनुवाईको अवधारणाको कार्यान्वयन र सुधारका क्षेत्रहरु पहिचान गर्न सहयोग गर्ने ।
५.	अनुसन्धानमूलक अध्ययनले पहिचान गरेका सुधारका विषयहरू कार्यान्वयनमा ल्याउने	सुझावहरू कार्यान्वयन भएको हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	लगातार सुनुवाई लगायतका विषयमा परिपत्र भएको

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
६.	अर्धन्यायिक निकायका लागि कार्यसम्पादन सम्बन्धी कानून बनाउन पहल गर्ने	पत्राचार/समन्वय बैठक	कार्य सम्पन्न भएको	अर्द्धन्यायिक निकायको कार्य सम्पादनमा सहयोग पुग्ने ।

यस रणनीतिको लक्ष्य प्राप्तिका लागि स्वच्छ सुनुवाईका आधारभूत मान्यताहरुको साईनपोष्टहरु बनाई सबै सरकारी वकील कार्यालयहरुमा अभियुक्त एवं अपराध पीडितले देख्ने गरी टाँस गर्न पठाइएकोमा प्राय सबै कार्यालयहरूमा टाँस गरिएको छ । सरकारी वकील र कर्मचारीहरूलाई स्वच्छ सुनुवाईका आधारभूत मान्यता, न्यायिक दृष्टिकोण र सरकारी वकीलको भूमिका सम्बन्धमा प्रशिक्षण दिइएको र अन्य प्रशिक्षण प्रदायक निकायहरू समेतलाई सो विषय समावेश गर्न अनुरोध गरी पत्राचार गरिएको छ । स्वच्छ सुनुवाई र सरकारी वकीलको भूमिका सम्बन्धमा राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय ब्यबस्था र सर्बोच्च अदालतका नजिरहरू समेत समावेश गरी स्वच्छ सुनुवाई सम्बन्धी स्रोत पुस्तीका प्रकाशन गरिएको छ । नेपालका सरकारी वकीलहरुको दोस्रो राष्ट्रिय सम्मेलन, २०७५ मा अभियोजनसम्बन्धी निर्णय गर्ने अधिकारको प्रयोग गर्दा स्वतन्त्रतापूर्वक, वैज्ञानिक र वस्तुनिष्ठ आधारमा गरिनु पर्ने र स्वच्छ सुनवाई र मानव अधिकारका आधारभूत मूल्य र मान्यताको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुनु पर्दछ भन्ने मान्यतालाई अंगिकार गर्दै, संविधानले न्याय सम्बन्धी हकको रुपमा प्रत्याभूत गरेको स्वच्छ सुनुवाईको अधिकारको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नेतर्फ प्रतिबद्ध छौ भनी प्रतिबद्धता ब्यक्त गरिएको छ । त्यसैगरी सरकारी वकील तथा सरकारी वकील कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरुको आचार संहिता, २०७५ को प्रस्तावनामा हाम्रो सेवालाई छिटोछरितो, स्वच्छ, निष्पक्ष, पारदर्शी एवं वस्तुनिष्ठरूपमा सम्पादन गर्दै अझ बढी ब्यबसायिक, मर्यादित, अनुशासित र बिश्वासिलो बनाउनकालागि आचार संहिता जारी भएको भनी उल्लेख गर्दै संविधान, कानून, र मानव अधिकार प्रति प्रतिबद्ध रही निष्पक्ष, ईमान्दारीपूर्वक ब्यक्तिगत स्वतन्त्रताको सुरक्षा र सम्मान गर्ने, पर्न सक्ने प्रभावबाट स्वतन्त्र रही स्वच्छ सुनुवाईकालागि प्रयत्नशिल हुनुपर्ने र यसकालागि अनुगमन र कारवाही समेत हुने ब्यबस्था गरिएको छ । उत्कृष्ट र सर्वोत्कृष्ट सरकारी वकील र कर्मचारीलाई पुरस्कृत गर्न सरकारी वकील तथा कर्मचारीलाई पुरस्कार प्रदान गर्ने सम्बन्धी मापदण्ड, २०७५ जारी भै सो अनुरूप पुरष्कृत समेत गरिएको छ ।स्वच्छ सुनुवाईको अवधारणाको कार्यान्वयनको अवस्था बारेमा अनुसन्धानमूलक अध्ययनका लागि कार्यदल गठन गर्ने लक्ष्य पूरा हुन सकेको छैन ।

२. शंकित (suspect) का आधारभूत अधिकारहरूको संरक्षण गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरूमा बयान कक्ष र थुनुवा प्रतिक्षा कक्ष निर्माण गर्ने	सबै कार्यालयहरूमा बयान कक्ष र थुनुवा प्रतिक्षा कक्ष निर्माण हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	अभियुक्तहरुले बयानको क्रममा प्रयोग गरिरहेको
२.	कार्यालय परिसर र बयान कक्षमा शंकितका अधिकारहरूको बारेमा जानकारीमूलक साइनपोष्ट राख्ने	साइनपोष्ट राखिएको हुने	कार्यान्वयन भएको	शंकितहरुले जानकारी हाँसिल गरेका
३.	शंकितलाई कानून व्यवसायीसँग परामर्श र आफन्तसँग भेटघाटका	परिपत्र जारी हुने	कार्यान्वयन भएको	शंकितहरुले प्रयोग गरिरहेको

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
	लागि आवश्यक सहयोग गर्ने			
४.	बयान गराउँदा शंकितका अधिकारका बारेमा जानकारी दिई बयान गराउने कार्यको पूर्ण रूपमा पालना गर्ने	पालना हुने	कार्यान्वयन भएको	अधिकारबारे शंकितहरुलाई आधारभूत जानकारी हाँसिल गर्न सहज भएको
५.	आवधिक एवं आकस्मिक रूपमा हिरासत कक्षको अनुगमन गर्ने	अनुगमन हुने	कार्यान्वयन भएको	निरन्तरको अनुगमनले हिरासत कक्षको अवस्था सकारात्मक प्रभाव परेको
६.	हिरासत कक्षको अनुगमनको एकीकृत प्रतिवेदन प्रकाशित गर्ने	प्रतिवेदन प्रकाशित हुने	कार्यान्वयन भएको	कारागार तथा हिरासत कक्ष सुधारका लागि आधार तयार भएको
७.	दोभाषेको सेवा प्रदान गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी लागू गर्ने	कार्यविधि तयार भई लागू हुने	कार्यान्वयन हुन नसकेको	

यस रणनीतिको लक्ष्य प्राप्तिका लागि सबै नवनिर्मित जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरूमा शंकितको बयान लिन बयान कक्ष र थुनुवा प्रतिक्षा कक्ष निर्माण गरिएको, निर्माणाधिन जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरूमा वयान तथा थुनुवा कक्ष निर्माण भैरहेको, सबै कार्यालयहरूमा शंकितको अधिकारहरूको बारेमा जानकारीमूलक साईनपोष्ट राख्न भनी निर्देशन साथ पठाइएको र अधिकांश कार्यालयहरूमा राखिएको देखिन्छ । शंकितलाई कानून व्यबसायीसँग परामर्श र आफन्तजनसँग भेटघाट गर्न दिने भनी परिपत्र जारी गरिएको छ । शंकितका अधिकारहरुबारे जानकारी गराउन तथा आफन्त र कानून व्यवसायीसंग परामर्श गर्न पाउने कुरा निजसंग सोधी अभिलेखवद्ध गर्ने परिपाटीको विकास गरिएको छ । त्यसैगरी निरन्तर रूपमा हिरासत कक्षको आवधिक एवं आकस्मिक अनुगमन हुने गरेको छ । अनुगमन क्रममा हिरासत कक्षमा मनवोचित व्यवहार प्राप्त भए नभएको हेरिने गरिएको छ । अनुगमनबाट देखिएको अवस्थाको आधारमा, हिरासत कक्ष अनुगमनको एकीकृत प्रतिवेदन प्रकाशित भएको र यसले शंकित र कैदीहरूको मानवअधिकार संरक्षणमा सकारात्मक प्रभाव परेको देखिन्छ। दोभाषेको सेवा प्रदान गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी लागू गर्ने कार्ययोजना पूरा हुन नसकेतापनि यसलाई निरन्तरता दिई रणनीतिक योजनाको अन्त्यसम्म यो रणनीतिले निर्धारण गरेका क्रियाकलापहरु सम्पन्न गर्ने तर्फ क्रियाशील हुनु पर्ने देखिन्छ ।

३. सरकार वादी मुद्दाको अनुसन्धानलाई वस्तुगत र प्रभावकारी बनाउन सरकारी वकीलको नेतृत्वदायी भूमिका स्थापित गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	अनुसन्धान/जाँचबुझलाई वैज्ञानिक, वस्तुगत र प्रभावकारी बनाउन	प्रत्येक वर्ष ६० जना सरकारी	कार्यान्वयन भएको	अनुसन्धान र जाँचबुझमा निर्देशन

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
	अनुसन्धानर जाँचबुझको क्रममा दिइने निर्देशनको बारेमा सरकारी वकीलहरूलाई प्रशिक्षित गर्ने	वकीलहरू प्रशिक्षित हुने		दिने र सो आधारित अनुसन्धान हुने गरेको ।
२.	सरकारी वकीलले दिएका निर्देशनको अभिलेख राख्ने पद्धति विकास गर्ने	अभिलेखको ढाँचा तयार हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	परिपत्र गरिएको कार्यान्वयनमा कमजोरी देखिएको ।
३.	अनुसन्धान/जाँचबुझमा लापरवाही गर्ने अधिकारीलाई उत्तरदायी वनाउने	संयन्त्र स्थापना	आंशिक कार्य प्रगति भएको	गुनासो ब्यबस्थापन निर्देशिका जारी गरिएको ।
४.	सरकारी वकीलले मुद्दामा दिएको निर्देशनको कार्यान्वयनको अवस्थाका बारेमा त्रैमासिक रूपमा जिल्ला समन्वय समितिमा समीक्षा गर्ने	समीक्षा प्रतिवेदन प्राप्त हुने	आंशिक कार्यान्वयन भएको	परिपत्र जारी भए पनि प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन हुन नसकेको ।
५.	सरकार वादी मुद्दामा म्याद थप गर्दा सरकारी वकीलबाट प्रतिनिधित्व गर्ने	प्रतिनिधित्व हुने	कार्यान्वयन भएको	सरकारी वकीलबाट म्याद थप माग गर्ने र प्रतिनिधित्व भएको ।
६.	सरकारी वकील कार्यालयमा अपराधको सूचना दर्ता भएका मुद्दाहरूको अनुसन्धान म्याद भित्र गर्न लगाउने	म्याद भित्र अनुसन्धान हुने	कार्यान्वयन भएका	म्याद भित्रै अनुसन्धान सम्पन्न हुने गरेको ।
७.	अनुसन्धान/जाँचबुझमा सरकारी वकीलको संलग्नतालाई प्रभावकारी बनाउन निर्देशिका तयार गरी लागू गर्ने	निर्देशिका तयार हुने	कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको	निर्देशिका तयार भै लागू भएको र नयाँ संहिता सम्बन्धमा परिमार्जन गरी लागू हुन बाँकी ।
८.	गम्भीर प्रकृतिका फौजदारी मुद्दा र नवीनतम फौजदारी कानूनहरूको कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्न कार्यसञ्चालन कार्यविधि (एसओपी) तयार गरी प्रकाशन गर्ने	एसओपी प्रकाशन हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	मकी संहिता समेतका केहि सहयोगी प्रकाशन तयार गरी प्रकाशन गरिएको ।
९.	कार्यसञ्चालन कार्यविधि (एसओपी) को बारेमा सम्बद्ध सरकारी वकीलहरूलाई प्रशिक्षित गर्ने	प्रशिक्षित हुने	कार्यान्वयन नभएको	

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१०.	विशेष प्रकृतिका मुद्दामा पक्षको गोपनीयता कायम गर्ने निर्देशिकाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने	गोपनीयता कायम हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	गोपनियता कायम गर्ने कार्यबाटपीडित र शंकितका हक अधिकारको संरक्षण हुन गएको ।

यस रणनीतिको लक्ष्य प्राप्तिका लागी सरकारी वकीलहरूलाई तालीम दिई प्रशिक्षित गराइएको र सबै कार्यालयहरूमा यो कार्यान्वयन गर्न परिपत्र निर्देशन एवं पत्राचार गरिएको हुँदा यसलाई सकारात्मक कदमका रूपमा नै लिन सकिन्छ । सरकारी वकीलले अनुसन्धानको क्रममा दिएका निर्देशनहरूको अभिलेख राख्ने पद्धतिको विकास गर्न र गुनासो सुन्ने अधिकारीको व्यबस्था गर्न परिपत्र गरिएतापनि कार्यान्वयनमा कमजोरी देखिन्छ । अनुसन्धान रजाँचबुझमा लापरवाही गर्ने अधिकारीलाई उत्तरदायी बनाउने उद्देश्यले गुनासो व्यबस्थापन निर्देशिका जारी गरिएको छ। मुद्दाको अनुसन्धानमा दिएको निर्देशनको कार्यान्वयनको अबस्थाका बारेमा त्रैमासिक रुपमा जिल्ला समन्वय समितिमा समिक्षा गर्नु पर्ने र प्रतिवेदन पठाउनु पर्ने क्रियाकलापको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन सकेको छैन। सरकारवादी मुद्दामा हिरासत भएको म्याद थप गर्दा सरकारी वकीलबाट प्रतिनिधित्व हुने व्यबस्था कानूनले नै सुनिश्चित गरिसकेको छ। कार्यालयमा दर्ता भएका मुद्दाहरूको अनुसन्धान म्याद भित्रै सम्पन्न हुने गरेको र अनुसन्धान र जाँचबुझमा सरकारी वकीलको संलग्नतालाई प्रभावकारी बनाउन निर्देशिका तयार भै लागू भएको र नयाँ संहिताका आधारमा उक्त निर्देशिका परिमार्जन गरी लागू हुन बाँकि रहेको देखिन्छ । कार्य संचालन कार्यविधि (एस ओ पी) को बारेमा सरकारी वकीलहरूलाई प्रशिक्षित गर्ने लक्ष्य रहेकोमा मुलुकी संहिता लगायतका केही विषयमा सन्दर्भ सामग्री तयार भए पनि सो विषय अपेक्षित रुपमा कार्यान्वयन हुन बाकिं रहेकोछ । विशेष प्रकृतिका मुद्दामा पक्षको गोपनियता कायम गर्ने निर्देशिकाको प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न विभिन्न परिपत्र, निर्णय गरिएको भएपनि अझै पनि कार्यान्वयन प्रभावकारी भएको छैन । नेपालका सरकारी वकीलहरूको दोस्रो राष्ट्रिय सम्मेलनबाट पारित घोषणापत्र, २०७५ मा अपराध अनुसन्धान र अभियोजनका लागी कानूनले दिएको अख्तियारीको दुरूपयोग गरी बद्नियतपूर्ण कार्य गर्ने व्यक्तिहरुलाई छानवीन गरी कारवाहीको दायरामा ल्याउने प्रतिबद्धता समेत जाहेर गरिएको छ ।

४. वस्तुगत प्रमाणका आधारमा अभियोजन गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	अभियोजन सम्बन्धी मापदण्ड (Standard Guideline for Prosecution) तयार गर्ने	मापदण्ड तयार हुने	कार्यान्वयन भएको	सरकारी वकिल र सरोकारवाला सूसुचित भएका र प्रभाव देखिने अपेक्षामा रहेको
२.	अभियोजन सम्बन्धी मापदण्ड कार्यान्वयनमा ल्याउने	मापदण्ड लागू हुने	कार्यान्वयन भएको	अभियोजनसम्बन्धमा एकरुपता कायम गर्न सहयोग पुगेको
३.	प्रत्येक सरकारी वकीललाई नियुक्ति भएको एक वर्ष भित्र अभियोजन सम्बन्धी प्रशिक्षण दिने	प्रशिक्षण प्राप्त हुने	कार्यान्वयन भएको	खुल्ला प्रतियोगीताबाट छनौटभै नियुक्त सरकारी वकीललाई १३७ जना प्रशिक्षण दिईएको ।

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
४.	वैज्ञानिक परीक्षण सम्बन्धी फारामहरुलाई स्वीकृत गरी लागू गर्ने	फाराम लागू हुने	कार्यान्वयन भएको	मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता र नियमावलीमा फाराम समावेश गरिएको ।
५.	अभियोजन सम्बन्धी निर्णयलाई सूचना पद्धतिमा आबद्ध गर्ने	सूचना पद्धतिमा आबद्ध हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	CMS मार्फत डाटा प्रविष्ट गर्न प्रारम्भ गरी निर्णय अपलोड गरिएको ।
६.	उच्च सरकारी वकील कार्यालयबाट अभियोजनको प्रभावकारी रूपमा अनुगमन गर्ने	अनुगमन प्रतिवेदन	आंशिक कार्य प्रगति भएको	अनुगमन प्रारम्भ भएको ।
७.	अनुगमनको प्रतिवेदन महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको अभियोजन अनुगमन मूल्यांकन महाशाखामा अभिलेख राख्ने	प्रतिवेदनको अभिलेख रहने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	अनुगमनको अभिलेख राख्न प्रारम्भ भएको
८.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा अभियोजन सहायता कक्ष (Help Desk) सुदृढीकरण गर्ने	सहायता कक्ष सुदृढीकरण हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	संहिता कार्यान्वयन सहजीकरण समिति गठन भई निकाशा दिने गरेको । कतिपय निर्णयमा निर्देशन जारी गरिएको ।

यस रणनीतिको लक्ष्य प्राप्तिका लागी (आठ वटा क्रियाकलाप निर्धारण गरिएकोमा) अभियोजन सम्बन्धी मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको, नयाँ संहिताको आधारमा मापदण्ड पुनरावलोकन गरी तयार गर्ने प्रक्रियामा रहेको र प्रत्येक सरकारी वकीललाई नियुक्ति भएको एक वर्ष भित्र अभियोजन सम्बन्धी प्रशिक्षण दिने कार्य निरन्तर रूपमा भइरहेको छ । वैज्ञानिक परिक्षण सम्बन्धी फारामहरूलाई स्वीकृत गरी लागू गरिएको र अभियोजन सम्बन्धी निर्णयलाई सूचना पद्धतिमा आबद्ध गर्ने क्रियाकलापको समयावधी बाकीं नै रहेको हुँदा सो समयभित्र सम्पन्न हुने अपेक्षा गरिएको छ । उच्च सरकारी वकील कार्यालयबाट अभियोजनको अनुगमन गर्ने कार्य भएको देखिएतापनि प्रभावकारी रूपमा हुन नसकेको, अभियोजन अनुगमन मूल्याङ्कन महाशाखामा अनुगमनको प्रतिवेदनको अभिलेख राख्ने कार्य हुन नसकेको र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा अभियोजन सहायता कक्षको व्यबस्था भएपनि उक्त कक्षलाई सुदृढ गर्न नसकिएको, उक्त कक्षलाई व्यबस्थित, सुदृढ, र अभिलेखबद्ध गर्न सकेमा सोही कक्षबाट सरकारी वकीलको क्षमताको मूल्याङ्कन र प्रशिक्षणको आवश्यकता समेतलाई पहिचान गर्न सहज हुने हुँदा यसको सुदृढीकरणका लागी पहल गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

५. न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि गर्न पीडित र साक्षीको संरक्षण गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	पीडित मैत्री व्यवहार र साक्षी संरक्षणको विषय प्रशिक्षणको पाठ्यक्रममा समावेश	पाठ्यक्रममा समावेश	कार्यान्वयन	पाठ्यक्रममा समावेश भई प्रशिक्षण दिन

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
	गर्ने	भएको हुने	भएको	प्रारम्भ गरिएको
२.	योजना अवधिभरमा सरकारी वकील र सहायक कर्मचारीलाई पीडित मैत्री व्यवहार र साक्षी संरक्षण सम्बन्धी प्रशिक्षण दिने	प्रत्येक वर्ष १०० जना जनशक्तिले प्रशिक्षण प्राप्त गर्ने	कार्यान्वयन भएको	प्रशिक्षण दिन प्रारम्भ गरिएको
३.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरूमा छुट्टै पीडित मैत्री कक्षको व्यवस्था गर्ने	पीडित मैत्री कक्षको व्यवस्था हुने	कार्यान्वयन भएको	५८ वटा कार्यालयमा कक्ष स्थापना । यसै वर्ष १५ वटा कार्यालयका पीडित मैत्री कक्षको स्तरोन्नति हुने । पीडितमैत्री कक्षको प्रयोग हुने थालेको ।
४.	पीडितका अधिकारहरू उल्लेख गरी साइनपोष्टहरू तयार गरी राख्ने र जानकारी दिने	साइनपोष्ट तयार भई पीडितले सूचना पाउने	कार्यान्वयन भएको	पीडितलाई सूचना प्रवाह भैरहेको
५.	अनुसन्धानको चरणदेखि नै पीडितलाई मुद्दाको काम कारबाहीको बारेमा जानकारी दिने कार्यविधि तयार गर्ने	कार्यविधि तयार हुने	कार्यान्वयन भएको	अपराध पीडित संरक्षण ऐनले अनिवार्य गरेको
६.	सरकार वादी मुद्दाको फैसला तथा आदेश कार्यान्वयनमा पीडितलाई सहयोग गर्ने	पीडितले सहयोग पाउने	कार्य प्रारम्भ भएको	अभिलेख राखी सूचना दिन प्रारम्भ गरिएको
७.	पीडितको पुनर्स्थापना र सामाजिकीकरणका लागि समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने	समन्वय हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	
८.	पीडित/साक्षी संरक्षण सम्बन्धी दिग्दर्शन लागू गर्ने	संरक्षणको प्रत्याभूति हुने	कार्यान्वयन नभएको	
९.	पीडित र साक्षीहरूको परिचयात्मक विवरण अध्यावधिक गर्ने फाराम तयार गरी अभिलेख व्यवस्थित गर्ने	फाराम तयार भई अभिलेख व्यवस्थित हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	पीडित तथा साक्षी सहायता निर्देशिकाले निर्धारण गरेको
१०.	सरकारी साक्षीलाई दिइने दैनिक भ्रमण	निर्देशिका	कार्यान्वयन	

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
	भत्ता सम्बन्धी निर्देशिका तयार गर्ने	तयार हुने	नभएको	
११.	महिला, दलित, ज्येष्ठ नागरिक, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु संलग्न भएका मुद्दामा संवेदनशील भई विशेष व्यवहार गर्ने	परिपत्र जारी हुने, अनुगमन प्रतिवेदन	कार्यान्वयन भएको	छुवाछुतसंग सम्बन्धित प्रशिक्षणमा बिराटनगर, धनगढी मा झण्डै ६० जना प्रशिक्षितर दोस्रो सम्मेलनको घोषणा पत्र पारित प्रस्तावमा समेत प्रतिबद्धता जाहेर
१२.	पीडित साक्षी राहत कोष स्थापना पहल गर्ने	पत्राचार र समन्वय बैठकहुने	कार्यान्वयन भएको	सजाय निर्धारण ऐनले निर्धारण गरेको ।

यस रणनीतिको लक्ष्य प्राप्तिका लागि बाह्रवटा क्रियाकलाप निर्धारण गरिएकोमा पीडित मैत्री व्यबहार र साक्षी संरक्षणको विषय प्रशिक्षणको पाठ्यक्रममा समावेश गर्ने कार्य सम्पन्न भएको, योजना अवधिभरमा प्रत्येक वर्ष १०० जना सरकारी वकील र सहायक कर्मचारीलाई पीडित मैत्री व्यबहार र साक्षी संरक्षण सम्बन्धी प्रशिक्षण दिने क्रियाकलाप निर्धारण गरिएकोमा काठमाण्डौ, धुलिखेल र बुटवलमा प्रशिक्षण कार्य सम्पन्न भएको छ । कार्यालयहरूमा छुट्टै पीडित मैत्री कक्षको व्यबस्था गर्ने क्रियाकलाप निर्धारण गरिएकोमा नवनिर्मित र निर्माणाधीन सबै कार्यालयहरुमा कक्षको व्यबस्था गरिएको, पीडितका अधिकारहरू उल्लेख गरी साईनपोष्ट तयार गरी कार्यालयहरूमा टाँस गर्न पठाईएको, अनुसन्धानको चरणदेखि नै पीडितलाई मुद्दाको कामकारवाहीको जानकारी दिने कार्यविधि तयार गरिएको, हेल्लो साक्षी कार्यक्रम शुरू गरी साक्षी र पीडितसँग निरन्तर सम्पर्कमा रहि अनुसन्धान देखि मुद्दाको सुनुवाईको जानकारी दिने तथा अदालतबाट भएका फैसला तथा आदेश कार्यान्वयनमा समेत सहयोग पुरयाउन खोजिएको, पीडितको पुनर्स्थापना र सामाजिकीकरणका लागी समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्न प्रतिबद्धता प्रकट गरिएको, पीडित र साक्षीहरूको संरक्षण सम्बन्धी दिग्दर्शन लागू गरिएको, पीडित र साक्षीहरूको परिचयात्मक विबरण अध्यावधिक गर्ने फाराम तयार गरी सबै कार्यालयहरुमा पठाइएको, सरकारी साक्षीलाई दिने दैनिक भ्रमण भत्ता सम्बन्धी निर्देशिका तयार गरी पठाईएको, महिला, दलित ज्येष्ठ नागरिक, बालबालीका, अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरु संलग्न भएका मुद्दामा संबेदनशिल भई विशेष ब्यबहार गर्न परिपत्र जारी गरिएको, र विराटनगर र धनगढीमा छुवाछूतसँग सम्बन्धित प्रशिक्षण कार्यक्रम चलाई प्रशिक्षित गरिएको देखिन्छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको अभियोजन नीति तथा मार्गदर्शन, २०७४ मा पीडित महिलाको संरक्षणमा, निजको अधिकार संरक्षण गर्ने सन्दर्भमा र अपराध पीडितको अधिकारहरूको संरक्षण गर्ने सन्दर्भमा मुद्दाको अनुसन्धान, अभियोजन, सुनवाई र फैसला कार्यान्वयनको चरणमा सरकारी वकीलको भूमिका के कस्तो हुन्छ भनी मार्गदर्शन गरिएको छ। पीडित र साक्षी राहत कोष स्थापना सम्बन्धमा ऐनमा नै ब्यबस्था गरिएको हुँदा त्यसको स्थापनाका लागी प्रतिबद्ध रहनुपर्ने देखिन्छ भने सरकारी वकीलहरूको दोस्रो राष्ट्रिय सम्मेलनबाट पारित घोषणापत्र, २०७५ मा समेत प्रतिबद्धता जाहेर गरिएको छ । जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत विरुद्धको कानून कार्यान्वयन सम्बन्धी कार्यशालाको आयोजना गरी नीतिगत सुधारका रणनीतिक क्षेत्रहरु पहिचान गरिएको छ । अपराध पीडित संरक्षण ऐन, २०७५ ले पीडित संरक्षणका सन्दर्भमा सरकारी वकीलको जिम्मेवारीलाई स्पष्ट रुपमा व्यवस्थापन गरेको हुँदा सोको कार्यान्वयनमा पनि प्रतिवद्ध हुनु पर्ने देखिन्छ ।

६. अभियोजन कार्यको प्रभावकारी अनुगमन गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको अभियोजन अनुगमन मूल्यांकन महाशाखालाई सुदृढ बनाउने	जनशक्ति, कार्यविवरण, स्रोत साधनको व्यवस्था हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	अनुगमनको अभिलेख राख्न प्रारम्भ भएको ।
२.	अभियोजन अनुगमन सम्बन्धी निर्देशिका तयार गरी लागू गर्ने	निर्देशिका तयार गरी लागू गर्ने	कार्यान्वयन भएको	नयाँ निर्देशिका जारी भएको ।
३.	अभियोजन परिणाम मूल्यांकन महाशाखाले अनुगमन प्रतिवेदन महान्यायाधिवक्ता समक्ष पेश गर्ने	प्रतिवेदन पेश हुने	कार्यान्वयन भएको	अनुगमन कार्य सम्पन्न भै प्रतिबेदन पेश भएको ।
४.	महान्यायाधिवक्ताबाट मुद्दा फिर्ता लिँदा दिइने रायलाई व्यवस्थित गर्न कार्यविधि तयार गरी लागू गर्ने	कार्यविधि तयार हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	

यस रणनीतिको लक्ष्य प्राप्तिका लागि महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको अभियोजन अनुगमन, मूल्याङ्कन महाशाखाको स्थापना भएको छ । यसको सुदृढीकरण गर्नु पर्ने देखिन्छ । अभियोजन अनुगमन सम्बन्धी निर्देशिका तयार गरी लागू भएको छ । मुद्दा फिर्ता लिंदा दिइने रायलाई व्यबस्थित गर्न कार्यविधि तयार हुने क्रममा रहेको छ । अभियोजन अनुगमन पश्चात प्रतिवेदन तयार भै पेश भएका र प्रतिवेदनमा औल्याएका विषयहरु कार्यान्वयन गर्न सरकारी वकील कार्यालयहरुलाई परिपत्र/निर्देशन समेत भएको छ । निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने क्रममा ध्यान राख्नुपर्ने अवस्था छ ।

लक्ष्य २: सरकार वादी मुद्दा र रिटको प्रतिरक्षामा प्रभावकारी प्रतिनिधित्व गर्ने

रणनीतिहरू

१. मुद्दासँग सम्बन्धित साक्षी, प्रमाणको प्रस्तुति र परीक्षण प्रभावकारी रूपमा गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	साक्षी परीक्षण सीप सम्बन्धी विषय सरकारी वकीलको प्रशिक्षणको पाठ्यक्रममा समावेश गर्ने	पाठ्यक्रममा समावेश हुने	कार्यान्वयन भएको	सरकारी वकीललाई प्रशिक्षण दिने पाठ्यक्रममा साक्षी परीक्षण सीप सम्बन्धी विषय समावेश भएको छ ।
२.	साक्षी परीक्षण सम्बन्धी दिग्दर्शन तयार गर्ने	तयार हुने	कार्यान्वयन प्रारभ नभएको	

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
३.	सरकारी पक्षका साक्षीसँग बकपत्र पूर्व सरकारी वकीलले छलफल (Counseling) गर्ने	छलफल हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	बकपत्र गर्ने मुद्दाको संख्यामा वृद्धि भएको/त्यसले सरकारी मुद्दाको सफलतामा सकारात्मक प्रभाव पारेको छ । विपरीत हुने प्रवृत्तिमा आएको छ ।
४.	भौतिक प्रमाणको परीक्षण प्रतिवेदन समयमै प्राप्त गर्न समन्वय गर्ने	समन्वय बैठक	आंशिक कार्य प्रगति भएको	विधि विज्ञान विज्ञ, चिकित्सक, सरकारी वकील तथा अनुसन्धानकर्ता बीच भएको राष्ट्रिय कार्यशालाले विधिविज्ञान सम्बन्धी फारामहरुको प्रयोगमा सहजता ल्याएको छ । समयमा प्रतिवेदन प्राप्त गर्न सहजता भएको ।
५.	सबै सरकारी वकीलहरूलाई विधिविज्ञान सम्बन्धी आधारभूत प्रशिक्षण दिने	प्रत्येक वर्ष ५० जना सरकारी वकीलले प्रशिक्षण प्राप्त गर्ने	कार्यान्वयन भएको	सरकारी वकीलबाट हुने अभियोजन तथा प्रतिरक्षामा विधिविज्ञान सम्बन्धी ज्ञान र प्रतिवेदनले सकारात्मक प्रभाव पारेको अवस्था छ ।

यस रणनीति अन्तर्गत साक्षी परीक्षण र भौतिक प्रमाण परीक्षणसँग सम्बन्धित विषयमा सरकारी वकीललाई प्रशिक्षित गर्ने, पीडित र साक्षीको बकपत्र पूर्व सरकारी वकीलबाट परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने कार्यहरु सम्पन्न भएको अवस्था छ । सरकार वादी मुद्दाका साक्षीलाई अदालतमा हुने बकपत्रका लागि सूचना प्रवाह गर्न हेलो साक्षी कार्यक्रम लागू भएको छ । मुद्दाका साक्षी र पीडितको सम्पर्क नं., ठेगाना, इमेलसहितको विवरण सरकारी वकील कार्यालयका अभिलेखीकरण गरिएको छ । प्रतिवेदक र बरामदी मुचुल्काका सरकारी कर्मचारीहरूलाई साक्षीको रूपमा वकपत्र गर्नु पर्ने अनिवार्य दायित्व पूरा गर्नका लागि सम्बन्धित निकायसंग समन्वय गर्ने गरिएको छ । टेलिभिजनबाट साक्षीको बकपत्र र यसले मुद्दामा पार्ने प्रभाव समेतका सामग्री प्रसारण गरिएको छ । साक्षी परीक्षण सम्बन्धी निर्देशिका सरकारी वकीलहरुबाट सम्पादन हुने कार्यका लागि अति आवश्यक रहेको भए पनि हालसम्म सो निर्देशिका जारी भई कार्यान्वयन हुन सकेको छैन । विधिविज्ञान समबन्धी प्रशिक्षण प्रदान गर्ने काम निरन्तर रुपमा भएको छ । यसले अनुसन्धान अभियोजन र प्रतिरक्षामा सरकारी वकीललाई सहजता प्राप्त भएको छ ।

२. मुद्दाको मिसिल अद्यावधिक गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	मुद्दासँग सम्बन्धित प्रमाण र कागजात प्राप्त गर्न सरोकारवाला निकायहरूसँग	समन्वय बैठक	कार्यान्वयन भएको	सरकारी पक्षको प्रतिनिधित्व र प्रतिरक्षालाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यक सहयोग गर्न प्रतिबद्धता व्यक्त

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
	समन्वय गर्ने			गरेको अवस्था छ ।
२.	मुद्दासँग सम्बन्धित प्रमाण र कागजात प्राप्त गरी मिसिल अद्यावधिक गर्ने	अद्यावधिक हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	सम्पर्क व्यक्ति मार्फत प्रमाण, कागजात प्राप्त गर्न सहज भएको छ ।
३.	मुद्दाको वर्गीकरण, दायरी दर्ता, लगत कट्टा र मिसिल व्यवस्थापन सम्बन्धी निर्देशिका तयार गर्ने	निर्देशिका तयार हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	यसले मुद्दाको विवरण र अभिलेख राख्ने कार्यमा एकरुपता ल्याएको छ, व्यवस्थित गरेको छ । मासिक तथा वार्षिक प्रतिवेदन तयार गर्न सहज र सरल तुल्याएको छ ।
४.	निर्देशिका कार्यान्वयन गर्न सम्बन्धित जनशक्तिलाई कार्यशाला संचालन गर्ने	कार्यशाला हुने	कार्यान्वयन नभएको	
५.	मुद्दाको दायरी र कारबाही विवरण राख्ने सफ्टवेयर निर्माण गर्ने	सफ्टवेयर निर्माण हुने	कार्यान्वयन भएको	मुद्दा, रिट तथा निवेदन तथा तिनीहरुको कारबाहीको विवरण प्रविष्ट गर्न सफ्टवेयरको कार्य भैरहेको छ
६.	मुद्दा दायरी अभिलेख र कागजात व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य सूचना प्रविधिमा आबद्ध गर्ने	सूचना प्रविधिमा आबद्ध हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	CMS मा क्रमशः तथ्यांक र विवरणहरु प्रविष्ट गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको अवस्था छ ।

यस रणनीति अन्तर्गत मुद्दाको मिसिल व्यवस्थित र अद्यावधिक गर्ने कार्यहरुको प्रारम्भ भएको अवस्था छ । मुद्दाको लगत र कारबाहीको विवरण एकरुपतापूर्ण र व्यवस्थित रुपमा राख्न मुद्दा, रिट र निवेदन सम्बन्धी अलग अलग रजिष्ट्ररहरु तयार गरी सबै कार्यालयमा पठाइएको र कार्यालयमा सो बमोजिम विवरण राखे नराखेको अनुगमन समेत गर्ने गरिएको छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयमा रहेका मुद्दा, रिट तथा निवेदनको तथ्यांक तथा कारबाहीको विवरण CMSमार्फत प्रविष्ट गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको छ । केही सरकारी वकील कार्यालयहरुमा इन्टर्न राखी यसलाई तिव्रता प्रदान गरिएको छ । मुद्दाको दायरी र कारबाही विवरण राख्ने सफ्टवेयर निर्माण गर्ने कार्य भैरहेको छ । सो सफ्टवेयरको निर्माण गरी सो बमोजिम सरकारी वकील कार्यालयबाट सम्पादित कार्यहरुलाई सूचना प्रविधिमा प्रविष्ट गरी कार्यालयबाट सम्पादन हुने कार्यलाई व्यवस्थित र प्रविधिमैत्री बनाउनु पर्ने अवस्था छ ।मिति २०७५ साउन ८ गते आयोजना गरिएको कार्यक्रममा नेपाल सरकारका मुख्य सचिव, नेपाल सरकारका सचिवहरू, विभागीय प्रमुखहरू, कानून अधिकृतहरू र उपत्यकाका सरकारी वकीलहरूको सहभागिता रहेको थियो । जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, उच्च सरकारी वकील कार्यालय, महान्यायाधिधवक्ताको कार्यालयमा मुद्दाको वर्गीकरण, अभिलेख व्यवस्थित राख्नका लागि महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट रजिष्टरको ढाँचा तयार गरी २०७५ साउनबाट कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

३.पुनरावेदन तथा निवेदन गर्ने नगर्ने सम्बन्धी प्रस्तावको सञ्चार एवं निर्णय प्रक्रिया स्वचालित बनाउने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	पुनरावेदन तथा निवेदन गर्ने, नगर्ने सम्बन्धी प्रस्तावको सञ्चारका लागि सफ्टवेयर निर्माण गर्ने	सफ्टवेयर निर्माण हुने	आंशिक कार्यान्वयन भएको ।	इमेल प्रणाली मार्फत सञ्चार हुने गरेको ।
२.	पुनरावेदन तथा निवेदन गर्ने, नगर्ने सम्बन्धी प्रस्तावको सञ्चार सफ्टवेयर मार्फत गर्ने	सफ्टवेयर मार्फत सञ्चार हुने	आंशिक कार्यान्वयन भएको ।	इमेल प्रणाली मार्फत सञ्चार हुने भै प्राप्त हुने गरेको ।
३.	पुनरावेदन तथा निवेदन गर्ने, नगर्ने सम्बन्धमा मापदण्ड निर्माण गर्ने	मापदण्ड निर्माण हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	मापदण्डको मस्यौदा तयार भएको छ ।
४.	पुनरावेदन तथा निवेदन गर्ने, नगर्ने सम्बन्धी मापदण्डको प्रवाह गर्न कार्यशाला आयोजना गर्ने	कार्यशाला आयोजना हुने	कार्यान्वयन नभएको	
५.	मापदण्डका आधारमा पुनरावेदन तथा निवेदन गर्ने, नगर्ने पद्धतिको विकास गर्ने	मापदण्ड अनुसार हुने	कार्यान्वयन नभएको	

यस रणनीति अन्तर्गत सरकारी वकील कार्यालयबाट मुद्दाको पुनरावेदन, निवेदन गर्ने नगर्ने सम्बन्धी कार्यलाई व्यवस्थित र अनुमानयोग्य बनाउने सकिने भए पनि यस रणनीति अन्तर्गतका धेरै कार्यहरु हुन सकेको देखिदैन । यसले सरकारी वकील कार्यालयबाट मुख्य रुपमा सम्पादन पुनरावेदन तथा निवेदनको कारवाही सम्बन्धी कार्य योजनाले प्रक्षेपण गरे बमोजिम अगाडि बढ्न सकेको छैन । सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनसँग जोडिएको र मुलुकी अपराध संहिता तथा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिताको कार्यान्वयनसँगै यसको आवश्यकता र औचित्यतामा वृद्धि भएबाट महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले यी क्रियाकलापहरुलाई प्राथमिकतापूर्वक ग्रहण गरी आगामी दिनमा कार्यान्वयन गर्नु पर्ने आवश्यकता रहेको छ । इमेल प्रणाली मार्फत पुनरावेदन निवेदन गर्ने नगर्ने प्रस्ताव कार्यालयहरुबीच सञ्चार हुने र प्राप्त हुने गरेको छ ।

४.सरकार वादी र सरकारको हक, हित र सरोकार रहेका मुद्दा र रिटमा प्रतिनिधित्व प्रभावकारी रूपमा गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	सरकारी वकीलको प्रशिक्षणको पाठ्यक्रममा बहस सीप सम्बन्धी विषय समावेश गर्ने	पाठ्यक्रममा समावेश हुने	कार्यान्वयन भएको	सरकारी वकीलबाट हुने बहस पैरवीको कार्यमा सकारात्मक प्रभाव पारेको
२.	सबै सरकारी वकीललाई नियुक्त भएको दुई वर्ष भित्र बहस सीप सम्बन्धी प्रशिक्षण	प्रशिक्षण प्राप्त हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	नयाँ नियुक्त हुने सरकारी वकीलहरुले

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
	प्रदान गर्ने			बहस पैरवीको कार्यका बारेमा सैद्धान्तिक र व्यावहारिक ज्ञान प्राप्त गरेका
३.	मुद्दाको प्रकृतिका आधारमा विषयविज्ञ सरकारी वकीलको नेतृत्वमा समूहगत रूपमा प्रतिनिधित्व गर्न अभ्यास विस्तार गर्ने	समूहगत प्रतिनिधित्व हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	अदालतमा सरकारी पक्षको उपस्थिति र प्रतिनिधित्वमा सकारात्मक प्रभाव देखिएको
४.	मुद्दामा प्रतिनिधित्व गर्नु पूर्व मुद्दाको विषयवस्तु, नजिर, सान्दर्भिक कानून, अन्यत्र अभ्यास समेतका आधारमा सामूहिक छलफल गर्ने अभ्यास गर्ने	सामूहिक छलफल हुने	कार्यान्वयन भएको	मुद्दाको प्रतिनिधित्वमा सकारात्मक प्रभाव पारेको अवस्था छ
५.	सरकारी वकीलले बहस गर्ने विषयसँग सम्बन्धित विषयगत नजिर संकलन र प्रकाशन गर्ने (प्रति वर्ष कम्तीमा पाँच विषयका)	नजिर संकलन भई प्रकाशन हुने	कार्यान्वयन भएको	बहसमा केन्द्रित गर्ने विषय पहिचान गर्न सहज तुल्याएको छ
६.	सरकारको हक, हित र सरोकार रहेका रिटको प्रतिरक्षा र लिखित जवाफको तयारी, प्रतिरक्षा सम्बन्धमा आवश्यक पर्ने सूचना तथा मिसिल कागजातको उपलब्धता एवं समन्वय सम्बन्धमा सरोकारवाला निकायका अधिकारीहरूसँग आवधिक छलफल गर्ने	वर्षको दुई पटक छलफल हुने	कार्यान्वयन भएको	कागजात प्राप्त गर्न सहयोग पुगेको
७.	विभिन्न मन्त्रालय तथा सरकारी निकायमा रहेका कानून अधिकृत एवं सरकारी वकीलहरूलाई लिखित जवाफ तयारी सम्बन्धी अन्तरक्रिया गर्ने	वर्षको एक पटक अन्तरक्रिया भएको हुने	आंशिक कार्यान्वयन भएको	
८.	रिटको प्रतिरक्षाका लागि आवश्यक पर्ने फायल कागजहरू एवं जानकारी प्राप्त गर्नका लागि सम्बन्धित निकायमा फोकल पर्सन तोक्न अनुरोध गर्ने र सोको विवरण अध्यावधिक गर्ने	पत्राचार	कार्यान्वयन भएको	फायल कागजहरू एवं जानकारी प्राप्त गर्नका लागि सहज भएको ।

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
९.	रिटको प्रतिरक्षाका लागि आवश्यक कागजात एवं सूचना उपलब्ध नगराउने वा असहयोग गर्नेको विवरण सम्बन्धित सुपरिवेक्षक वा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा लेखी पठाउने	पत्राचार	कार्यान्वयन भएको	औचित्यका आधारमा पत्राचार हुने गरेको
१०.	सार्वजनिक हित सम्बन्धी विषयमा सरकारी वकीलको भूमिका रहने क्षेत्रहरू समेटी दिग्दर्शन तयार गर्ने	दिग्दर्शन तयार हुने	कार्यान्वयन भएको	विवरण एकीकृत हुँदा बहस पैरवीमा सहयोग

यस रणनीति अन्तर्गत बहस पैरवी र प्रतिरक्षाको लागि विषयगत रुपमा सरकारी वकीलहरुलाई विशिष्टीकरण गर्ने कार्य प्रारम्भ गरिएको छ । मुद्दा तथा रिट निवेदनको प्रतिरक्षा प्रभावकारी बनाउन सरकारी वकीलहरुलाई सेवा प्रवेशको चरणमा नै बहस पैरवीको सीप सिकाउन प्रशिक्षणको पाठ्यक्रममा समावेश गरी प्रशिक्षित गरिएको छ । सरकारी वकीलले प्रतिनिधित्व गर्नु पर्ने महत्वपूर्ण विषयका सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित नजिरको संकलन गरी सार संक्षेप प्रकाशन गरी वितरण गरिएको छ । सरकारको हक, हित सरोकार रहेका रिट निवेदनको प्रतिरक्षाका लागि आवश्यक पर्ने कागजात, सूचना, जानकारी प्राप्त गर्न सबै सरोकारवाला निकायसँग सम्पर्क व्यक्ति तोक्न र त्यसको जानकारी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा पठाउन भनिएकोमा सो बमोजिम तोकी नामावली र सम्पर्क नं. प्राप्त भएको अवस्था छ । सरोकारवाला निकायका प्रमुख तथा कानून अधिकृतसँग वर्षमा एक पटक लिखित जवाफ र प्रतिरक्षा सम्बन्धमा देखिएका समस्या समेतका विषयमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम संचालन भएको छ । योजना अवधिमा उल्लिखित कार्यहरु भए पनि योजनाले अपेक्षित गरे अनुसारको सहयोग सरोकारवाला निकायबाट हुन सकेको छैन । कानूनका आधारमा निर्णय गर्ने, लिखित जवाफ साथ आवश्यक कागजात पठाउने, सम्पर्क व्यक्ति अद्यावधिक गर्ने र प्रतिरक्षाका लागि आवश्यक सूचना, जानकारी, कागजात बहस पूर्व महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा पठाउनु पर्ने आवश्यकता उत्तिकै रहेको छ । सरकारी वकीलहरुलाई विशिष्टीकरण गरिएको भए पनि कार्यबोझ, दरबन्दी संख्या, सरुवा गर्नुपर्ने परिस्थिति आदिका कारण विशिष्टीकृत विषयमा मात्र केन्द्रित गराई अभियोजन र बहस पैरवीका लागि खटाउन सकिएको अवस्था छैन ।

लक्ष्य ३: सरकारी वकीलको पेशालाई व्यावसायिक बनाउने

रणनीतिहरू

१. सरकारी वकील तथा अन्य कर्मचारीको नियुक्ति, सेवा, शर्त सम्बन्धी कानूनको तर्जुमा गरी लागू गराउन पहल गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	सरकारी वकील तथा अन्य कर्मचारीको नियुक्ति, सेवा, शर्त सम्बन्धी कानून जारी गर्न पहल गर्ने	ऐनको मस्यौदा भै नेपाल सरकार समक्ष पेश भएको ।	कार्यान्वयन अन्तिम चरणमा पुगेको	सरकारी वकिलको पेशा व्यवसायिक तथा मर्यादित भई सरकारी वकिलहरुको मनोबल उच्च हुने र कार्य सम्पादनमा सकारात्मक

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
				प्रभाव पर्ने ।
२.	सरकारी वकील तथा अन्य कर्मचारीको नियुक्ति, सेवा, शर्त सम्बन्धी कानूनसँग मेल खाने गरी सम्बन्धित ऐन, नियम संशोधनका लागि मयौदा प्रस्तुत गर्ने	प्रारम्भिक मस्यौदा	कार्यान्वयन नभएको	सेवा शर्तसम्बन्धी कानून बनेपछि मस्यौदा तयार भै कार्यान्वयनमा आउने ।
३.	सरकारी वकीलहरूको आचार संहितालाई परिमार्जन गरी अन्तिम रूप दिई जारी गर्ने	जारी हुने	कार्यान्वयन भएको	सरकारी वकीलहरूको आचार संहिता, २०७५ कार्यान्वयनमा आएको छ ।

रणनीतिक योजनाको लक्षित कार्यक्रम मध्ये आधारभूत रुपमा तीनवटा कार्यहरु प्रकृयामा रहेका छन् । सरकारी वकीलको आचारसंहिता, २०७५ जारी भई कार्यान्वयनमा आईसकेको छ । यसले सरकारी वकिलको व्यवसायिकता, जिम्मेवारी, उत्तरदायित्व तथा सदाचारिता अभिवृद्धि भई कार्यसम्पादनमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने अपेक्षा गर्न सकिन्छ । यसको कार्यान्वयनको लागि अनुगमन गर्ने संयन्त्र विकास गरिएमा र प्रत्येक वर्ष अनुगमन गरिएमा आचार संहिताको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुनेर यसले आचारण्मा सुधार ल्याउछ । साथै आचारसंहितालाई समयसाक्षेप पुनरावलोकन गरी संशोधन गर्दै जाने रणनीति अबलम्बन गरिने छ । सरकारी वकील तथा अन्य कर्मचारीको नियुक्ति, सेवा, शर्त सम्बन्धी कानून जारी गर्न नेपालको संविधानको धारा १६१ अनुसार सरकारी वकील तथा महान्यायाधिवक्ताको मातहतमा रहने अन्य कर्मचारीहरूको पारिश्रमिक, सुविधा तथा सेवाका शर्त सम्बन्धी ऐनको मस्यौदा तयारीको लागि समिति गठन गरिएको थियो । उक्त समितिले सरोकारवालासमेतसंग छलफल पश्चात आवश्यक राय सुझाव समेत समेटी ऐनको मस्यौदा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा प्रस्तुत गरिएको छ । यो ऐन तत्कालै संसदमा पेश हुने अपेक्षा गर्न सकिन्छ । उक्त विध्येक मस्यौदा संसदबाट पारित भइसकेपछि नियमावली लगायतका कामको थालनी गर्न सकिने छ । सरकारी वकील तथा सरकारी वकील कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीको मनोवल उच्च राख्न तथा थप उत्प्रेरणा वृद्धि गर्न सेवा शर्त सम्बन्धी कानून यथाशिघ्र पारित गर्न पहल गर्नु पर्ने हुन्छ । यसबाट महान्यायाधिवक्ता तथा सरकारी वकिल कार्यालयलाई बदलिदो परिस्थिति अनुरुप पुनर्संरचना गर्न मुख्य आधार हुनेछ ।

२. सरकारी वकीलको स्वतन्त्रता र उन्मुक्तिको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	सरकारी वकीलको काम कारबाहीसँग सम्बन्धित कानूनमा सरकारी वकीलको व्यावसायिक स्वतन्त्रता र उन्मुक्ति प्रत्याभूत गर्न सम्बन्धित कानूनमा संशोधन गर्न कार्यदल गठन गर्ने	कार्यदल गठन	कार्यान्वयन भएको	सरकारी वकीलमा उत्प्रेरणा तथा बढि जिम्मेबार बनाउने ।

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
२.	कार्यदलले दिएको सुझाव अनुसार सम्बन्धित ऐन, नियम संशोधनका लागि मस्यौदा प्रस्तुत गर्ने।	ऐन, नियम संशोधनको मस्यौदा	कार्यान्वयन भएको	सेवा शर्तसम्बन्धी कानूनको मस्यौदामा समावेश
३.	सरकारी वकीलको पेशागत स्वतन्त्रता र व्यवसायिक उन्मुक्तिको विषय सरकारी वकीलको प्रशिक्षणको पाठ्यक्रममा समावेश गर्ने	पाठ्यक्रममा समावेश	कार्यान्वयन भएको	व्यवसायिक स्वतन्त्रता तथा उन्मुक्ति सम्बन्धमा सरकारी वकिलको छलफल तथा जानकारी
४.	सरकारी वकीलको पेशागत स्वतन्त्रता र व्यावसायिक उन्मुक्ति सम्बन्धी हाते पुस्तिका तयार गर्ने	पुस्तिका तयार	कार्यान्वयन भएको	व्यवसायिक स्वतन्त्रता तथा र उन्मुक्ति सम्बन्धमा आधारभूत जानकारी भएको छ ।

यस रणनीतिमा सरकारी वकीलहरुको व्यावसायिक स्वतन्त्रता र उन्मुक्ति सम्बन्धमा आधारभूत जानकारीको हाते पुस्तिका तयार भएको छ साथै व्यवसायिक स्वतन्त्रता र उन्मुक्ति विषय सरकारी वकीलहरुको प्रशिक्षणमा समावेश समेत भएको छ । यस सम्बन्धी ऐन संशोधनमा कार्यदलले सुझाव दिईसकेपछि तत्कालै नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्ने र पारित भएपछि तालिम तथा प्रशिक्षणका लागि हाते पुस्तिकामा पुनरावलोकन गर्नुपर्ने आवश्यक देखिन्छ ।

३. सरकारी वकीलहरूलाई विषयगत विशिष्टीकरण गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	सरकारी वकीलहरूको अध्ययन, अनुभव र रुचि समेतका आधारमा विषयगत विशिष्टीकरण गर्नका लागि अध्ययन कार्यदल गठन गर्ने	कार्यदल गठन र प्रतिवेदन	कार्यान्वयन भएको	प्रतिरक्षा प्रभावकारी हुने
२.	कार्यदलको प्रतिवेदनका आधारमा सरकारी वकीलहरूलाई विषय विज्ञको रूपमा विकास गर्न मापदण्ड निर्धारण गर्ने	मापदण्ड निर्धारण	कार्यान्वयन भएको	विषय विज्ञको रुपमा कानूनी रायको कार्य प्रभावकारी हुने ।
३.	मापदण्ड बमोजिम विभिन्न विषयमा उत्तराधिकार योजना सहित विशिष्टीकृत जनशक्तिको वर्गीकरण गर्ने	जनशक्तिको वर्गीकरण हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	विवरण अध्यावधिक गर्ने कार्य प्रारम्भ
४.	कार्यबोझ र मुद्दाको प्रकृतिका आधारमा विशिष्टीकृत जनशक्ति परिचालन गर्ने	जनशक्ति परिचालन हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	विशेष प्रकृतिका मुद्दामा विशिष्टीकृत प्रशिक्षण प्राप्त जनशक्ति

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
				परिचालन
५.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा गम्भीर र विशेष प्रकृतिका मुद्दामा विशिष्टीकृत जनशक्ति सहितको एकाई निर्माण गर्ने	एकाई निर्माण हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	अवधारणागत स्पष्टता कायम गर्न सहयोग पुगेको
६.	विद्यमान जनशक्तिको आँकलन गरी आवश्यक विषयहरूमा उच्च अध्ययनका लागि अध्ययन विदाको मापदण्ड तयार गर्ने	मापदण्ड तयार हुने	कार्य प्रारम्भ नभएको	
७.	प्रति वर्ष कार्य सम्पादनसँग सम्बन्धित विषयमा कम्तीमा ५ जना सरकारी वकीलहरूलाई विदेशमा कानूनको उच्च शिक्षाका लागि पठाउने व्यवस्था गर्ने	अध्ययन विदाको अभिलेख ऐनमा सुधार	कार्य प्रारम्भ नभएको	

योजनाको मध्यावधि मूल्याङ्कनको अवधिसम्म उल्लिखित रणनीति अन्तर्गतका क्रियाकलापहरु कार्यान्वयनको चरणमै छन । सरकारी वकीलको अध्ययन, अनुभव र रुचीको आधारमा विशिष्टिकरणको लागि सूची तयार गरिएको छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट सरकारी वकीलको विशिष्टिकरण सम्बन्धी मापदण्ड, २०७५ तयार भएको छ । मापदण्ड बमोजिम लैङ्गिक तथा बालन्याय, संवैधानिक कानून, राजस्व सम्बन्धी कानून, भ्रष्टाचार नियन्त्रण सम्बन्धी कानून, सेवा सम्बन्धी कानून, संगठित अपराध सम्बन्धी कानून र सरकारी तथा सार्वजनिक सम्पति सम्बन्धी कानून तथा बैंकिङ कसूर तथा बाणिज्य सम्बन्धी कानून र साइवर कानून गरी नौ वटा विषयहरुमा विशिष्टिकरण सम्बन्धी पाठ्यक्रम तयार भएका छन । पाठ्यक्रम बमोजिम संवैधानिक कानूनमा दुई वटा, राजस्व सम्बन्धी कानूनमा दुई वटा र संगठित अपराध निवारण कानूनमा एक वटा, बैंकिंग कसूर तथा बाणिज्य सम्बन्धी कानूनमा एक वटा विशिष्टीकरण सम्बन्धी प्रशिक्षण सम्पन्न भएकाछन् । विभिन्न विषयमा ५८ जना सरकारी वकीलहरूलाई विशिष्टिकृत समेत गरिएको छ । उत्तराधिकार योजना सहित विशिष्टिकृत जनशक्तिको बर्गीकरण हुन बाकी छ । सरकारी वकीलको रुचीको आधारमा मात्र नभै मुद्दाको प्रकृति एवम् संख्याको आधारमा समेत विशिष्टिकरण गर्नु उपयुक्त हुन्छ । गंम्भीर र विशेष प्रकृतिका मुद्दामा विशिष्टिकृत जनशक्ति सहितको एकाई निर्माण गर्ने क्रियाकलापको लागि उक्त मुद्दाहरुको आधार स्पष्ट गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

४. कार्यबोझका आधारमा जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	कार्यबोझ र जनशक्तिको विद्यमान अवस्थाको बारेमा व्यवस्थापन तथा सर्वेक्षण गर्न कार्यदल गठन गर्ने	कार्यदल गठन हुने	कार्यान्वयन भएको	दरबन्दी पुनरावलोकनको प्रस्ताव
२.	व्यवस्थापन तथा सर्वेक्षण कार्यदलको प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने	संगठन संरचना पुनरावलोकन	कार्यान्वयन भएका	दरबन्दी थप भई संगठन संरचना

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
		हुने		पुनरावलोकन
३.	कार्यबोझ हेरी सरकारी वकील तथा कर्मचारीको आवश्यक संख्या थपघट गर्ने गरी दरबन्दी व्यवस्थापन गर्ने अधिकार महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा रहने गरी दरबन्दी संरचना स्वीकृत गर्ने	दरवन्दी स्वीकृति	कार्य प्रारम्भ नभएको	
४.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका कार्यालयहरूको जनशक्ति व्यवस्थापन र विकासका लागि योजना तर्जुमा गर्ने	योजना तर्जुमा हुने	कार्यान्वयन प्रारम्भ नभएको	

यो रणनीति अन्तर्गतका क्रियाकलापहरु मध्ये महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र सरकारी वकील कार्यालयहरुको संगठन संरचना पुनरावलोकन गरी दरबन्दी थप गरिएको छ । संहिता तथा मौलिक हक कार्यान्वयनका लागि निर्माण भएका कानूनको कार्यान्वयनले थप गरेको कार्यबोझका आधारमा थप जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने प्रयास गर्नु पर्नेछ । समग्रमा सरकारी वकीलको जनशक्ति व्यवस्थापनका लागि दीर्घकालीन दृष्टिकोण सहितको योजना तयार गर्नु पर्ने देखिएको छ ।

५.सरकारी वकील कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीको क्षमता विकास गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	सेवा प्रवेश भएका कर्मचारीहरूलाई सरकारी वकील कार्यालयहरूबाट सम्पादन हुने कार्यका सम्बन्धमा आधारभूत तालिम प्रदान गर्ने	तालिम प्राप्त गर्ने	कार्यान्वयन भएको	सरकारी वकीलहरुको कार्य सम्पादन सहज र प्रभावकारी भएको छ ।
२.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई आधारभूत तालिम प्रदान गर्ने	योजना अवधिमा सबै कर्मचारीहरूले तालिम प्राप्त गर्ने	कार्यान्वयन भएको	मिसिल व्यवस्थापन, पत्राचार एवम् सम्बन्धित कार्य सम्पादन प्रक्रिया छिटो तथा प्रभावकारिता बृद्धिभएको ।
३.	कर्मचारीहरूलाई सूचना प्रविधि पद्धति सम्बन्धी आधारभूत तालिम	तालिम प्राप्त गर्ने	कार्यान्वयन भएको	कार्य सम्पादनमा सूचना प्रविधिको प्रयोगले गुणात्मकता अभिबृद्धि

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
	प्रदान गर्ने			गरिएको ।
४.	सबै कर्मचारीहरूलाई कम्प्युटर उपलब्ध गराउने	कम्प्युटर उपलब्ध हुने	कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको	कार्य सम्पादनमा सूचना प्रविधिको प्रयोगले सहजता भएको
५.	वैदेशिक तालिम, अवलोकन भ्रमण, अध्ययन समेतमा सहायक कर्मचारीलाई सहभागी बनाउने मापदण्ड निर्धारण गर्ने	मापदण्ड निर्धारण हुने	कार्य प्रारम्भ नभएको	
६.	सहायक कर्मचारीहरूलाई कानून विषयमा अध्ययन गर्नका लागि अध्ययन विदा प्रदान गर्ने	अभिलेख रहने	कार्य प्रारम्भ नभएको	
७.	संक्रमणकालीन न्यायमा सरकारी वकीलको भूमिका विषयमा प्रशिक्षण प्रदान गर्ने	प्रत्येक वर्ष ५० जनाका दरले प्रशिक्षित हुने	कार्य प्रारम्भ नभएको	
८.	विभिन्न संवैधानिक आयोगका सिफारिसको अभियोजन सम्बन्धमा सरकारी वकीलको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	प्रत्येक वर्ष २० जनाका दरले क्षमता अभिवृद्धि हुने	कार्य प्रारम्भ नभएको	
९.	अपराध संहिता, कार्यविधि संहिता र सजाय निर्धारण सम्बन्धी ऐनका सम्बन्धमा सरकारी वकीललाई प्रशिक्षण प्रदान गर्ने	प्रत्येक वर्ष १०० जनाका दरले प्रशिक्षित हुने	कार्यान्वयन भएको	सरकारी वकीलको परिवर्तित भूमिकाको जानकारी भएको ।

उल्लिखित रणनीति अन्तर्गतका क्रियाकलापहरु आंशिक रुपमा सम्पन्न भएका छन । कम्प्युटर, सूचना प्रविधि, मुद्दा व्यवस्थापन सम्बन्धी सफ्टवेयर संचालन तथा ई एटर्नी अभिमुखिकरण सम्बन्धी तालिम सञ्चालन भएका छन ।संहिता कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउन अभियानका रुपमा विभिन्न चरणमा सरकारी वकीलहरु र प्रहरी अधिकृतहरुलाई प्रशिक्षण सञ्चालन गरिएको छ । सो क्रममा राजपत्र अनंकित कर्मचारीहरुको लागि समेत प्रशिक्षण सञ्चालन गरिएको छ । सेवा प्रवेश भएका कर्मचारीहरुको लागि सरकारी वकील कार्यालयहरुबाट सम्पादन हुने कार्यका सम्बन्धमा तालिम सञ्चालन गर्ने क्रियाकलाप बमोजिम कर्मचारीहरुको लागि सेवा प्रवेशकै क्रममा तालिम सञ्चालन हुनु जरुरी देखिन्छ ।राजपत्र अनङ्कित कर्मचारीहरुको लागि सेवा प्रवेशकै क्रममा कार्य प्रकृतिको आधारमा तालिमको आयोजना गर्नु उपयुक्त देखिन्छ । सरकारी वकील कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरुको क्षमता विकासको लागि वैदेशिक तालिम, अध्ययन, भ्रमणमा सहायक कर्मचारीलाई सहभागी बनाउने सम्बन्धी मापदण्ड निर्धारण हुन बाँकी छ ।

६. कानूनी राय प्रदान गर्न संस्थागत क्षमता विकास गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	कानूनी राय सम्बन्धी विषयलाई सरकारी वकीलको प्रशिक्षणको पाठ्यक्रममा समावेश गर्ने व्यवस्था गर्ने	समावेश हुने	कार्यान्वयन भएको	क्षमता विकास
२.	सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी कानूनी रायको अभिलेखलाई केन्द्रीय अभिलेखमा राख्ने व्यवस्था गर्ने	अभिलेखमा रहने	कार्यान्वयन भएको	अभिलेख अध्यावधिक
३.	कानूनी राय सम्बन्धी दिग्दर्शन प्रकाशन गर्ने	प्रकाशन हुने	कार्यान्वयन भएको	कानूनी रायमा एकरुपता
४.	कानूनी राय सम्बन्धमा वर्षको कम्तीमा एक पटक महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र पुनरावेदन/उच्च सरकारी वकील कार्यालले सरोकारवाला निकायहरूसँग छलफल गर्ने	छलफल हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	
५.	कानूनी राय महाशाखालाई स्रोत साधन र जनशक्तिले युक्त हुने	सक्षम महाशाखा हुने	कार्य अन्तिम चरणमा रहेको	संस्थागत संझना कायम

महान्यायधिवक्ता कार्यालयले प्राथमिकतापूर्वक कार्यान्वयन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु उल्लिखित रणनीतिमा पर्दछन । वहस पैरवी, प्रतिरक्षा एवम् कानूनी राय सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५ जारी भई कार्यान्वयनको क्रममा छ।कानूनी रायको अभिलेखलाई सूचना प्रविधिमा आवद्ध गर्नुपर्ने देखिन्छ । कानूनी रायलाई विस्तार गरी प्रभावकारी बनाउन सकिएमा निर्णय प्रक्रियामा सुधार आई मुद्दा मामिलाको प्रतिरक्षा गर्न सहज हुने र कानूनको शासन र सुशासन कायम हुने अपेक्षा राखिएको देखिन्छ ।

७. क्षमता विकासका लागि निरन्तर सिकाइ विधि अवलम्बन गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
१.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयलाई लर्निङ संगठनको रूपमा विकास गर्न मासिक रूपमा सान्दर्भिक र सामयिक विषयमा प्रवचन एवं छलफल कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	छलफल तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम निरन्तर	आंशिक कार्य प्रगति भएको	नयाँ विषयमा जानकारी प्रबाह
२.	सरकारी वकीलसँग सन्दर्भ राख्ने कानूनको तर्जुमा र न्यायिक दृष्टिकोणको बारेमा सरकारी वकीलहरूलाई अद्यावधिक गराउन कम्तीमा मासिक रूपमा छलफल गर्ने	छलफल कार्यक्रम संचालन हुने	कार्य प्रारम्भ नभएको	

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्य सम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्थ	कार्यान्वयनमा भएको प्रभाव
३.	सरकारी वकीललाई अन्य देशको अभ्यासको जानकारी दिन अवलोकन भ्रमण एवं जनशक्ति आदानप्रदान कार्यक्रम संचालन गर्ने	छलफल कार्यक्रम संचालन हुने	कार्यान्वयन भएको	कार्य सम्पादनमा सुधार ल्याउन सहयोग
४.	सरकारी वकीललाई विषयगत प्रशिक्षणका लागि विदेशी प्रशिक्षण प्रदायक संस्था वा निकायले आयोजना गर्ने कार्यक्रममा सहभागी गराउने ।	सहभागी हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	अवधारणागत स्पष्टता कायम गर्न सहज र उत्प्रेरणा अभिवृद्धि

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले तालिमको आवश्यक पहिचान गरी जनशक्ति विकासलाई प्रभावकारी रुपले अगाडि बढाएको छ । यसले सरकारी वकीलहरुको क्षमता अभिवृद्धि भई कार्य सम्पादनमा सुधार आउनुका साथै काम कारवाहीमा पारदर्शितासमेत ल्याएको छ । साथै वैदेशिक अवलोकन भ्रमण तथा तालिमले सरकारी वकीलको दक्षता तथा मनोवलमा सुधार भएको छ । यसबाट सरकारी वकीलको काम सम्पादनमा सुधार आई अपेक्षित नतिजा आउने अपेक्ष ागर्न सकिन्छ ।

लक्ष्य ४: महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र सरकारी वकील कार्यालयहरूको संस्थागत सुदृढीकरण गर्ने

लक्ष्य प्राप्तिका रणनीतिहरू

१. महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूको संगठनात्मक संरचना पुनरावलोकन गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूको संगठनात्मक संरचना पुनरावलोकन कार्यदल गठन गर्ने	कार्यदल गठन हुने	कार्यान्वयन भएको	कार्यदलको प्रतिवेदन प्राप्त भएको ।
२.	कार्यदलको प्रतिवेदन अनुसार संगठन संरचना तयार गर्ने	संरचना तयार हुने	कार्यान्वयन भएको	दरबन्दी पुनरावलोकन भएको
३.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको कार्य संचालन निर्देशिका पुनरावलोकन गर्ने	पुनरावलोकन हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	

यस रणनीतिमा प्रक्षेपण गरिए बमोजिम पहिलो पटक २०७४ सालमा कार्यदल गठन भई उक्त कार्यदलले बुझाएको प्रतिवेदन बमोजिम संगठन संरचनामा पुनरावलोकन समेत भैसकेको छ । रणनीतिक योजनाले परिलक्षित गरेको अवधिभित्रै उक्त प्रतिवेदनले औल्याए बमोजिम महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहत सरकारी वकील कार्यालयको संगठन संरचनामा पुनर्संरचना भै महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र सरकारी वकील कार्यालयको दरबन्दी १२८४ बाट १४६३ पुगेको छ । दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना लागू हुनु अगाडिसम्म

सरकारी वकीलहरूको संख्या ४०६ रहेकोमा २०७४ सालमा भएको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणबाट ३४ जना सरकारी वकील थप भै हाल४४० सरकारी वकीलको दरवन्दीकायम भएको छ ।

२०७५ भाद्र १ गतेदेखि लागू भएको मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ लगायतका कानूनले सरकारी वकीलको भूमिका र जिम्मेवारीमा गरेको बढोत्तरी एवम् नेपाल सरकार पक्ष वा विपक्षहुने मुद्दा संख्यामा वृद्धि भए बमोजिमसरकारी वकीलहरूको संगठन संरचना पुनरावलोकन गर्नका लागि संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण कार्यदल गठन भई सो कार्यदलले गरिरहेको अवस्था छ । सो कार्यदलको उक्त प्रतिवेदन तयारीको अन्तिम चरणमा पुगेको छ । प्रारम्भिक प्रतिवेदनमा १२७ सरकारी वकील सहित २२५ जना कर्मचारी थप गर्नु पर्ने प्रस्ताव गरिएको छ ।

२. महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र सरकारी वकील कार्यालयहरूको भौतिक पूर्वाधार विकास गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूको भौतिक अवस्था देखिने प्रोफायल तयार गरी प्रकाशन गर्ने	प्रोफायल प्रकाशन गर्ने	कार्यान्वयन भएको	भौतिक योजना निर्माण र कार्यान्वयनमा सहयोग पुगेको
२.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको भवन निर्माण गर्न गुरुयोजना तयार गर्ने	गुरुयोजना तयार हुने	कार्यान्वयन भएको	गुरु योजना तयार गरी स्वीकृत
३.	स्वीकृत गुरुयोजना अनुसार महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको भवन निर्माण गर्ने	भवन निर्माण	कार्यान्वयन भएको	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको भवन निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको
४.	सरकारी वकील कार्यालयहरूको भवन निर्माणको लागि मापदण्ड निर्धारण गर्ने	मापदण्ड तयार हुने	कार्यान्वयन भएको	निर्धारित मापदण्ड बमोजिम निर्माण हुने थालेका
५.	नयाँ भवन नभएको र कार्यबोझ बढी भएका सरकारी वकील कार्यालयलाई प्राथमिकता दिई वर्षको कम्तीमा सात वटा सरकारी वकील कार्यालयहरूको भवन निर्माण गर्ने	योजना अवधिमा कम्तीमा ३५ वटा भवन निर्माण हुने	कार्य सम्पन्न भएको	सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादनमा प्रभावकारीता अभिवृद्धि भएको छ । सेवाग्राही तथा अपराध पीडितलाई सेवा लिन सहज भएको छ ।
६.	जग्गा नभएका सरकारी वकील कार्यालयहरूका लागि जग्गाको बन्दोबस्त गर्ने	जग्गाको बन्दोबस्त हुने	कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको	विशेष सरकारी वकील कार्यालय र जि.स.व.का काठमाडौ र सप्तारीको लागि जग्गा प्राप्ति

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
				भएको छ ।
७.	कार्यबोझ बढी भएका कार्यालयहरूलाई प्राथमिकता दिई वर्षको कम्तीमा २० वटा सरकारी वकील कार्यालयमा वैकल्पिक उर्जाका लागि कार्यालय सञ्चालन गर्न सकिने गरी सोलार जडान गर्ने	सोलार जडान हुने	आंशिक कार्यान्वयन भएको	कार्य सम्पादन गर्न सहज भएको ।
८.	उपत्यका बाहिरका सबै उच्च सरकारी वकील कार्यालयका सरकारी वकीलहरूलाई सरकारी आवासको व्यवस्था गर्ने	आवासको व्यवस्था हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	कार्यसम्पादन सहज हुनुका साथै सरकारी वकीलहरूलाई उत्प्रेरणा प्रदान गरेको
९.	कम्तीमा राजपत्रांकित द्वितीय र तृतीय श्रेणीसम्मका सरकारी वकीलहरूलाई क्रमशः मोटरसाइकलको व्यवस्था गर्ने	मोटरसाइकलको व्यवस्था हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	सरकारी वकीलको कार्यसम्पादन सहज हुनुका साथै उत्प्रेरणा समेत भएको
१०.	सबै सरकारी वकील कार्यालयमा फोटोकपी/फ्याक्स मेसिनको व्यवस्था गर्ने	मेसिन उपलब्ध हुने	कार्यान्वयन भएको	कार्यालयको कार्यसम्पादन सहज भएको
११.	सबै उच्च सरकारी वकील कार्यालयमा कार्यालय प्रयोजनका लागि कम्तीमा एउटा थप सवारी साधनको व्यवस्था गर्ने	सवारी साधन उपलब्ध हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	सरकारी वकीलहरूलाई काम गर्न सहज भएको
१२.	कार्यबोझ बढी भएका जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरूमा क्रमशः सवारी साधन उपलब्ध गराउदै लैजाने नीति लिई कम्तीमा प्रति वर्ष पाँच वटा जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयलाई सवारी साधन उपलब्ध गराउने	सवारी साधन उपलब्ध हुने	कार्यान्वयन भएको	कार्यसम्पादन सहज हुनुका साथै सरकारी वकीलहरू उत्प्रेरित भएको । सडक पुगेका सबै सरकारी वकील कार्यालयमा सवारी साधन उपलब्ध भएको ।
१३.	नेपाल सरकारले स्वीकृत गरेको सवारी साधन प्रयोग सम्बन्धी मापदण्डको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने	मापदण्ड कार्यान्वयन हुने	कार्य प्रारम्भ नभएको	

यस रणनीति अन्तर्गतका क्रियाकलापहरूमा आंशिक सफलता प्राप्त भएको छ । यद्यपि मध्यावधि मूल्याङ्कनको अवधिभित्रै सम्पन्न गर्नुपर्ने क्रियकलापहरूका सम्दर्भका भने उक्त प्रगति शतप्रतिशतकै हाराहारीमा रहेको छ ।सम्पन्न भैनसकेका क्रियकलापहरू पनि रणनीतिक योजनाले प्रक्षेपण गरे बमोजिमको समयसिमासम्म पूर्ण रूपमा

सम्पन्न हुन सक्ने देखिन्छ । सबै भन्दा मुख्य कुरा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड निर्माण भई देशव्यापी रूपमा भवन निर्माण अभियान सञ्चालन भएको छ । जग्गा प्राप्ती हुन नसकेको स्थानमा जग्गा प्राप्ती भैरहेको र हुने प्रयासमा रहेको छ ।सवारी साधनको हकमा रणनीतिक योजनाले प्रक्षेपण गरेभन्दा बढी नै प्रगति भएको अवस्था छ । सबै उच्च सरकारी वकील कार्यालयहरूमा अतिरिक्त सवारी साधन उपलब्ध भएको नदेखिएता पनि डोल्पा, भोजपुर, सल्यान, मुस्ताङ्ग, हुम्ला र मनाङ्ग बाहेकका सबै सरकारी वकील कार्यालयहरूमा कम्तीमा एउटा चार पांग्रे सवारी साधन प्राप्त भै सकेको अवस्था छ । सवारी साधन उपलब्ध गराइएका कार्यालयहरुमा ती साधनको मर्मत तथा स्याहार सम्भारमा भने विशेष ध्यान दिनु जरुरी छ ।

३. सरकारी वकील कार्यालयहरूको कार्यसम्पादनलाई सूचना तथा सञ्चार प्रविधि पद्धतिमा आबद्ध गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा सूचना प्रविधि महाशाखा र उच्च तहको सरकारी वकील कार्यालयहरूमा सूचना प्रविधि शाखा स्थापना गर्ने	शाखा स्थापना हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	सूचना प्रविधिसम्बन्धी कार्य गर्न सहयोग पुगेको
२.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा सूचना प्रविधिको केन्द्रीय अभिलेख राख्ने र उपत्यका बाहिरको कुनै जिल्लामा सोको व्याकअप राख्ने प्रवन्ध गर्ने	अभिलेख रहने	कार्य प्रारम्भ नभएको	हाल सूचना प्रविधिमा अभिलेख सुरक्षित रहने व्यवस्था भएको ।
३.	ई-एटर्नी सम्बन्धी अध्ययन प्रतिवदेनका आधारमा आवश्यक सफ्टवेयर निर्माण गरी सञ्चालन गर्ने	संचालन हुने	कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको	सूचना पद्धति प्रणालीमा विवरण अध्यावधिक हुन थालेको ।
४.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको वेबसाइटमा सरकारी वकीलका कामसँग सम्बन्धित कानूनी एवं नीतिगत व्यवस्थाहरू समेत अद्यावधिक गरी राख्ने	अद्यावधिक हुने	कार्यान्वयन भएको	सँस्थागत प्रयासहरु अभिलेखबद्ध गर्न र सरोकारवालाहरुलाई जानकारी प्रदान गर्न सहज भएको छ ।
५.	मासिक तथा वार्षिक प्रतिवेदनका फारामहरूलाई सूचना प्रविधि पद्धतिमा आबद्ध गरी विवरण प्राप्त गर्ने व्यवस्था गर्ने	आबद्ध हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	समयमा वार्षिक तथा मासिक प्रतिवेदन तयारी
६.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको वेबसाइटमा मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूसँग समेत इन्ट्रानेट मार्फत लिंक गर्ने	लिंक हुने	कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको	अभिलेख सञ्चार गर्न सहयोग पुग्ने । मातहत कार्यालयहरुको अनुगमन सहजता हुने ।

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
७.	सबै सरकारी वकील कार्यालयहरूको दैनिक तथा मासिक कार्यसम्पादनको अवस्था वेबसाइटबाट अद्यावधिक हुने व्यवस्था गर्ने	अद्यावधिक हुने	कार्यान्वयन नभएको	
८.	सबै सरकारी वकीलहरूलाई आवासमा इन्टरनेटको सुविधा उपलव्ध गराउने	सुविधा उपलब्ध हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	नजीर लगायत कानूनी स्रोत सामग्रीमा सहज पहुँच स्थापित ।

यस रणनीतिको कार्यान्वयनको क्रममा केही सकारात्मक सूचकहरु देखिएकाछन् । सफ्टवेयरहरु क्रियाशील भएर कार्य सञ्चालनलाई विद्युतीय प्रणालीमा आबद्ध गर्न प्रारम्भ भएको छ । विद्युतीय प्रणालीबाटै अनुगमन गर्न सहज हुने अवस्था छ । अपेक्षा गरे बमोजिमको नतिजा हासिल गर्न सोही बमोजिमको सूचना प्रविधिमैत्री पूर्वाधार र जनशक्ति समेतको आवश्यकता पर्दछ । दोस्रो कुरा सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरूमा सूचना प्रविधिमैत्री सीप नभएसम्म यो रणनीतिको नतिजामुखी कार्यान्वयन सम्भव छैन । यस रणनीतिको कार्यान्वयका लागि ई-एटर्नीको अवधारणा बमोजिम सूचना प्रविधि महाशाखाबाट काम भैरहेता पनि उक्त कामलाई सुपरीवेक्षण गर्दै सरकारी वकीलको कार्यसम्पादनसँग जोडिन नसक्दा ई-एटर्नी कार्यक्रमले राखेको अपेक्षा प्राप्त हुन बाँकी नै छ । समय गतिशील छ, जसरी अन्य विषयहरूमा समयानुकूल परिवर्तन भैरहन्छ, आधुनिक सूचना प्रविधिमा नहुने कुरै भएन । त्यसैले बनेका सफ्टवयेरहरूलाई प्रयोग गर्दै जानुपर्नेमा प्रयोग नभैरहेको अवस्थाले गर्दा ई-एटर्नीको नतिजा सरकारी वकीलहरूले दैनिक कार्यासम्पादनमा महसुस गर्ने गरी देखिएको छैन । यद्यपी रणनीतिक योजनाले प्रक्षेपण गरे बमोजिमका क्रियाकलापहरू मध्येक्रियाकलाप ५ बाहेक सबै क्रियाकलापमा काम भएका छन्, ती व्यवस्थाको प्रभावकारी प्रयोग एवम् त्यसलाई अपडेट गर्दै सरकारी वकीलको कार्यसम्पादनसँग जोड्नु पर्ने आवश्यकता छ ।

४. सरोकारवालाहरूसँगको समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१.	समन्वय समितिको बैठक कम्तीमा तीन महिनामा एक पटक बस्ने	बैठक बस्ने	कार्य सम्पन्न भएको	सबै सरोकारवालाले स्वामित्वबोध गर्ने वातावरण निर्माण गरेको
२.	हालसम्म समन्वय समितिबाट भएका निर्णयहरूको एकीकृत अभिलेख तयार गरी कार्यान्वयनको समीक्षा गर्ने	समीक्षा हुने	कार्यान्वयन भएको	एकीकृत विवरण तयार भई सँस्थागत सम्झना कायम भएको
३.	महान्यायाधिवक्ता र नेपाल प्रहरीका महानिरीक्षक समेतको उपस्थितिमा वर्षको एक पटक सबै क्षेत्रमा अपराधको अनुसन्धान र अभियोजन	अन्तरक्रिया कार्यक्रम हुने	कार्यान्वयन भएको	सरकारी वकील र प्रहरीका बीचमा राम्रो समन्वय विकास भई संयुक्त प्रयासका रूपमा

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
	सम्बन्धमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम गर्ने			अगाडि बढाइएको
४.	अपराध अनुसन्धान र अभियोजनलाई प्रभावकारी बनाउन सम्बन्धित अनुसन्धान अधिकृत र सरकारी वकीलहरुबीच मासिक छलफल गर्ने	छलफल हुने	आंशिक कार्यान्वयन भएको	समन्वय कायम गर्न सहज भएको
५.	पुनरावेदन तथा जिल्ला तहमा समेत समन्वय समितिको स्थापना गरी समस्यामूलक विषयमा छलफल गर्ने	समन्वय समितिको स्थापना भई छलफल हुने	कार्यान्वयन भएको	नियमित रूपमा छलफल गर्ने परिपाटी सुरू भएको
६.	समुदायमा सरकारी वकीलको अवधारणा लागू गर्न सो सम्बन्धी कार्यविधि तयार गर्ने	कार्यविधि तयार हुने	कार्यान्वयन भएको	समुदायमा सरकारी वकील कार्यक्रम नियमित रूपमा सञ्चालन भैरहेको
७.	समुदायमा सरकारी वकीलका लागि स्रोत पुस्तिका तयार गर्ने	पुस्तिका तयार हुने	कार्यान्वयन भएको	समुदायमा सरकारी वकील कार्यक्रम नियमित रूपमा सञ्चालन भैरहेको
८.	सरकारी वकीलको प्रशिक्षण पाठ्यक्रममा समुदायमा सरकारी वकीलको अवधारणा समावेश गर्ने	समावेश हुने	कार्यान्वयन भएको	प्रशिक्षणमा समावेश
९.	समुदायमा सरकारी वकील कार्यक्रम संचालन गर्ने	कार्यक्रम संचालनको प्रतिवेदन	कार्यान्वयन भएको	समुदायसँग सरकारी वकीलको अन्तरक्रिया भैरहेको
१०.	सरोकारवाला निकायहरूसँग वर्षमा कम्तीमा एक पटक सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनको अवस्था र सहयोगका क्षेत्रहरूको बारेमा अन्तरक्रिया कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिने	अन्तरक्रिया कार्यक्रम हुने	कार्यान्वयन भएको	कार्यक्रममा छलफल भई सहयोग आदानप्रदान भएको
११.	सबै अदालतका इजलासमा सरकारी वकीलका लागि छुट्टै स्थानको व्यवस्था गर्न समन्वय गर्ने	इजलासमा छुट्टै स्थानको व्यवस्था हुने	आंशिक कार्यान्वयन भएको	सरकारी वकील कार्यालय टाढा रहेको अवस्थामा मिसिल राख्न र पालो पर्खिने कार्यका लागि अत्यन्तै उपयुक्त र प्रभावकारी भएको

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१२.	जातीय छुवाछुत तथा भेदभावजन्य कसूर, महिला, बालबालिका विरुद्ध हुने कसूर लगायतका सरकार वादी हुने फौजदारी मुद्दासँग सम्बन्धित कानुनका विषयमा चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने	कार्यक्रम सञ्चालनको प्रतिवेदन	आंशिक कार्य प्रगति भएको	छुवाछुत विरुद्धका कानुनी प्रावधानहरुका बारेमा जनचेतना जगाउन सहयोग पुगेको
१३.	विधिविज्ञान विशेषज्ञ र सरकारी वकीलहरूको राष्ट्रिय कार्यशाला आयोजना गर्ने	राष्ट्रिय कार्यशाला हुने	कार्यान्वयन भएको	प्रयोगशाला विस्तारको आधार तयार भएको
१४.	मुख्य न्यायाधिवक्ताहरुसँग वार्षिक कार्य समीक्षा गर्ने	कार्य समीक्षा हुने	कार्य सम्पन्न भएको	महान्यायाधिवक्ता र मुख्य न्यायाधिवक्ताको अन्तरसम्बन्धका सम्बन्धमा स्पष्ट भएको
१५.	पूर्व महान्यायाधिवक्ता र पूर्व नायब महान्यायाधिवक्तासँग वार्षिक परामर्श गर्ने	परामर्श हुने	कार्यान्वयन भएको	संस्थागत सुधारमा सहयोग पुगेको

महान्यायाधिवक्ता र सरकारी वकीलको हकमा समन्वयको अझै विशेष महत्व रहेको हुन्छ । मुख्य अभियोजनकर्ता भएता पनि अलग्गै चेन अफ कमाण्डसहितको अनुसन्धान गर्ने निकायसँग सहकार्य गर्दै परिचालित गर्नु र फरक फरक क्षमतामा रहेका सरकारी निकायले गरेको निर्णयको प्रतिरक्षा गरिदिनुपर्ने महान्यायाधिवक्ताको संवैधानिक जिम्मेवारीका कारण महान्यायाधिवक्ता र सरकारी वकीलहरूका लागि समन्वय अत्यावश्यक एवम् महत्वपूर्ण रहेको छ । सोही तथ्यलाई हृदयङ्गम गरिएको यस रणनीतिको कार्यान्वयनमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले नेतृत्वदायी भूमिका खेलेको छ । कार्यालयको प्राथमिकताप्राप्त क्रियाकलापहरू मध्ये समन्वय समितिको क्रियशिलता पनि एक हो । यस रणनीतिका अधिकांश क्रियाकलापहरू कार्यान्वयन भएका छन् र समन्वय समितिको सक्रियता पनि बढीरहेको छ । समन्वय समितिको निर्णयबाट कतिपय विवादित विषयहरूलाई सहज रूपमा समाधान निकाल्न समते सहयोग पुगेको छ । यस बीचमा सरकारी साक्षीउपर विभागीय कारवाहीको विषयमा समेत समन्वय समितिले सर्वसम्मत निर्णय गरी लेखी पठाएको अवस्था छ । त्यस्तै कार्यालय तहमा समन्वय समितिको व्यवस्थाले तहगत समन्वय स्थापित भै कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता बढेको छ । यसलाई निरन्तरता दिनु जरुरी छ ।

५.महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूबाट प्रवाह हुने सेवालाई गुणस्तरीय बनाउने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१.	सबै कर्मचारीहरूको कार्य विवरण पुनरावलोकन गर्न कार्यदल गठन गर्ने	कार्यदल गठन हुने	कार्यान्वयन भएको	कार्यदलले कार्यविवरण तयार गरिरहेको

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
२.	परिमार्जित कार्य विवरण स्वीकृत गरी सबै कर्मचारीलाई कार्य विवरण दिने	कार्य विवरण स्वीकृत हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	जिम्मेवारी निर्धारण गर्न सहज
३.	सबै कार्यालयमा मासिक कर्मचारी बैठक गरी कार्य समीक्षा गर्ने	कार्य समीक्षा हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	समस्या समाधान गर्न सहज
४.	उत्कृष्ट कर्मचारी घोषणा गर्ने प्रयोजनका लागि मापदण्ड निर्धारण गर्ने	मापदण्ड बन्ने	कार्यान्वयन भएको	उत्कृष्ट कर्मचारी छनौट गर्न आधार तय भएको ।
५.	सो मापदण्ड बमोजिम वार्षिक रूपमा उत्कृष्ट कर्मचारी घोषणा गरी पुरस्कार प्रदान गर्ने	पुरस्कार प्रदान हुने	कार्य सम्पन्न भएको	Attorney of the Yearर अन्य उत्कृष्ट कर्मचारी छनौट गरी पुरस्कृत गरिएको ।
६.	पुनरावेदन तहको सरकारी वकील कार्यालयहरूमा अनुगमन शाखाको स्थापना गर्ने	शाखा स्थापना हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	अभिलेख व्यवस्थित गर्न सहज
७.	अनुगमन तथा निरीक्षण निर्देशिका तयार गर्ने	निर्देशिका तयार हुने	कार्य सम्पन्न भएको	अनुगमन गर्ने स्पष्ट आधार
८.	अनुगमन तथा निरीक्षण निर्देशिकाका आधारमा वार्षिक कार्यतालिका अनुसार अनुगमन तथा निरीक्षण गर्ने	अनुगमन तथा निरीक्षण प्रतिवेदन	कार्यान्वयन भएको	अनुगमनबाट संस्थागत सुधार गर्न सहज
९.	सबै कार्यालयमा प्रवक्ता र सूचना अधिकारी तोक्ने	तोकिएको हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	कार्यालयमा सूचना महत्वपूर्ण गतिविधि संम्प्रेषण हुने गरेको ।
१०.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र पुनरावेदन/उच्च तथा विशेष सरकारी वकील कार्यालयमा अनियमितता र गुनासो सुनुवाइ गर्ने अधिकारी तोक्ने	तोकिएको हुने	आंशिक कार्यान्वयन भएको	गुनासो तथा उजुरी सुनी कार्यान्वयनमा सहजता भएको ।
११.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र उपत्यकाका अन्य सरकारी वकील कार्यालयहरूमा सिसिटिभी जडान गरी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट अनुगमन गर्ने	अनुगमन हुने	कार्य सम्पन्न भएको	अनुगमन सहज भएको ।

संगठनको छवि उक्त संस्थाले प्रवाह गर्ने सेवाको गुणस्तरमा देखिएको हुन्छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र सरकारी वकील कार्यालयहरू अपराध पीडितहरूको कार्यालय र सरकारी वकीलहरू पीडितको वकील हुन । त्यसैले यस संस्थाको सेवाप्रवाहलाई रणनीतिक योजनाले अलग्गै रणनीतिका रूपमा समावेश गरेको छ । यस रणनीति अन्तर्गतका क्रियाकलापहरू मध्ये उचच सरकारी वकील कार्यालयमा अनुगमन शाखा स्थापना गर्ने र परिमार्जित कार्यविवरण स्वीकृत गरी कर्मचारीलाई दिने बाहेकका सबैजसो क्रियाकलापहरू सम्पन्न भइसकेका छन् । सेवाप्रवाहलाई सुधार गर्ने विषय निरन्तरचलिरहनेप्रक्रिया हो । यसका लागि विभिन्न निर्देशिकाहरूको निर्माण गरी अनुगमन कार्यलाई महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले प्राथमिकतापूर्वक सञ्चालन गरिरहेको छ ।हालै महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले अभियोजन परीक्षण निर्देशिका, २०७५ जारी गरी अभियोजन परीक्षणलाई कार्यालय अनुगमनको महत्वपूर्ण पक्षका रूपमा अगाडि बढाएको छ । महान्यायाधिवक्ताज्यूको पदबहालीको १०० दिनको सन्दर्भमा सार्वजनिक कार्यक्रमहरुमध्ये सेवाप्रवाहमा सुधार गर्ने विषय पनि समावेश भएको छ ।

६. महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा मातहतका सरकारी वकील कार्यालयमा पुस्तकालय स्थापना र व्यवस्थापन गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१.	पुस्तकालय व्यवस्थापन गर्नका लागि महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा पुस्तकालय समितिलाई क्रियाशिल गराउने	समितिका बैठक र निर्णय	कार्य सम्पन्न भएको	पुस्तकालय सञ्चालनमा पहुँच
२.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा पुस्तकालय शाखा सुदृढ गर्ने र पुनरावेदन/उच्च तथा विशेष सरकारी वकील कार्यालयमा पुस्तकालय शाखाको स्थापना गरी पुस्तकको विवरण अद्यावधिक गर्ने	पुस्तकालय शाखा स्थापना हुने	आंशिक कार्यान्वयन भएको	केही कार्यालयमा प्रारम्भ । सामग्रीको उपलव्धता भएको ।
३.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा पुस्तकालय अधिकृत सहितको आवश्यक जनशक्ति र पुनरावेदन/उच्च तथा विशेष सरकारी वकील कार्यालयमा पुस्तकालय सहायकको दरबन्दी सिर्जना गर्ने	दरबन्दी सिर्जना हुने	कार्य प्रारम्भ नभएको	
४.	सरकारी वकील कार्यालयहरूमा सरकारी वकीलको कार्यसम्पादनसँग र सान्दर्भिक विषयका पुस्तकहरू खरिद गर्ने	पुस्तक खरिद हुने	कार्य सम्पन्न भएको	नयाँ पुस्तकहरू उपलब्ध भएको
५.	इ लाइब्रेरीको अवधारणालाई अवलम्बन गरी विदेशी ल रिपोर्ट, जर्नल र सान्दर्भिक प्रकाशनहरू सव्सक्राइभ (Subscribe) गर्ने	प्रकाशनहरू सव्सक्राइभ हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	५०० को हाराहारीमा विद्युतीय पुस्तक
६.	पुस्तकालय सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी लागू गर्ने	कार्यविधि तयार भई	कार्यान्वयन भएको	निर्देशिका जारी भएको

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
		लागू हुने		
७.	सबै सरकारी वकील कार्यालयहरूमा नेपाल कानून पत्रिका, सम्बन्धित कानून, नेपाल राजपत्र, सर्वोच्च अदालत बुलेटिन अद्यावधिक गर्ने,	अद्यावधिक हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	स्रोत सामाग्रीमा पहुँच
८.	सबै सरकारी वकीलहरूलाई एक प्रति नेपाल कानून पत्रिका उपलब्ध गराउने	उपलब्ध हुने	कार्य सम्पन्न भएको	नयाँ नजिरका बारेमा ज्ञान हुने ।

न्याय र कानूनका क्षेत्रमा विषय समेटिएका पुस्तकहरू समावेश गरी महान्यायाविधक्ताको कार्यालयमा पुस्तकालय स्थापित रहेको छ । दोस्रोपञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनाले पुस्तकालयको सदृढीकरण्न गर्ने लक्ष्य समेत राखे अनुरूप पुस्तकालय निरन्तर रूपमा सुदृढीकरणको मार्गमा रहेको छ । नयाँ पुस्तकहरू थपिने क्रममा रहेका छन् भने पुस्तकालय सञ्चालनलाई व्यवस्थित गर्न पुस्तकालय सञ्चालन सम्बन्धी निर्देशिका बनाई लागू गरिएको छ । त्यसका साथै ई-लाइब्रेरीको अवधारणा अनुरुप अगाडि बढाउने सन्दर्भमा उल्लेख्य प्रगति हुन नसकेको भएतापनि यसका लागि कार्य प्ररम्भ भएको अवस्था छ । त्यसैले पुस्तकालयको सुदृढीकरणका लागि रणनीतिक योजनाले प्रक्षेपण गरे बमोजिम नै कामहरू अगाडि बढीरहेको अवस्था भएकाले आंशिक सफलताको अवस्थामा रहेको छ ।

७: मानव संशाधनको व्यवस्थापन र विकास गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१.	मानव संसाधन नीति बमोजिम मानव संसाधनको प्राप्ति, विकास, व्यवस्थापनको नीति कार्यान्वयन गर्ने	मानव संसाधन प्राप्ति देखि अवकाशसम्मका क्रियाकलाप व्यवस्थित हुने	कार्य प्रारम्भ नभएको	
२.	सरकारी वकीलहरूलाई सवै भौगोलिक क्षेत्रको अनुभव दिलाउने गरी सरुवा नीतिको पुनरावलोकन तथा पदस्थापनको मापदण्ड तयार गरी सरुवालाई क्यालेण्डर पद्धतिमा आबद्ध गर्ने	सरुवा क्यालेण्डर पद्धतिमा हुने	कार्य प्रारम्भ नभएको	
३.	मानव संशाधनको विद्यमान अवस्थाको डाटावेस तयार गर्ने	डाटावेस तयार हुने	कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको	अभिलेख व्यवस्थित हुन प्रारम्भ
४.	सरकारी वकीलहरूको उमेर समूहको आँकलन गरी मानव संशाधनको विकासका लागि उत्तराधिकार योजना	योजना तयार हुने	कार्यान्वयन नभएको	

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
	सहितको दीर्घकालीन नीति तय गर्ने			
५.	कानून अध्यापन गर्ने संस्थाहरूसँग समन्वय गरी इन्टर्नको सेवा लिन एवं सरकारी वकीलको विशेषज्ञता विकासका लागि इर्न्टनको रुपमा पठाउनका लागि आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गर्ने	नीतिगत व्यवस्था हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	कार्य सम्पादनमा सहजता आउने
६.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट गरिने सरकारी वकील र अन्य कर्मचारीहरूको वैदेशिक अध्ययन, अवलोकन समेतमा मनोनयनका लागि मापदण्ड निर्माण गरी लागू गर्ने	मापदण्ड लागू हुने	कार्य प्रारम्भ नभएको	वैदेशिक अवलोकनको अवसर प्रदान
७.	सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरूको लेखन तथा अभिव्यक्ति सीप विकासका लागि वर्षमा ५० जनालाई सो सम्बन्धी प्रशिक्षण उपलब्ध गराउने	प्रशिक्षण उपलब्ध हुने	कार्यान्वयन भएको	आधारभूत तथा विशिष्ट अंग्रेजी भाषा तालिम सञ्चालन
८.	सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरूको कार्यसम्पादनलाई दण्ड र पुरस्कारसँग आबद्ध गर्ने	दण्ड र पुरस्कारको अभिलेख हुने	कार्यान्वयन भएको	कार्य सम्पादनमा सुधार
९.	अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा नेपाल सरकारको तर्फबाट प्रतिनिधित्व गर्न सक्ने सरकारी वकीलको समूह तयार गर्ने (वर्षमा २ जनाको दरले १० जना)	अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका प्रशिक्षण प्रदायक संस्थाबाट प्रशिक्षित हुने	कार्यान्वयन नभएको ।	
१०.	न्यायिक जनशक्तिको प्राप्ति, विकास र कार्यसञ्चालनको समीक्षा गर्न कानूनका प्राध्यापकहरुसँग वर्षको एक पटक अन्तरक्रिया गर्ने	अन्तरक्रिया हुने	कार्यान्वयन भएको	समन्वय विकास भएको

मानव संशासनको विकासका लाग गरिनु पर्ने क्रियाकलापको कार्यान्वयनको अवस्था सन्तोषजनक देखिएको छैन । मानव संशाधन नीतिको कार्यान्वयन हुन सकेको छैन । सरुवा र पदस्थापनको औपचारिक मापदण्ड तयार हुन सकेको देखिदैन । तर अनौपचारिक रुपमा केही निश्चित आधारमा सो कार्य गर्ने गरिएको अभ्यासबाट देखिन्छ । सरकारी वकीलको विवरणलाई डाटा वेशमा अभिलेख व्यवस्थित गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको छ । उमेर समूहका आधारमा उत्तराधिकार योजना बनाउन बाँकी नै छ । इन्टर्नको सेवा लिने प्रक्रिया यो वर्षदेखि औपचारिक रुपमा व्यवस्थित हुन थालेको पाइन्छ । वैदेशिक अवलोकनका अवसरमा भएको बृद्धिसँगै उम्मेद्वारको चयनमा औपचारिक मापदण्ड नभए पनि जेष्ठता र पहिले अवसर नपाएकालाई मौका दिएको देखिन्छ । भाषिक सीप

विकासका लागि गरिएको प्रयासले यसै वर्ष ७२ जना सहभागीहरुले अवसर पाएको देखियो । कार्य सम्पादनको मूल्यांकन गरी उत्कृष्ट कर्मचारी पुरस्कृत गर्ने अभ्यासले सकारात्मक सन्देश दिएको छ । एटर्नी अफ दि इयर घोषणा गर्न प्रारम्भ गरिएको विषयलाई सकारात्मक रुपमा लिएको देखिन्छ । वर्षको दश जनाका दरले कर्मचारी पुरस्कृत हुन थालेका छन् । वर्षको दुई जनाका दरले अन्य मुलुकमा उच्च शिक्षा लिने कार्यक्रम कार्यान्वयन हुन सकेको देखिएन । कानूनका प्राध्यापकहरुसँग छलफल गरी कानूनी शिक्षाको सुधारका लागि प्रयास भएको छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको प्रयास स्वरुप कानून विश्वविद्यालयको स्थापनाको विषय अगाडि आएको छ ।

८. अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्रको संस्थागत विकास गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१.	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्रलाई आवश्यक पर्ने पूर्वाधार, जनशक्ति, स्रोतसाधनको व्यवस्था गर्ने	पूर्वाधार, जनशक्ति, स्रोतसाधनको व्यवस्था हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	जनशक्ति परिचालन भई नियमित प्रशिक्षण
२.	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्र सञ्चालनका लागि कार्यविधि तय गर्ने	कार्यविधि तय हुने	कार्यान्वयन नभएको	
३.	सरकारी वकीलहरूको प्रशिक्षणलाई व्यवस्थापन गर्न प्रशिक्षण नीति तयार गरी लागू गर्ने	प्रशिक्षण नीति लागू गर्ने	कार्यान्वयन नभएको	
४.	सबै तहका सरकारी वकीलको तालिम आवश्यकता पहिचान गर्ने	पहिचान हुने	कार्यान्वयन नभएको	
५.	पहिचान गरिएको आवश्यकताका आधारमा पाठ्यक्रम निर्माण तथा पुनरावलोकन गर्ने	पाठ्यक्रम निर्माण हुने	कार्यान्वयन भएको	
६.	कानूनमा स्नातक नभएका अधिकृत स्तरका सरकारी वकीलहरूका लागि विशेष प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	प्रशिक्षण हुने	कार्यान्वयन भएको	अवधारणागत स्पष्टताका लागि सहयोगी
७.	स्वीकृत पाठ्यक्रम अनुसारको प्रशिक्षण स्रोत सामग्री तयार गर्ने	स्रोत सामग्री तयार हुने	कार्यान्वयन नभएको	
८.	प्रशिक्षण केन्द्रका लागि आवश्यक स्रोत व्यक्तिको विकासका लागि विषयगत प्रशिक्षक प्रशिक्षण सञ्चालन गर्ने	प्रशिक्षण सञ्चालन हुने	हालसम्म नभएको	
९.	विषयगत आधारमा प्रशिक्षकहरूको सूची तयार गरी अद्यावधिक गर्ने	सूची तयार हुने	हालसम्म नभएको	

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१०.	अन्य प्रशिक्षण प्रदायक संस्थाहरूसँग समन्वय गर्ने	समन्वय हुने	हालसम्म नभएको	
११.	प्रशिक्षणको खर्च सम्बन्धी मापदण्ड तयार गरी लागू गर्ने	मापदण्ड तयार भई लागू हुने	हालसम्म नभएको	

२०७४ सालसम्मको समावधिभित्र अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्रलाई आवश्यक पर्ने जनशक्ति, पूर्वाधार, सोत्रसाधनको व्यवस्थापन गर्ने, कार्यविधि तय गर्ने, प्रशिक्षण नीति लागू गर्ने जस्ता कार्यहरु भईसक्नुपर्ने भएता पनि सो भएको नदेखिदा यस केन्द्रको सुदृढीकरण तथा प्रभावकारी कार्य सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले निर्धारण गरिएका क्रियाकलापहरुले पूर्णता पाउन सकेको देखिदैन । तर गत वर्षदेखि अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्रले सरकारी वकीलको विशिष्टीकरण समेत विभिन्न प्रशिक्षण कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरी सरकारी वकीलको क्षमता विकासका लागि महत्वपूर्ण कार्य गरेको छ । यद्यपि अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्रको संस्थागत विकासका लागि आवश्यक पूर्वाधार तयार हुन नसक्नाले यस रणनीति अन्तर्गतका क्रियाकलापहरूले आंशिक रुपमा सफलता प्राप्त गरेको मान्न सकिन्छ ।

९. अपराधशास्त्रीय अनुसन्धान केन्द्र स्थापना गरी संस्थागत गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१.	अपराधशास्त्रीय अनुसन्धान केन्द्रमा आवश्यक जनशक्तिका लागि संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गर्ने	संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	
२.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको मातहतमा रहने गरी अपराधशास्त्रीय अनुसन्धान केन्द्रको स्थापनाका लागि कार्यादेश सहितको निर्देशिका तयार गर्ने	निर्देशिका तयार हुने	कार्य प्रारम्भ नभएको	
३.	अपराधशास्त्रीय अनुसन्धान केन्द्रको स्थापना गर्ने	केन्द्रको स्थापना गर्ने	कार्यान्वयन भएको	स्थापना भई केही अनुसन्धान प्रारम्भ
४.	अपराधशास्त्रीय अनुसन्धान केन्द्रमा सर्वेक्षण प्रतिवेदनका आधारमा जनशक्तिको व्यवस्था गरी आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्थापन गर्ने	व्यवस्थापन हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	
५.	अपराधशास्त्रीय अनुसन्धान केन्द्रबाट अपराधको प्रवृत्ति एवं फौजदारी न्याय प्रणालीमा गर्नु पर्ने सुधारका लागि आवश्यक अनुसन्धान तथा अध्ययन गर्ने	अनुसन्धान, अध्ययन हुने	आंशिक कार्य प्रगति भएको	

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको मातहतमा रहने गरी मिति २०७३।०२।२३ मा अपराधशास्त्रीय अनुसन्धान केन्द्रको स्थापना गरिएको हो । यस केन्द्रले अपराधको कारण, प्रवृत्ति, रोकथामका उपाय समेतका अपराधका आयमहरु र अपराध र फौजदारी न्याय सम्बन्धमा अध्ययन विश्लेषण गरी अपराधको प्रवृत्तिगत अध्ययन गर्ने उद्देश्यले गोष्ठी तथा अनुसन्धानमुलक पुस्तकहरुप्रकाशित गर्ने गरेको देखिन्छ । यस केन्द्रको संस्थागत संरचना नहुनाले आवश्यकजनशक्ति, पूर्वाधार, स्रोतसाधनको व्यवस्थापन, कार्यविधि तयारीका विषय चुनौतीका रुपमा देखिएको छ ।

१०. अनुसन्धान तथा प्रकाशन शाखाको स्थापना र सुदृढीकरण गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१.	अनुसन्धान तथा प्रकाशन शाखाको स्थापना गरी सुदृढीकरण गर्ने	भौतिक स्रोत साधन र जनशक्ति उपलब्ध हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	प्रकाशन व्यवस्थित हुन प्रारम्भ
२.	योजनाले निर्धारण गरेका लक्ष्य र रणनीतिको मूल्याङ्कन गर्न सकिने गरी मासिक तथा वार्षिक प्रतिवेदनको ढाँचा पुनरावलोकन गर्ने	ढाँचा पुनरावलोकन हुने	कार्यान्वयन भएको	एकरुपतापूर्वक विवरण प्राप्त
३.	सरकारी वकीलको कार्यसम्पादनलाई प्रभावकारी बनाउन वर्षमा कम्तीमा पाँच वटा अनुसन्धानमूलक अध्ययन गर्ने गराउने	अध्ययन हुने	कार्य सम्पन्न भएको	सुधारका लागि सुझाव प्राप्त
४.	हालसम्म भएका अनुसन्धानको अभिलेख व्यवस्थित गरी ती अनुसन्धानले औंल्याएका सुझावहरू कार्यान्वयनका लागि प्रयत्न गर्ने	सुझावहरू कार्यान्वयनका लागि प्रयत्न गर्ने	आंशिक कार्यान्वयन भएको	सुझाव प्रस्तुत गर्ने गरिएको
५.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट गरिने अनुसन्धानलाई व्यवस्थित गर्न अनुसन्धान निर्देशिका तयार गरी लागू गर्ने	निर्देशिका लागू हुने	कार्यान्वयन नभएको	
६.	नेपाली तथा अंग्रेजी भाषामा वार्षिक जर्नल प्रकाशित गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिने	जर्नल प्रकाशित हुने	कार्यान्वयन भएको	अनुसन्धानमूलक लेख रचना प्रकाशित
७.	चौमासिक रूपमा बुलेटिन प्रकाशित गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिने	बुलेटिन प्रकाशित हुने	आंशिक कार्यान्वयन भएको	विद्युतीय प्रणालीमा प्रकाशन गरिएका
८.	वर्षको कम्तीमा एउटा अनुसन्धानमूलक	प्रकाशन हुने	कार्यान्वयन	कानूनी सुधार र

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
	अध्ययन प्रकाशित गर्ने		भएको	अध्ययनमा सहयोगी भएको ।
९.	सरकारी वकील दिग्दर्शनको पुनरावलोकन गरी प्रकाशन गर्ने	पुनरावलोकन हुने	कार्यान्वयन भएको	कार्य सम्पादनमा सहयोग

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट यस अनुसन्धान तथा प्रकाशन शाखाको स्थापना गरी सुदृढीकरण गर्ने उद्देश्यले लिखित तथा डिजिटल प्रकाशनमार्फत अनुसन्धानमूलक लेख तथा रचनाहरु प्रकाशन गर्ने परिपाटी सिर्जना गरिएको छ । हालसम्म भएका अनुसन्धानको अभिलेख व्यवस्थित गरी ती अनुसन्धानले औंल्याएका सुझावहरू कार्यान्वयनका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको छ । अनुसन्धानमूलक अध्ययनलाई संस्थागत गर्नका लागि विभिन्न अनुसन्धानमूलक कार्यले निरन्तरता पाएका छन् । अपराधको प्रवृत्ति विश्लेषण सम्बन्धी; कर तथा राजस्व सम्बन्धी मुद्दामा सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्त र दृष्टिकोण समेत; हिरासत तथा कारागार अनुगमनको एकीकृत प्रतिवेदन; विद्यमान फौजदारी कार्यविधि र फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को तुलनात्मक अध्ययन तथा त्यसले सरकारी वकीलको भूमिकामा पारेका प्रभाव र अवलम्बन गर्नुपर्ने रणनीतिहरुको विषयमा अनुसन्धानमूलक अध्ययन; संवैधानिक विवादमा सर्वोच्च अदालतको दृष्टिकोण सम्बन्धमा अनुसन्धानमुलक अध्ययन; सरकार वादी मुद्दा नचल्ने सम्बन्धी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका निर्णयहरुको अनुसन्धानमूलक अध्ययन; कर्मचारी सम्बन्धी विवादमा सर्वोच्च अदालतको दृष्टिकोण सम्बन्धमा गत वर्ष अध्ययन गरिएको छ ।

मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १९६ को उपदफा (१) अनुसार सो ऐनको कार्यान्वयनका लागि अनुसन्धानका विषयमा आवश्यक पर्ने नियमावलीको मस्यौदा तयार गरी पेश गर्न; मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को अनुसूची १ र २ का कसूर सम्बन्धी मुद्दाको अनुसन्धान एवं अभियोजनका विषयमा निर्देशिकाको मस्यौदा तयार गरी पेश गर्न; मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को अनुसूची १ र २ का मुद्दाको बहस पैरवी, प्रतिरक्षा, कानूनी रायका सम्बन्धमा निर्देशिकाको मस्यौदा तयार गरी पेश गर्न मुद्दा फिर्ता सम्बन्धमा निर्देशिकाको मस्यौदा तयार गरी पेश गर्न;सजाय माफी सम्बन्धमा निर्देशिकाको मस्यौदा तयार गरी पेश गर्न; नयाँ संहिताले पार्ने असर समेतका आधारमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा अर्न्तगत सरकारी वकील कार्यलयले संचालनमा ल्याएका मासिक तथा वार्षिक प्रतिवेदनका ढाँचाहरु तथा अभिलेख पुस्तिकाहरु र दायरी किताबहरुमा गर्नुपर्ने परिवर्तन समेतका विषयमा गर्नुपर्ने तयारीका सम्बन्धमा प्रतिवेदन तयार गरी पेश गर्न; संहिता ऐनले पार्ने प्रभाव समेतका आधारमा सरकारी वकील सम्बन्धी नियमावली, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको कार्य संचालन निर्देशिका, आवश्यक पर्ने जनशक्तिको प्रक्षेपण लगायत आवश्यक विषयमा गर्नुपर्ने तयारीका सम्बन्धमा सुझाव सहितको प्रतिवेदन तयार गरी पेश गर्ने जिम्मेवारी दिए बमोजिम अनुसन्धान प्रतिवेदनहरु प्राप्त भएकाछन् । मुलुकी अपराध संहिता, २०७४, मुलकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ र फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यन्वयन) ऐन, २०७४ ले गरेका नयाँ व्यवस्था र सरकारी वकीलको भूमिका स्रोत सामाग्री, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट भएका अनुसन्धान प्रतिवेदनहरुको सारसंक्षेप, २०७४, मानव मर्यादा विरुद्धका अपराध र नेपाल कानून (जातीय छुवाछुत, मानव बेचबिखन, कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार, घरेलु हिंसा र बोक्सीसम्बन्धी अपराध);Prosecution Journal, अभियोजन जर्नल,संवैधानिक कानून स्रोत सामाग्री, २०७५, अपराध संहिता र सम्बद्ध कानूनको स्रोत सामाग्री; नेपालका सरकारी वकीहरुको दोश्रो राष्ट्रिय सम्मेलन, २०७५ सम्मेलन विशेषांक; महिला तथा बालबालिकाको न्याय सम्बन्धी राष्ट्रिय कार्यशाला, २०७५ को प्रतिवेदन र कार्यपत्रहरु, बाल न्याय स्रोत सामग्री र नजीर संग्रह समेत प्रकाशन भएकाछन् ।

११.सरकारी वकील कार्यालयको सुरक्षा व्यवस्था गर्ने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालय र सरकारी वकीलको सुरक्षा व्यवस्थाको बारेमा अध्ययन गर्न कार्यदल गठन गर्ने	कार्यदल गठन हुने	२०७६ असार	कार्यान्वयन नभएको	
२.	अध्ययन प्रतिवेदनबाट प्राप्त सुझावका आधारमा सुरक्षा व्यवस्था गर्ने	सुरक्षा व्यवस्था हुने	२०७६ साउन	कार्यान्वयन नभएको	

प्रस्तुत क्रियाकलापलाई २०७६ सम्मको समयावधिमा सम्पन्न हुनुपर्नेमा र हालसम्म यसको कार्य थालनी भएको छैन । कार्य संवेदनशीलता र कार्यबोझका कारण यसप्रति महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट अन्य सुरक्षा निकाय तथा सरोकारवालाहरुसँग छलफल तथा आवश्यक समन्वय गर्नुपर्ने जरुरी देखिन्छ ।

१२. योजना कार्यान्वयन संयन्त्र निर्माण र कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली सुदृढ बनाउने

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
१.	रणनीतिक योजना कार्यान्वयन समिति गठन गर्ने	समिति गठन हुने	कार्यान्वयन भएको	प्रभावकारी रुपमा परिचालन गर्न बाँकी
२.	योजना कार्यान्वयन समितिको सचिवालयको स्थापना गर्ने	सचिवालय स्थापना हुने	कार्यान्वयन भएको	समूहगतरुपमा काम गर्ने परिपाटी
३.	योजना महाशाखाको सुदृढीकरण गर्ने	स्रोत साधन र जनशक्तिले सम्पन्न हुने	कार्यान्वयन भएको	कार्य सम्पादन गर्न सहज र सँस्थागत संझना कायम
४.	उच्च सरकारी वकील कार्यालयमा योजना कार्यान्वयन संयन्त्रको व्यवस्था गर्ने	समिति हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	
५.	रणनीतिक योजना कार्यान्वयनका लागि प्रत्येक सरकारी वकील कार्यालयले बनाउनु पर्ने कार्ययोजनाका लागि नमुना कार्ययोजना तयार गर्ने	कार्ययोजना तयार हुने	कार्यान्वयन भएको	एकरुपता कायम गर्न र सीप हस्तान्तरण गर्न सहज
६.	त्रैमासिक रुपमा पुनरावेदन तहको सरकारी वकील कार्यालयले मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरुको समेत समीक्षा गरी प्रतिवेदन	प्रतिवेदन प्राप्त हुने	कार्यान्वयन नभएको	

सि.नं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	कार्यान्वयनको अवस्था	कार्यान्वयनको प्रभाव
	प्रस्तुत गर्ने			
७.	त्रैमासिक रुपमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरुको समेत समीक्षा गरी प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने	प्रतिवेदन प्राप्त हुने	कार्यान्वयन नभएको	
८.	कार्ययोजना तयार गर्नका लागि सम्बन्धित जनशक्तिलाई प्रशिक्षण दिने	प्रशिक्षण हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	कार्ययोजना तयारीमा सुधार
९.	सबै जनशक्ति र सरोकारवालालाई योजनाको बारेमा जानकारी दिने	जानकारी हुने	कार्यान्वयन भएको	जानकारी प्रवाह
१०.	योजनाको कार्यान्वयनको बारेमा योजना कार्यान्वयन समिति र योजना कार्यान्वयन समितिको सचिवालयबाट नियमित अुनगमन गर्ने	अनुगमन हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	
११.	योजना कार्यान्वयनको बारेमा सरकारी वकीलहरूको क्षेत्रीय एवं केन्द्रीय गोष्ठीमा समीक्षा गर्ने	समीक्षा हुने	कार्यान्वयन भएको	सुधारको समीक्षा गर्न सहज
१२.	योजनाको कार्यान्वयनलाई सरकारी वकीलको कार्यसम्पादन र विशेष जिम्मेवारीसँग आबद्ध गर्ने	आबद्ध हुने	कार्य प्रारम्भ भएको	
१३.	योजना कार्यान्वयनको मध्यावधिक मूल्याङ्कन गर्ने	मूल्याङ्कन हुने	कार्यान्वयन भएको	प्रगति मापन गर्न सहज
१४.	तेस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना तर्जुमा गर्ने	तर्जुमा हुने	कार्य प्रारम्भ नभएको	

योजना कार्यान्वयन प्रभावकारी बनाउन गरिएका संस्थागत व्यवस्था र यो रणनीतिले अपेक्षा गरेको क्रियाकलापको प्रभावकारिताको अवस्था मिश्रित देखिन्छ । यद्यपि योजना कार्यान्वयन समितिको सक्रियता धेरै देखिएको छैन । तर योजना कार्यान्वयन सचिवालय स्थापना र योजना महाशाखाको सुदृढीकरणको विषयमा उल्लेख्य कार्य भएकाछन् । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट नमुना कार्य योजना तयार गरी सबै तहमा सम्प्रेषण गरिएको छ । सबै सरकारी वकील कार्यालयहरु वार्षिक कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयनको प्रक्रियामा गएको देखिन्छ । यद्यपि योजनाको कार्यान्वयनमा स्थानीय अवस्थाका आधारमा कार्य योजनाको पुनरावलोकन गर्ने र सिर्जनशील रुपमा नयाँ कार्यक्रम समावेश गर्ने अभ्यास भने छिटपुट रुपमा मात्र विकास भएको देखिन्छ । आवधिक रुपमा योजना कार्यान्वयनको समीक्षा गर्ने परिपाटी विकास भएको छ । योजनाको बारेमा सरोकारवालाहरुसँग प्रचार प्रसार गरी संस्थागत परिचय र सुधारका कार्यहरुलाई सार्वजनिक गरिएको छ । सरकारी वकीलका सम्मेलन र समीक्षा कार्यक्रमहरुमा योजना कार्यान्वयनको अवस्थाका बारेमा समीक्षा गरिएको छ ।

योजना कार्यान्वयनको हालसम्मको अवस्था हेर्दा अपेक्षित प्रगति हुन नसकेको भए पनि उपलब्धि सन्तोषजनक नै रहेको देखिन्छ । चार वटा लक्ष्यहरुले निर्धारण गरेका रणनीतिहरुले प्रक्षेपण गरेका क्रियाकलापहरुबाट हासिल भएका प्रमुख कार्यहरु यसप्रकार रहेकाछन् :

लक्ष्य १ सँग सम्बन्धित

- स्वच्छ सुनुवाइ सम्बन्धी स्रोत सामग्री प्रकाशन भएको छ ।
- स्वच्छ सुनुवाइ सम्बन्धी साइनपोष्टहरु तयार गरी सो मान्यताप्रति संस्थागत प्रतिबद्धता प्रकट भएको छ ।
- सरकारी वकीलको प्रशिक्षणमा स्वच्छ सुनुवाइ सम्बन्धी विषयलाई प्राथमिकतापूर्वक समावेश गरिएको छ ।
- सरकारी वकीलको सम्मेलन तथा अनुसन्धानकर्ता तथा अभियोजनकर्ताहरुको सम्मेलनमा स्वच्छ सुनुवाइको मान्यतालाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने प्रतिबद्धता प्रकट गरिएको छ ।
- अर्धन्यायिक निकायको कार्य सम्पादन सम्बन्धी कानून बनाउन मस्यौदा सहितको सुझाव प्रस्तुत गरिएको छ ।
- शंकितका अधिकारको प्रत्याभूतिका लागि साइनपोष्ट प्रकाशन, कानून व्यावसायीसँगको भेटघाटको व्यवस्था, हिरासत कक्ष र कारागारको नियमित अनुगमन गर्ने समेतका कार्य भएकाछन् ।
- सरकारी वकीलको काम कारवाहीलाई उत्तरदायी बनाउन उजुरी तथा गुनासो व्यवस्थापन निर्देशिका जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
- स्थानीयस्तरमा समन्वय समितिको व्यवस्था गरी अनुसन्धान र अभियोजनलाई प्रभावकारी बनाउने प्रयास गरिएको छ ।
- अभियोजन परीक्षण तथा कार्यालय अनुगमनसम्बन्धी निर्देशिका जारी गरी कार्य सम्पादनको अवस्थाको अनुगमनलाई व्यवस्थित बनाउने प्रयास गरिएको छ ।
- उपत्यकाका सरकारी वकील कार्यालयहरू र नमुना सरकारी वकील कार्यालयहरुमा सिसिटिभि जडान गरी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट अनुगमन गर्ने कार्यको सुरुवात गरिएको छ ।
- अभियोजन नीति र अभियोजन मापदण्ड जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
- पीडित तथा साक्षी सहायता निर्देशिका जारी गरी पीडितलाई न्यायिक प्रक्रियामा सहयोग गर्ने आधार निर्माण गरिएको छ ।
- पीडितको अधिकारका बारेमा साइनपोष्ट प्रकाशित गरिएको छ । हेलो साक्षी कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । पीडित मैत्री व्यवहारसम्बन्धी प्रशिक्षण प्रदान गरिएको छ । विभिन्न १० जिल्लामा पीडित मैत्री कक्ष थप गरी करिव ६० जिल्लामा सो कक्ष स्थापना भएको छ । यसै वर्ष १० जिल्लाका पीडित मैत्री कक्षको स्तरउन्नति गरिएको छ ।
- विशेष प्रकृतिका मुद्दामा पक्षको गोपनीयता कायम राख्ने विषयमा सरकारी वकीलहरुलाई प्रशिक्षण प्रदान गरिएको छ ।

लक्ष्य २ सँग सम्बन्धित

- सरकारी वकीलहरुलाई साक्षी परीक्षणका बारेमा प्रशिक्षण प्रदान गरिएको छ ।

- हेलो साक्षी कार्यक्रम सञ्चालन गरी न्यायिक प्रक्रियामा अपराध पीडित तथा सरकारी पक्षका साक्षीको उपस्थितिका लागि सहजीकरण गरिएको छ ।
- सरकारी वकीलहरुलाई विधिविज्ञान सम्बन्धी प्रशिक्षण प्रदान गरिएको छ ।
- फौजदारी कसूरको अनुसन्धन अभियोजन र न्यायिक प्रक्रियमा सहयोग प्राप्त गर्न विधिविज्ञानसँग सम्बन्धित विज्ञहरुसँग समेत समन्वय कायम गर्ने प्रयास गरिएको छ ।
- सरकारी पक्षको प्रतिरक्षालाई प्रभावकारी बनाउन समन्वयका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको छ । सबै तहमा समन्वय कायम गर्न संरचना निर्माण गर्नुका साथै सम्बद्ध निकायसंग समेत आग्रह गरिएको छ ।
- कार्यालयको अभिलेख व्यवस्थित गर्नका लागि दायरी कितावको नमुना उपलव्ध गराइएको छ ।
- मिसिलको विवरण अध्यावधिक गर्न मुद्दा व्यवस्थापन प्रणाली लागू गरी विद्युतीय अभिलेख व्यवस्थित गर्न थालनी गरिएको छ ।
- सरकारी वकीलहरुलाई बहस सीपसम्बन्धी प्रशिक्षण प्रदान गर्न थालिएको छ ।
- सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनसँग सम्बन्धित नजिरहरु प्रकाशन गरिएको छ । सो नजिरलाई अध्यावधिक गर्ने कार्य भइरहेको छ ।
- लिखित जवाफ तयारी तथा प्रतिरक्षाका लागि विभिन्न तहमा समन्वय बैठक आयोजना गरिएको छ । केन्द्रीय तहमा केन्द्रीय तहका निकायहरुका फोकल पर्सनको विवरण तयार पारिएको छ ।

लक्ष्य ३ सँग सम्बन्धित

- सरकारी वकीलको सेवा शर्तसम्बन्धी कानूनको मस्यौदा तयार गरी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा पठाइएको छ ।
- सरकारी वकीलको आचार संहिता, २०७५ जारी भै कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
- सरकारी वकीलको व्यासायिकतासम्बन्धी स्रोत सामग्री तयार गरिएको छ ।
- सरकारी वकीलको व्यावसायिकता र उन्मुक्ति सम्बन्धी विषय सरकारी वकीलको प्रशिक्षणमा समावेश गरिएको छ ।
- सरकारी वकीलको विशिष्टीकरणमा लागि मापदण्ड जारी गरी विभिन्न ७ वटा विषयमा पाठ्यत्रम स्वीकृत गरिएको छ । थप दुई विषयमा पाठ्यक्रम तयारीको क्रममा रहेको छ । संवैधानिक कानून, कर तथा राजस्व कानून, वैकिङ तथा वाणिज्य कानून र संगठित अपराधसम्बन्धी प्रशिक्षण सञ्चालन गरिएको छ ।
- कार्यबोझका आधारमा संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी दरबन्दी व्यवस्थापन गरिएको छ । संहिताले थप गरेको कार्यबोझका आधार नयाँ संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण भइरहेको छ ।
- सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरुलाई प्रशिक्षण प्रदान गर्ने कार्यलाई नियमित कार्यक्रमको रुपमा सञ्चालन गरिएको छ । खासगरी संहिता कार्यान्वयन र सूचना प्रविधिसम्बन्धी प्रशिक्षण प्राथमिकतापूर्वक प्रदान गरिएको छ ।
- कानूनी राय दिग्दर्शन प्रकाशित भएको छ । कानूनी रायको विषय सरकारी वकीलको प्रशिक्षणमा समावेश गरिएको छ ।

- सरकारी वकीलको क्षमता विकासका लागि न्याय कानूनका विषयमा छलफल श्रृंखला प्रारम्भ गरिएको छ ।
- सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनसंग सम्बन्धित विषयमा अन्य देशको अभ्यासको बारेमा जानकारी लिनका लागि वैदेशिक प्रशिक्षण तथा अध्ययन तथा अवलोकन कार्यक्रम विस्तार गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

लक्ष्य ४ सँग सम्बन्धित

- सरकारी वकील कार्यालयको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी दरबन्दी पुनरावलोकन गरिएको छ । संहिताले थप गरेको कार्यबोझका आधारमा नयाँ सर्वेक्षण भइरहेको छ ।
- महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको कार्य सञ्चालन निर्देशिका जारी भएको छ । सो निर्देशिका पुनरावलोकनको क्रममा रहेकोछ ।
- महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको भौतिक प्रोफायल तयार गरिएको छ । सो प्रोफायललाई अध्यावधिक गर्ने कार्य भइरहेको छ ।
- महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका लागि नयाँ भवन निर्माणको गुरुयोजना तयार गरी भवन निर्माण कार्य भइरहेको छ ।
- सरकारी वकील कार्यालयको भवन निर्माणका लागि मापदण्ड तयार गरी भवन निर्माणको कार्यलाई तिव्रतापूर्वक सञ्चालन गरिएको छ ।
- जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, काठमाडौं र विशेष सरकारी वकील कार्यालयको कार्यालय भवन निर्माणका लागि जग्गा प्राप्त भई भवन निर्माणको कार्य प्रारम्भ भएको छ ।
- विद्युत नियमित नभएका सरकारी वकील कार्यालयहरुमा वैकल्पिक उर्जाको प्रबन्ध गरिएको छ ।
- नयाँ बन्ने सरकारी वकील कार्यालय भवनहरुमा सरकारी वकीलको आवासको प्रबन्ध गरिएको छ ।
- यातायातको साधन पुगेका सरकारी वकील कार्यालयहरुमा सवारी साधन पुर्याउने कार्यक्रम अन्तिम चरणमा रहेको छ ।
- सबै सरकारी वकील कार्यालयमा आधारभूत विद्युतीय उपकरणको प्रबन्ध गरिएको छ ।
- सरकारी वकील कार्यालयका काम कारवाहीलाई सूचना प्रविधि पद्धतिमा आबद्ध गर्ने प्रयास गरिएको छ । विभिन्न विषयमा सफ्टवेयरहरु निर्माण गरी डाटा प्रविष्टीको कार्य भैरहेको छ । इ एटर्नी कार्यक्रमको कार्यान्वयन भइरहेको छ । सरकारी वकील कार्यालयहरुलाई इन्ट्रानेटमा आबद्ध गर्ने कार्यक्रम रहेको छ ।
- कार्य सम्पादनमा सहजताका लाठिग सबै सरकारी वकीलहरुलाई ल्यापटप र इन्टरनेटको सुविधा उपलब्ध गराउने प्रयास गरिएको छ ।
- महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको बेवसाइटमा सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनसँग सम्बन्धित सामग्रीहरु प्रकाशन गरिएको छ । सबै सरकारी वकील कार्यालयहरुले आफ्नो बेवसाइट सञ्चालनमा ल्याउने कार्यक्रम धेरैहदसम्म कार्यान्वयनमा आएको छ ।
- सबै तहका समन्वय समितिलाई क्रियाशील बनाउने प्रयास गरिएको छ । अनुसन्धानकर्ता र अभिमयोजनकर्ताको राष्ट्रिय सम्मेलन तथा प्रादेशिक सम्मेलन आयोजना गरी अपराध अनुसन्धान र अभियोजनको कार्यलाई समन्वयपूर्ण रुपमा सञ्चालन गर्ने वातावरण निर्माण गरिएको छ ।

- समुदायमा सरकारी वकील कार्यक्रम सबै कार्यालयहरुबाट सञ्चालन गरिएको छ ।
- मुख्य न्यायाधिवक्ताहरुसँगको कार्यशाला आयोजना गरी समन्वयको आधार तयार गरिएको छ ।
- विधिविज्ञान विज्ञ र सरकारी वकीलको राष्ट्रिय कार्यशाला आयोजना गरिएको छ ।
- पूर्व महान्यायाधिवक्ता तथा पूर्व नायब महान्यायाधिवक्ताहरुसँग सुझाव लिई संस्थागत सुधारका प्रयासहरु अगाडि बढाइएको छ ।
- उत्कृष्ट कार्य सम्पादन गर्ने कर्मचारीहरुलाई पुरस्कृत गर्ने परिपाटी संस्थागत गरिएको छ । पुरस्कार वितरणको मापदण्ड तयार गरिएको छ । एटर्नी अफ दि इयरको घोषणा प्रारम्भ गरिएको छ ।

योजनाले प्रक्षेपण गरेको बजेट

योजनाले आगामी पाँच वर्षका लागि योजना कार्यान्वयन गर्न ३ अर्व ८१ करोड ९० लाख ४५ हजार बजेट प्रक्षेपण गरेको **थियो** ।

पहिलो वर्ष२०७३।०७४ का लागि योजनाले प्रक्षेपण गरेको रकम रु ८४,९२,७४,०००।- मध्ये करिव ५४ प्रतिशत रकम मात्र प्राप्त हुन सक्यो ।सवारी साधन खरिदका लागि भएको निकाशाका अधारमा यो प्रतिशत देखिएको हो ।

दोस्रो वर्ष२०७५४।०७५ का लागि प्रक्षेपित वार्षिक बजेट ८६ करोड ३४ लाख ९९ हजार मध्ये ३०.९४ प्रतिशत बजेट प्राप्त भयो ।

आर्थिक वर्ष २०७५।०७६ का लागि प्रक्षेपित वार्षिक बजेट ९२ करोड ५० लाख २४ हजार मध्ये ३१ करोड ८२ लाख (३४.३९) प्रतिशत) बजेट प्राप्त भएको थियो । त्यसका अतिरिक्त केही कार्यक्रमका लागि युएनडीपी, युनिसेफ लगायतका सहयोगी निकायहरूको सहयोगबाट योजनाले प्रक्षेपण गरेका केही कार्यक्रमहरु सम्पन्न भएका छन् । कतिपय कार्यक्रमहरू महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका जनशक्तिबाट विना बजेट पनि सम्पन्न गर्न सकिएको छ । चालु महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको निर्धारित बजेट सिलिङभित्र रही कार्यक्रम तयार गर्नु पर्ने भएकोले अपेक्षित रकम प्राप्त हुन नसकेको हो भने प्राप्त बजेट समयमा खर्च नसक्दा पनि बजेट बृद्धि हुन नसकेको अवस्था हो ।

समग्रमा योजना कार्यान्वयनको अवस्थालक्ष्य १: सरकार वादी मुद्दाको अभियोजनलाई वस्तुगत र प्रभावकारी बनाउने,

रणनीति नं.	कार्यान्वयन भएको	कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको	आंशिक कार्य प्रगति भएको	कार्य प्रारम्भ भएको	कार्यान्वयन नभएको	जम्मा
१.	४	१	०	१	०	६
२.	५	०	१	०	१	७
३.	३	१	४	१	१	१०
४.	४	०	३	१	०	८
५.	७	०	१	२	२	१२
६.	२	०	१	१	०	४
जम्मा	**२५**	**२**	**१०**	**६**	**४**	**४७**
प्राप्त अंक	**१२५**	**८**	**३०**	**१२**	**४**	**१७९**
प्रतिशत						**७६.१७**

लक्ष्य २: सरकार वादी मुद्दा र रिटको प्रतिरक्षामा प्रभावकारी प्रतिनिधित्व गर्ने,

रणनीति नं.	कार्यान्वयन भएको	कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको	आंशिक कार्य प्रगति भएको	कार्य प्रारम्भ भएको	कार्यान्वयन नभएको	जम्मा
१.	२	०	२	०	१	५
२.	२	०	२	१	१	६
३.	०	०	०	१	४	५
४.	७	०	३	०	०	१०
जम्मा	११	०	७	२	६	२६
प्राप्त अंक	५५		२१	४	६	८६
प्रतिशत						६६.१५

लक्ष्य ३: सरकारी वकीलको पेशालाई व्यावसायिक बनाउने,

रणनीति नं.	कार्यान्वयन भएको	कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको	आंशिक कार्य प्रगति भएको	कार्य प्रारम्भ भएको	कार्यान्वयन नभएको	जम्मा
१.	१	१	०	०	१	३
२.	४	०	०	०	०	४
३.	४	०	१	०	२	७
४.	२	०	०	०	२	४
५.	४	१	०	०	४	९
६.	३	१	१	०	०	५
७.	१	०	२	०	१	४
जम्मा	१९	३	४	०	१०	३६
प्राप्त अंक	९५	१२	१२		१०	१२९
प्रतिशत						७१.६६

लक्ष्य ४: महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा मातहत सरकारी वकील कार्यालयहरूको संस्थागत सुदृढीकरण गर्ने ।

रणनीति नं.	कार्यान्वयन भएको	कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको	आंशिक कार्य प्रगति भएको	कार्य प्रारम्भ भएको	कार्यान्वयन नभएको	जम्मा
१.	२	०	०	१	०	३
२.	७	१	४	०	१	१३
३.	१	२	३	०	२	८
४.	१३	०	२	०	०	१५
५.	६	०	३	२	०	११
६.	४	०	१	२	१	८
७.	४	१	०	०	५	१०
८.	२	०	१	०	८	११
९.	१	०	१	२	१	५
१०.	६	०	२	०	१	९
११.	०	०	०	०	२	२
१२.	८	०	०	३	३	१४
जम्मा	५४	४	१७	१०	२४	१०९

रणनीति नं.	कार्यान्वयन भएको	कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको	आंशिक कार्य प्रगति भएको	कार्य प्रारम्भ भएको	कार्यान्वयन नभएको	जम्मा
प्राप्त अंक	२७०	१६	५१	२०	२४	३८१
प्रतिशत						६९.९०

समग्रमा योजना कार्यान्वयनको अवस्था

लक्ष्य नं.	कार्यान्वयन भएको	कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको	आंशिक कार्य प्रगति भएको	कार्य प्रारम्भ भएको	कार्यान्वयन नभएको	जम्मा
१.	२५	२	१०	६	४	४७
२.	११	०	७	२	६	२६
३.	१९	३	४	०	१०	३६
४.	५४	४	१७	१०	२४	१०९
जम्मा	१०९	९	३८	१८	४४	२१८
प्राप्त अंक	५४५	३६	११४	३६	४४	७७५
समग्र						७१.१०

द्रष्टव्य

अंक भार निर्धारण

रणनीति नं.	कार्यान्वयन भएको	कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको	आंशिक कार्य प्रगति भएको	कार्य प्रारम्भ भएको	कार्यान्वयन नभएको
अंक भार	५	४	३	२	१

४. योजनाको कार्यान्वयनबाट हासिल भएका उपलब्धिहरूको समीक्षा

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको पहिलो पञ्चवर्षीय योजनाको कार्यान्वयनको प्रभावकारिता उल्लेख्य नदेखिएपनि यो संस्थागत सुधारका लागि गरिएको निक्कै नै रचनात्मक कार्य थियो । सोही योजना कार्यान्वयनको पृष्ठभूमिलाई दृष्टिगत गरी यो दोस्रो योजना कार्यान्वयनमा आएको हो । योजना कार्यान्वयनबाट सरकारी वकीलको व्यावसायिकता विकास र कार्यालयको संस्थागत सुधारका लागि प्रशस्त कार्यहरु भएकाछन् । ती मध्ये प्रमुख कार्यहरुलाई यसप्रकार उल्लेख गर्न सकिन्छ :

सरकार वादी मुद्दाको सफलतामा वृद्धि

सरकार वादी भएका मुद्दामा भएको कसुर कायम र सरकार उपर परेका रिट निवेदन खारेज भएको आधारमा सफलता प्रतिशत हेर्दा आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ मा सफलता प्रतिशत७०.०९ रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ मा सफलता प्रतिशत ६८.००रहेको थियो । २०७४/०७५ मा सफलता प्रतिशत ७२.२८रहेको छ । पछिल्लो आर्थिक वर्षको सफलता प्रतिशत हालसम्मको उच्च हो ।

नेपाल सरकार वादी वा प्रतिवादी भई दायर भएका मुद्दा मामिलामा प्रतिरक्षा गरेको विवरण

		लगत	फछ्र्यौट				बाँकी	कसूर ठहर प्रतिशत
	बहस पैरवी/प्रतिरक्षा	जम्मा	कसूर ठहर	सफाइ	मुल्तवी, अन्य	जम्मा		
०७३/०७४	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	५६६०	१६३१	७२३	१७	२३७१	३२८९	६८.७९
	उच्च सरकारी वकील कार्यालय	१३४४०	२६८२	४१८९	१३	६८८४	६५५६	३८.९६
	विशेष सरकारी वकील कार्यालय	२५०५	११२७	२१२	४२	१३८१	११२४	८१.६१
	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय	३९३१३	१९०४९	४७७६	१२७	२३९५२	१५३६१	७९.५३
	कुल जम्मा	६०९१८	२४४८९	९९००	१९९	३४५८८	२६३३०	७०.८०
०७४/०७५	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	४६८८	९८६	४४५	०	१४३१	३२५७	६८.९०
	उच्च सरकारी वकील कार्यालय	१३६८९	४०८७	४६१४	५९	८७६०	४९२९	४६.६६
	विशेष सरकारी वकील कार्यालय	२१९३	८२७	१६३	२२	१०१२	११८१	८१.७२
	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय	४४९५७	२१७९३	३८२१	१५०	२५७६४	१९१९३	८४.५९
	कुल जम्मा	६५५२७	२७६९३	९०४३	२३१	३६९६७	२८५६०	७४.९१

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय, मातहतका सरकारी वकीलकार्यालयहरूमा आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ मा नेपाल सरकार वादी भई वा प्रतिरक्षाका लागि दायर भएका एवं जिम्मेवारी सरी आएका मुद्दाहरूको कुल लगत ६५,५२७ मध्ये जम्मा ३६,९६७ अर्थात ५६.४१ प्रतिशत मुद्दाहरू फछ्र्यौट भएको देखिन्छ । फछ्र्यौट भएका मुद्दाहरू मध्ये २७,६९३ अर्थात ७४.९१ प्रतिशत कसूर ठहर भएको र ९,०४३ अर्थात २४.४६ प्रतिशत कसूरमा सफाइ भएको र २३१ अर्थात ०.६२ प्रतिशत मुद्दा मुल्तवी, मुद्दा फिर्ता वा अन्य तवरबाट फछ्र्यौट भएको तथ्याङ्कबाट देखिन्छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा रहेका कुल लगत मुद्दाहरू ५,६६० मध्ये २,३७१ फछ्र्यौट भएकोमा १,६३१ अर्थात् ६८.७९ प्रतिशत मुद्दामा कसूर ठहर भएको देखिन्छ । उच्च सरकारी वकील कार्यालयहरूमा रहेका कुल लगत १३,४४० मुद्दाहरू मध्ये ६,८८४ फछ्र्यौट भएकोमा २,६८२ अर्थात् ३८.९६ प्रतिशत मुद्दामा कसूर ठहर भएको देखिन्छ । विशेष सरकारी वकील कार्यालयमा रहेका कुल लगत २,५०५ मुद्दाहरू मध्ये १,३८१ फछ्र्यौट भएकोमा १,१२७ अर्थात् ८१.६१ प्रतिशत मुद्दामा कसूर ठहर भएको देखिन्छ ।

जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरूमा रहेका कुल लगत ३९,३१३ मुद्दाहरू मध्ये २३,९५२ फछ्र्यौट भएकोमा १९,०४९ अर्थात् ७९.५३ प्रतिशत मुद्दामा कसूर ठहर भएको देखिन्छ ।

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय, मातहतका सरकारी वकीलकार्यालयहरूमा आर्थिक वर्ष २०७४/०७६ मा नेपाल सरकार वादी भई वा प्रतिरक्षाका लागि दायर भएका एवं जिम्मेवारी सरी आएका मुद्दाहरूको कुल लगत ६५,५२७ मध्ये जम्मा ३६,९६७ अर्थात ५६.४१ प्रतिशत मुद्दाहरू फछ्र्यौट भएको देखिन्छ । फछ्र्यौट भएका मुद्दाहरू मध्ये २७,६९३ अर्थात ७४.९१ प्रतिशत कसूर ठहर भएको र ९,०४३ अर्थात २४.४६ प्रतिशत कसूरमा सफाइ भएको र २३१ अर्थात ०.६२ प्रतिशत मुद्दा मुल्तवी, मुद्दा फिर्ता वा अन्य तवरबाट फछ्र्यौट भएको तथ्याङ्कबाट देखिन्छ । मुद्दाहरूको फछ्र्यौट स्थितिलाई विश्लेषण गर्दा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा रहेका लगत मुद्दाहरू ४,६८८ मध्ये १,४३१ फछ्र्यौट भएकोमा ९८६ अर्थात् ६८.९० प्रतिशत मुद्दामा कसूर ठहर भएको देखिन्छ । उच्च सरकारी वकील कार्यालयहरूमा रहेका कुल लगत १३,६८९ मुद्दाहरू मध्ये ८,७६० फछ्र्यौट भएकोमा ४,०८७ अर्थात् ४६.६६ प्रतिशत मुद्दामा कसूर ठहर भएको देखिन्छ । विशेष सरकारी वकील कार्यालयमा रहेका कुल लगत २,१९३ मुद्दाहरू मध्ये १,०१२ फछ्र्यौट भएकोमा ८२७ अर्थात् ८१.७२ प्रतिशत मुद्दामा कसूर ठहर भएको देखिन्छ । जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरूमा रहेका कुल लगत ४४,९५७ मुद्दाहरू मध्ये २५,७६४ फछ्र्यौट भएकोमा २१,७९३ अर्थात् ८४.५९ प्रतिशत मुद्दामा कसूर ठहर भएको देखिन्छ ।

नेपाल सरकार, सरकारी निकाय वा अधिकारी उपर दायर भएका रिट निवेदनमा प्रतिरक्षा गरेको विवरण

आ.व	बहस पैरवी/प्रतिरक्षा	लगत	फछ्र्यौट				बाँकी	रिट खारेज प्रतिशत
		जम्मा	खारेज	जारी	अन्य	जम्मा		
०७३/०७४	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	५०४५	९५१	३२९	३२२	१६०२	३४४३	५९.३६
	उच्च सरकारी वकील कार्यालय	४१५४	१११७	९६६	४७४	२५५७	१५९७	४३.६८
	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय	७९७	३५२	१३४	४	४९०	३०७	७१.८४
	कुल जम्मा	९९९६	२४२०	१४२९	८००	४६४९	५३४७	५२.०५
०७४/०७५	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	४९१६	७७८	४१२	२६५	१४५५	३४६१	५३.४७
	उच्च सरकारी वकील कार्यालय	४५१६	१८६९	१०३७	२९२	३१९८	१३१८	५८.४४
	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय	८१०	३५९	१२१	५	४८५	३२५	७४.०२
	कुल जम्मा	१०२४२	३००६	१५७०	५६२	५१३८	५१०४	५८.५१

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय, मातहतका सरकारी वकीलकार्यालयहरूमा आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ मा नेपाल सरकार उपर दायर भएका एवं जिम्मेवारी सरी आएका रिट निवेदनहरूको कुल लगत ९,९९६ मध्ये जम्मा ४,६४९ अर्थात्४६.५० प्रतिशत रिट निवेदनहरू फछ्र्यौट भएको देखिन्छ । फछ्र्यौट भएका रिट निवेदनहरू मध्ये २,४२० अर्थात्५२.०५ प्रतिशत रिट निवेदन खारेज भएको र १,४२९ अर्थात ३०.७४ प्रतिशत रिट निवेदन जारी भएको र ८०० अर्थात्१७.२१ प्रतिशत मुद्दा मुल्तवी, मुद्दा फिर्ता वा अन्य तवरबाट फछ्र्यौट भएको तथ्याङ्कबाट देखिन्छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा रहेका कुल लगत रिट निवेदनहरू ५,०४५ मध्ये १,६०२ फछ्र्यौट भएकोमा ९५१ अर्थात् ५९.३६ प्रतिशत रिट निवेदन खारेज देखिन्छ । उच्च सरकारी वकील कार्यालयहरूमा रहेका कुल लगत ४,१५४ रिट निवेदनहरू मध्ये २,५२७ फछ्र्यौट भएकोमा १,११७ अर्थात् ४३.६८ प्रतिशत रिट निवेदन खारेज भएको देखिन्छ । जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरूमा रहेका कुल लगत ७९७ रिट निवेदनहरू मध्ये ४९० निवेदन फछ्र्यौट भएकोमा ३५२ अर्थात् ७१.८४ प्रतिशत रिट निवेदन खारेज भएको देखिन्छ ।

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय, मातहतका सरकारी वकीलकार्यालयहरूमा आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा नेपाल सरकार उपर दायर भएका एवं जिम्मेवारी सरी आएका रिट निवेदनहरूको कुल लगत १०,२४२ मध्ये

जम्मा ५,१३८ अर्थात्५०.१६ प्रतिशत रिट निवेदनहरू फछ्र्यौट भएको देखिन्छ । फछ्र्यौट भएका रिट निवेदनहरू मध्ये ३,००६ अर्थात्५८.५१ प्रतिशत रिट निवेदन खारेज भएको र १,५७० अर्थात्३०.५६ प्रतिशत रिट निवेदन जारी भएको र ५६२ अर्थात्१०.९४ प्रतिशत मुद्दा मुल्तवी, मुद्दा फिर्ता वा अन्य तवरबाट फछ्र्यौट भएको तथ्याङ्कबाट देखिन्छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा रहेका कुल लगत रिट निवेदनहरू ४,९१६ मध्ये १,४५५ फछ्र्यौट भएकोमा ७७८ अर्थात् ५३.४७ प्रतिशत रिट निवेदन खारेज देखिन्छ । उच्च सरकारी वकील कार्यालयहरूमा रहेका कुल लगत ४,५१६ रिट निवेदनहरू मध्ये ३,१९८ फछ्र्यौट भएकोमा १,८६९ अर्थात् ५८.४४ प्रतिशत रिट निवेदन खारेज भएको देखिन्छ । जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरूमा रहेका कुल लगत ८१० रिट निवेदनहरू मध्ये ४८५ निवेदन फछ्र्यौट भएकोमा ३५९ अर्थात् ७४.०२ प्रतिशत रिट निवेदन खारेज भएको देखिन्छ ।

नीतिगत प्रतिबद्धता

योजना कार्यान्वयनको विषयलाई नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र बजेटमा भनिएको छ : **महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको रणनीतिक योजना कार्यान्वयन गर्दै सरकार वादी मुद्दाको अनुसन्धान र अभियोजनलाई थप प्रभावकारी बनाइने छ ।**योजना कार्यान्वयनका लागि यो सकारात्मक सन्दर्भ हो ।

नियम, नीति तथा निर्देशिकाहरू

योजना कार्यान्वयनको क्रममा संस्थागत सुधारका लागि आधार वर्षको रुपमा यो अवधि व्यतित भएको देखिएको छ । अभियोजनमा स्तरीयता एवम् एकरूपता कायम गर्ने समेतको उद्देश्य राखी तयार गरिएको अभियोजन नीति र मार्गदर्शन स्वीकृत भई सबैलाई सञ्चार गरिएको छ । मुलुकी अपराध संहिता समेतका नयाँ कानूनहरू जारी भएको सन्दर्भमा उक्त नीति तथा मार्गदर्शनको पुनरावलोकन गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको छ । यसका अतिरिक्त महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट देहाय बमोजिमका निर्देशिका र मापदण्डहरु जारी भएकाछन् :

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा मातहतका सरकारी वकील कार्यालयमा अतिरिक्त काम गरे वापत भत्ता उपलव्ध गराउने सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५

नेपाल सरकार वादी हुने फौजदारी मुद्दाको बहस पैरवी, प्रतिरक्षा तथा कानूनी राय सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५

सरकारी वकील कार्यालयको निरीक्षण तथा अभियोजन परीक्षण निर्देशिका, २०७५

पुस्तकालय व्यवस्थापन तथा संचालन निर्देशिका, २०७५

उजुरी/गुनासो व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७४

समुदायमा सरकारी वकील कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७४

सर्वोच्च अदालतले गरेको कानूनको व्याख्या वा प्रतिपादन गरेको कानूनी सिद्धान्त कार्यान्वयनको अनुगमन सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५

सरकारी वकीलको विशिष्टीकरण सम्बन्धी मापदण्ड, २०७५

सरकारी वकील तथा कर्मचारीलाई पुरस्कार प्रदान गर्ने सम्वन्धी मापदण्ड, २०७५

सरकारी वकील तथा सरकारी वकील कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको आचार संहिता, २०७५

हिरासत अनुगमन सम्बन्धी निर्देशन, २०७३

सरकारी वकीलको कार्यसम्पादन सुधारका लागि विशेष निर्देशन र परिपत्रहरु जारी भएका छन् । यी दस्तावेजहरु सार्वजनिक पनि गरिएको छ । यद्यपि कार्यान्वयनको पक्षमा भने सरकारी वकीलहरुले थप क्रियाशीलता देखाउनु पर्ने आवश्यकता छ ।

राष्ट्रिय योजनामा सम्बोधन

चौधौं योजनामा समेत रणनीतिक योजना कार्यान्वयनका लागि प्रतिबद्धता प्रकट भएको छ । यी विषयले महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको संस्थागत सुधारमा सरकारको तर्फबाट सहयोग प्राप्त हुने अपेक्षा राख्न सकिन्छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको वार्षिक कार्यक्रमलाई दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनासँग आबद्ध गरिएको छ । पन्ध्रौं योजनाको आधारपत्रमा प्रभावकारी अभियोजन, सुदृढ प्रतिरक्षालाई न्याय प्रणालीको लक्ष्यको रुपमा राखिएको छ । वस्तुगत र वैज्ञानिक प्रमाणमा आधारित अपराध अनुसन्धान, अभियोजनर प्रतिरक्षा प्रणाली विकास गरी पीडित पक्ष र सरकारी पक्षका साक्षीको संरक्षण एवम् अपराध पीडितलाई न्याय दिई दण्डहीनताको अन्त्य गर्ने उद्देश्य लिइएको छ । अपराध अनुसन्धानमा वैज्ञानिक पद्धतिको प्रयोगलाई बढाउँदै लैजाने, विधिविज्ञान प्रयोगशालालाई प्रादेशिक तहमा विस्तार गर्ने, हेलो साक्षी कार्यक्रम, इ-एटर्नी कार्यक्रम, समुदायमा सरकारी वकील कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइने र पीडित मैत्री कक्षको विस्तार गरिने कार्यनीति रहेको छ । साथै कार्यनीतिमा सरकारी वकील कार्यालयको संस्थागत क्षमता सुदृढ गरिने विषय समेत समावेश भएको छ । सरकारी वकीलको पेशालाई व्यावसायिक बनाई थप स्वायत्तता प्रदान गरिने, सरकारी वकीलको सेवा शर्तसम्बन्धी कानून तर्जुमा गरी विषयगत आधारमा सरकारी वकीलको विशिष्टीकरण गरिनेसमेतका विषय आधारपत्रको कार्यनीतिमा समावेश भएकाछन् । योजनाले अभियोजन पक्ष सुदृढ भई सरकारवादी मुद्दामा सफलताको दर वृद्धि हुने अपेक्षा राखिएको छ ।

वार्षिक कार्ययोजना तयारी

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय समेतका सबै सरकारी वकील कार्यालयहरुको वार्षिक कार्ययोजना स्वीकृत भई योजना कार्यान्वयन गरिएको छ । पहिलो दुई वर्षभन्दा यो वर्ष कार्यान्वयन कार्ययोजना तयार गर्ने कार्यमा सरकारी वकील कार्यालयहरुले उत्साह देखाएकाछन् । यद्यपि कार्यक्रम तय गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने विषयमा भने अझै थप जागरुकता आवश्यक देखिएको छ ।

मानव संशाधन विकास

अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्रबाटसरकारी वकीलको सेवामा नयाँ प्रवेश गर्ने अधिकृतहरूलाई अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ ।मुलुकी अपराध (संहिता) ऐन, २०७४, फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ र फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ समेतका नयाँ कानूनहरूको कार्यान्वयनका लागि विभिन्न चरणमा सरकारी वकील र सहायक कर्मचारीहरुलाई प्रशिक्षित गरिएको छ । महिला तथा बालबालिकासँग सम्बन्धित कानूनी व्यवस्था र सोको कार्यान्वयनको विषयमा प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरियो ।समावेशी समूहकासरकारी वकीलहरूको क्षमता विकासका लागि तीस कार्य दिनको क्षमता विकास प्रशिक्षण सञ्चालन गरियो । प्रशिक्षण प्रदायक निकायहरुसँग समन्वय गरी सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनसँग सम्बन्धित विभिन्न विषयमा विषयगत प्रशिक्षण प्रदान गरिएको छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा सरकारी वकील कार्यालयहरुका दरबन्दीकोसंगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण भई दरबन्दी स्वीकृत भएको छ । मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयका लागि दरबन्दी स्वीकृत

भइसकेको छ । गत वर्ष सरकारी वकीलको दरबन्दी ४९ जना र अन्य कर्मचारीहरूको दरबन्दी १४८ जना थप भएको छ । तर अझै पनि नयाँ संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्थाको कार्यान्वयनको क्रममा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतको समग्र संरचनाको पुनरावलोकन गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ । यसका लागि संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण समिति गठन भई कार्य प्रारम्भ भएको छ ।

सूचना प्रविधिमा सुधार

इ-एटर्नीको अवधारणा कार्यान्वयनका लागि योजनाको पहिलो वर्षदेखि नै कार्यक्रम स्वीकृत भई बजेट प्राप्त भएको छ । **कार्य सम्पादनलाई प्रभावकारी बनाउन विभिन्न सफ्टवेयर निर्माण र कार्यान्वयन भएको छ ।** दुई वर्षदेखि मुद्दा व्यवस्थापन प्रणालीसम्बन्धी सफ्टवेयर लागू भएको छ । आगामी वर्षमा पनि सो कार्यक्रमलाई निरन्तरता प्रदान गरी सबै सरकारी वकील र कर्मचारीलाई कार्यालयले प्रयोगमा ल्याएको मुद्दा सम्बद्ध Case Managenent System (CMS) लगायतका सफ्टवेयरहरूको प्रभावकारी रूपमा प्रयोग गर्न सक्ने गरी प्रशिक्षित गर्न अभियानको रुपमा प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ ।सबै सरकारी वकील कार्यालयका लागि आधारभूत कम्प्युटर उपकरणका लागि बजेट निकासा गरिएको छ । जसमा ल्यापटप, डेस्कटप, प्रिन्टर, इन्भर्टर, राउटर र आवश्यक फर्निचरहरुको एक सेट सबै सरकारी वकील कार्यालयमा रहेको छ । **इ-एटर्नी कार्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा प्रत्येक वर्ष विद्युतीय उपकरणहरू खरिद गरी आवश्यक व्यवस्थापन गरिएको छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय अन्तर्गत बनेका प्रमुख सफ्टवेयरहरुको विवरण यसप्रकार रहेकोछ :**

1. CMS (Case management system)2. AMS(Assets management system)

3. ERMS(Employee Record management system)4. CTS(Case tracking system)

5. WDS(Writ and defence system)6. LMS (Library management system)

7. Case list Management system 8. email Management system

सूचना प्रविधि पद्धतिमा सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनलाई आबद्ध गर्न सबै तहका जनशक्तिले निर्धारित सफ्टवेयरमा विवरण प्रविष्टी गरी इ एटर्नी कार्यक्रमलाई सफल र प्रभावकारी बनाउनु पर्ने आवश्यकता रहेको छ ।

सूचना प्रविधि सम्बन्धि तालिमहरुको विवरण

क्र.सं.	आ.ब.	तालिमको नाम	राजपत्रांकित	राजपत्र अनंकित	पटक	जम्मा
१	२०७३/७४	सूचना प्रविधि सम्बन्धी तीन दिवसीय अभिमूखिकरण कार्यक्रम	२५	१७७	८	२०२
२	२०७४/७५	सूचना प्रविधि सम्बन्धी तीन दिवसीय अभिमूखिकरण कार्यक्रम	९४	१३३	८	२२७
३	२०७५/७६	सूचना प्रविधि सम्बन्धी तीन दिवसीय अभिमूखिकरण कार्यक्रम	७५	१६१	१०	२३६
जम्मा			**१९४**	**४७१**	**२६**	**६६५**

आ.ब. २०७३/७४, २०७४/७५ र २०७५/७६मा गरी जम्मा २६ वटा तालिम कार्यक्रम संचालन भएका थिए । उक्त तालिम कार्यक्रमहरुमा कम्प्यूटर सिस्टमको बारेमा, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले तयार गरेको विभिन्न सफ्टवेयरहरु र नेटवर्किङ्ग सम्बन्धि विषयहरुमा जानकारी गराउने उद्देश्यले देशभरका ७ वटै प्रदेशका सरकारी वकील कार्यालयको प्रतिनिधित्व हुने गरी १९४ जना राजपत्राकिंत सरकारी वकीलहरु र ४७१ जना राजपत्राअनंकित कर्मचारीहरु गरी जम्मा ६६५ जनालाई अभिमूखिकरण तालिम प्रदान गरिएको थियो । जसको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

खरिद गरिएका विद्युतिय सामाग्री र सफ्टवेयरहरूको विवरण

क्र.सं.	आ.ब.	विद्युतिय सामाग्री	संख्या
1	२०७३/७४	**महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय**	
		Desktop	3
		Laptop	1
		External HardDrive (2TB)	2
		Xerox Multifunction Printer	1
		UPS	3
		Laserjet Printer	1
		FORHGAO & DGAO	
		Desktop	75
		Laptop	75
		External HardDrive (2TB)	75
		Xerox Multifunction Printer	75

		Router	75
		BackUp Battery	75
		Software Parts	
		Email System	1
		Case Tracking System (CTS)	1
		Assets Management System (AMS)	1
2	২০৬৪/৬৫	**Hardware**	
		Desktop	60
		Laptop (i7 8th gen)	5
		Laptop (i5 7th gen)	161
		Mulitfunction Printer	1
		Laserjet Printer	10
		Scanner with ADF	20
		Scanner	124
		External HardDisk	10
		Networking	
		Core Switch	2
		Link Switch	2
		Core Firewall	1
		Edge Firewall	1
		Server	2
		Storage	2
		Windows Server License	2
		Veeam Backup	1
		Vmware	1
		Software Parts	
		Unified Website Development	1
		Writ & Defense	1

		Laptop	
		Laptop (i5 8th gen)	40
		Branch Networking	
		Core Router/Firewall	2
		Branch Router/Firewall	50
		Branch Switch	50
		4U Branded Rack	50
		External HardDiskfor Server backup	4
		CCTV Surveillance System	
3	२०७५/७६	Camera (Dome & Bullet)	528
		Monitor	55
		PoE Switch	50
		NVR Device	47
		CAT6 Cable (in Roll)	21
		Media Converter	100
		Power Backup	
		Inverter, Battery	1
		Software Parts	
		CMS Upgrade	1

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयलाई सूचना संचार प्रविधिमा आवद्ध गराउने उद्देश्यले आ.व. २०७३/७४, २०७४/७५ र २०७५/७६ मा गरी १३८ वटा Desktop, २८२ वटा Laptop, ९१ वटा External Harddrive, ८६ वटा Printer , लगायतका विद्युतिय सामाग्रीहरुको खरिद गरिएको थियो । सो अवधीमा Email System, Case Tracking System, Asset Management Sysetm, Unified Website , Writ and Defense Software र Case Management System (CMS) upgrade लगाएतका Software संग सम्बन्धित क्रियाकलापहरु भएका थिए । यसरी हेर्दा ७७ वटै जिल्लामा Desktop / Laptop पुगेको भएता पनि One Attorney One Laptop भन्ने नारालाई कार्यान्वयन गर्न वढुवा भएका र नयाँ पदस्थापन भएका गरी ६५ जना सरकारी वकीलहरुलाईLaptop अपुग रहेको देखिन्छ । आ. व. २०७५/७६ मा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय लगायत १८ वटा उच्च सरकारी वकील कार्यालय र तराईका ३१ वटा जिल्ला गरी ५० वटा सरकारी वकील कार्यालयहरुलाई इन्ट्रानेटमा संजालिकरण गर्नेकार्य भईरहेको छ । सो संजालिकरण गर्ने कार्य सम्पन्न भए पछि सञ्चालनमा रहेका सफ्टवेर, सि सि क्यामेरा लगायतका डाटावेसहरु सोहि Intranet Lease Line मार्फत सञ्चालन हुनेछ ।

सम्मेलनहरू

२०७३ सालमा नेपालका सरकारी वकीलहरूको प्रथम राष्ट्रिय सम्मेलन र नेपालका अनुसन्धानकर्ता र अभियोजनकर्ताको प्रथम राष्ट्रिय सम्मेलन समेत गरी दुई वटा राष्ट्रिय सम्मेलन सम्पन्न भई घोषणापत्र जारी भएका थिए । ती घोषणापत्रले सरकारी वकीलको व्यावसायिकता विकास र संस्थागत सुधारका लागि समग्र फौजदारी न्याय प्रणालीमा सुधारको अपेक्षा राखेको थियो । गत वर्ष नेपाल प्रहरीको आयोजना र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको समन्वयमा प्रहरी र सरकारी वकीलको प्रादेशिक सम्मेलन समेत सम्पन्न भएको थियो । यस वर्ष २०७५ पौष ८ गतेदेखि १० गतेसम्म काठमाडौंमा नेपालका सरकारी वकीलको राष्ट्रिय सम्मेलन सम्पन्न भएको छ । सम्मेलनले फौजदारी न्याय प्रणालीको सुधार र सरकारी वकीलको व्यावसायिकता विकास एवम् संस्थागत सुधारका लागि मार्गदर्शन गर्ने गरी घोषणापत्र जारी गरेको छ । सम्मेलनमा भएका छलफल र घोषणापत्रहरुले सम्बोधन गरेका विषय र मूल्यहरुलाई सबै तहबाट कार्यान्वयन गर्नु पर्ने आवश्यकताबोध गरिएको छ ।

अनुसन्धान

योजनाको कार्यान्वयनको क्रममा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र सरकारी वकील कार्यालयको कार्य सम्पादनसँग सम्बन्धित विभिन्न विषयमा वर्षेनी अनुसन्धानमूलक अध्ययनहरु भएकाछन् । ती अध्ययन प्रतिवेदनका आधारमा महान्यायाधिवक्ताको वार्षिक प्रतिवेदनमा समस्या पहिचान गर्न र सुझाव प्रस्तुत गर्न समेत सहज भएको छ भने कार्य सम्पादनमा सुधार ल्याउनका लागि निर्देशन गर्नका लागि समेत आधार प्राप्त भएको छ । योजना अवधिमा भएका प्रमुख अनुसन्धानमूलक अध्ययनको विवरण यसप्रकार रहेको छ :

२०७३।०७४ मा भएका अनुसन्धानमूलक अध्ययन

क्र.सं.	विषय
१	सरकारी वकीलको विषयगत विशिष्टीकरण गर्ने सम्बन्धी अध्ययन
२	बैंकिङ्ग कसूर तथा सजाय ऐन, २०६४ ले परिभाषित गरेको कसूरको अनुसन्धान, अभियोजन र न्याय सम्पादनको अवस्था
३	सम्पत्ति सुद्धीकरण (मनि लाउण्डरिङ) निवारण ऐन, २०६४ ले परिभाषित गरको कसूरको अनुसन्धान, अभियोजन र न्याय सम्पादनको अवस्था
४	विद्युतीय कारोबारसम्बन्धी ऐन, २०६३ ले परिभाषित गरेको कसूरको अनुसन्धान, अभियोजन र न्याय सम्पादनको अवस्था
५	संगठित अपराध सम्बन्धी कानूनको प्रभावकारिता सम्बन्धी अध्ययन
६	वन र वन्यजन्तु सम्बन्धी अपराधको अनुसन्धान र अभियोजन सम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन

२०७४।०७५ मा भएका अनुसन्धानमूलक अध्ययन

क्र.सं.	विषय
१	अपराध अनुसन्धान र अभियोजनमा बाल न्यायसम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाको कार्यान्वयनको अवस्थाको विश्लेषण

क्र.सं.	विषय
२	कर तथा राजस्व सम्बन्धी मुद्दामा सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्त र दृष्टिकोणको अध्ययन
३	सरकारी प्रयोजनको लागि जग्गा अधिग्रहण सम्बन्धी कानून, प्रक्रिया र न्यायिक दृष्टिकोण समेत
४	विद्यमान फौजदारी कार्यविधि र फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को तुलनात्मक अध्ययन तथा त्यसले सरकारी वकीलको भूमिकामा पारेका प्रभाव र अवलम्बन गर्नुपर्ने रणनीतिहरूको विषयमा अनुसन्धानमूलक अध्ययन
५	संवैधानिक विवादमा सर्वोच्च अदालतको दृष्टिकोण सम्बन्धमा अनुसन्धानमूलक अध्ययन
६	सरकार वादी मुद्दा नचल्ने सम्बन्धी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका निर्णयहरूको अनुसन्धानमूलक अध्ययन
७	कर्मचारी सम्बन्धी विवादमा सर्वोच्च अदालतको दृष्टिकोण सम्बन्धमा

२०७५।०७६ मा भएका अनुसन्धानमूलक अध्ययनसम्बन्धी कार्यहरु

क्र.सं.	विषय
१	सार्वजनिक सम्पत्ति सम्बन्धी मुद्दाको अवस्था विषयक अध्ययन प्रतिवेदन
२	मानव बेचविखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण ऐन, २०६४ को प्रभावकारिता मूल्यांकन
३	भूमिसम्बन्धी कानून, नीति, नजीर र सान्दर्भिक सामग्रीहरुको सर्वेक्षण
४	सरकारी वकीलहरुको वैयक्तिक विवरण र सोको विश्लेषण -उत्तराधिकार योजना निर्माणका लागि आधारको रुपमा)
५	कार्यालय अनुगमन तथा अभियोजन परीक्षण सम्बन्धी एकीकृत प्रतिवेदन
६	हिरासत अनुगमनको एकीकृत प्रतिवेदन
७	पीडित मैत्री कक्षको अवस्था सम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन
८	लागू औषधसम्बन्धी मुद्दामा सर्वोच्च अदालतको दृष्टिकोण
९.	अपहरण सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाको कार्यान्वयनको अवस्था (सम्पन्न नभएको)
१०	स्वच्छ सुनुवाइ सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था र सोको अभ्यास (सम्पन्न नभएको)
११.	जवरजस्ती करणी सम्बन्धी मुद्दामा पीडितको वकपत्रको अवस्था (सम्पन्न नभएको)
१२.	बहुविवाह सम्बन्धी कसूरको अनुसन्धान, अभियोजन र न्याय सम्पादनको अवस्था
१३.	समन्वय समितिका निर्णयहरु र सोको कार्यान्वयनको अवस्था

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट गरिएका उल्लेखित अनुसन्धानमूलक कार्यले सरकारी वकीलहरुलाई अनुसन्धानमूलक कार्यमा सहभागिता जनाई नयाँ विषयमा खोजी गर्ने अवसर प्राप्त भएको छ भने सो विषयमा भएका नजीर एवम् सिद्धान्तहरुलाई एकीकृत गरी अन्य सरकारी वकीलहरु समक्ष सम्प्रेषण गर्दा

त्यसले कार्य सम्पादनमा समेत सहयोग पुगेको छ । हालसम्म गरिएका अध्ययन अनुसन्धानहरुलाई विद्युतीय स्वरुपमा वेवसाइटमा अध्यावधिक गर्ने प्रयास गरिएको छ । फौजदारी न्याय प्रशासनमा सुधारका लागि सुझाव प्रस्तुत गर्न सकेमत त्यसले सहयोग पुर्‍याएको छ ।

भौतिक निर्माण

रणनीतिक योजनाले निर्धारण गरेका कार्यक्रम अनुसार कार्यबोझ बढी भएका जिल्लाहरूका भवन निर्माणलाई प्राथमिकतामा राखी नयाँ भवन निर्माण भइरहेको अवस्था छ । तुलनात्मक रुपमा अन्य कार्यक्रमभन्दा भवन निर्माणको कार्यले अपेक्षित नतिजा दिएको छ । योजना अवधिमा सरकारी वकील कार्यालयको भवन निर्माणका लागि कार्य गरिएको छ । हालको सरकारी वकील कार्यालयको भवन निर्माणको अवस्थालाई तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं.	विवरण	उच्च सरकारी वकील कार्यालय	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय
१	नयाँ भवन	विराटनगर, जनकपुर, बाग्लुङ्ग, सुर्खेत, नेपालगञ्ज, जुम्ला (पुनर्निमाणबाट), तुलसीपुर	संखुवासभा, सुनसरी, दोलखा, सिन्धुपाल्चोक, तनहुँ, कास्की, स्याङजा, बाग्लुङ्ग, मुस्ताङ, पर्वत, म्याग्दी, रुपन्देही, बाँके, दैलेख, मुगु, अछाम, कञ्चनपुर, रसुवा, रामेछाप, धनकुटा, सोलुखुम्बु, लमजुङ, नुवाकोट, रोल्पा, ताप्लेजुङ, गुल्मी, धादिङ्ग र उदयपुर
२	निर्माणको अन्तिम चरणमा रहेका	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको भवन, हेटौंडा	झापा, , भोजपुर, बारा, अर्घाखाँची, प्युठान, बर्दिया, रुकुम पश्चिम, कैलाली बैतडी, बाजुरा कालिकोट, डडेल्धुरा, र दार्चुला **ओखलढुंगा, गोरखा, सिन्धुली र महोत्तरी (पुनर्निमाणबाट)**
३	निर्माणाधीन	इलाम, पोखरा	तेह्रथुम सिराहा, सर्लाही, रौतहट, धनुषा, सल्यान, मोरङ, हुम्ला(**पुनर्निमाणबाट**)
४	निर्माण प्रक्रियामा रहेका	बुटवल, विशेष सरकारी वकील कार्यालय काठमाडौं	पाँचथर, रौतहट, चितवन, दाङ, काठमाडौं
५	अव प्राथमिकतापूर्वक बनाउनु पर्ने भवन	बीरगञ्ज, पाटन, दिपायल, ओखलढुंगा	पर्सा, सप्तरी, डोटी, बझाङ, भक्तपुर र जाजरकोट
६	जग्गा व्यवस्थापन गर्नु पर्ने	पाटन, ओखलढुंगा	भक्तपुर, सप्तरी, जाजरकोट, नवलपरासी पूर्व, रुकुम पूर्व
७	अन्य सरकारी वकील कार्यालयहरू चालु अवस्थामा रहेका छन् ।		

आ.व. २०७४।०७५ मा उद्घाटन भएका भवनहरु ५

उच्च सरकारी वकील कार्यालयहरू: नेपालगञ्ज, जुम्ला

जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरू: रसुवा, रामेछाप, धनकुटा,

आ.व.२०७५।०७६ मा उद्घाटन भएका भवनहरु ९

उच्च सरकारी वकील कार्यालय तुल्सीपुर तथा जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरू: सोलुखुम्बु, लमजुङ, नुवाकोट, रोल्पा, उदयपुर, गुल्मी, ताप्लेजुङ र धादिङ्ग

यसै आ.व.मा निर्माण सम्पन्न हुने अवस्थाका भवनहरु १९

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय

उच्च सरकारी वकील कार्यालय हेटौंडा

जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरू:: झापा, भोजपुर, बारा, अर्घाखाँची, प्युठान, बर्दिया, रुकुम पश्चिम, कालिकोट, डडेल्धुरा, कैलाली, वैतडी, बाजुरा र दार्चुला

ओखलढुंगा, गोरखा, सिन्धुली र महोत्तरी(पुनर्निमाणबाट)

यस वर्ष निर्माणका लागि सहमति प्राप्त भएका भवनहरु ५

निर्माण प्रक्रीयामा रहेका : उच्च सरकारी वकील कार्यालय बुटवल, विशेष सरकारी वकील कार्यालय काठमाडौं र जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय काठमाडौं

टेण्डर प्रकीयामा रहेका : जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरू दाङ र चितवन

पाँच वर्षभित्र सबै सरकारी वकील कार्यालयहरूकोनयाँ भवन निर्माण सम्पन्न भइसक्ने गरी कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ । सार्वजनिक खरिद प्रक्रियाको बारेमा पर्याप्त जानकारी नभएको तथा निर्वाचनका कारणले समयमा भवन निर्माण सम्बन्धी कार्य सम्पन्न हुन सकेका छैनन् । तसर्थ भवन निर्माण प्रक्रियाको बारेमा सरकारी वकीलहरूलाई अभिमुखीकरण गर्न र भवन निर्माणको प्रभावकारी अनुगमनको आवश्यकता देखिएको छ ।

पीडित मैत्री कक्ष

आर्थिक वर्ष २०७०/०७१ मा UNICEF नेपाल र Asia Foundation को आर्थिक सहयोगमा जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयमा पीडित मैत्री कक्ष स्थापना गर्न शुरु भएको देखिन्छ । आ. व. २०७०/०७१ देखि आ. व. २०७५/०७६ सम्म झापा, मोरङ, धनुषा, रौतहट, पर्सा, दोलखा, कास्की, तनहुँ,म्याग्दी, पर्वत, अर्घाखाँची, रुपन्देही, बाजुरा, बझाङ, अछाम, डोल्पा, हुम्ला, कालीकोट, मुगु, जुम्ला, मकवानपुर, काभ्रेपलाञ्चोक, बाँके, कन्चनपुर, पाँचथर, इलाम, बाग्लुङ, बैतडी, चितवन, सर्लाही, महोत्तरी, डोटी, सोलुखुम्बु, उदयपुर, दाङ, दार्चुला, ललितपुर, भक्तपुर, गोरखा, स्याङजा, पाल्पा, नवलपरासी पश्चिम, सिराहा, रोल्पा, तेह्रथुम, संखुवासभा, सुनसरी, सिन्धुली, रामेछाप, काठमाडौ, धादिङ, मुस्ताङ, रसुवा, मनाङ, लमजुङ, गुल्मी, सल्यान, ताप्लेजुङ, दैलेख, धनकुटा, नुवाकोट, सप्तरी, जाजरकोट, सिन्धुपाल्चोक, बर्दिया, सुर्खेत, रुकुम पश्चिम, र कैलाली समेत गरि जम्मा ६९ जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरुमा पीडित मैत्री कक्षहरु रहेका छन् ।

पुराना कार्यालय भवनमा पर्याप्त कक्ष नभएकोले , कार्यालय भवन निर्माणाधिन अबस्थामा रहेकाले र भर्खरै निर्माण सम्पन्न भई ब्यबस्थापन हुन नसक्दा आठ वटा जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरु भोजपुर, खोटाङ, ओखलढुँगा, बारा, नवलपरासी पूर्व, कपिलवस्तु, रुकुम पूर्व र प्युठानमा पीडित मैत्री कक्षको स्थापना हुन सकेको छैन । यस आर्थिक वर्षमा स्तरोन्नती भएका १९ वटा पीडित मैत्री कक्षहरुमा उच्च सरकारी वकील कार्यालय, ईलाम र बाग्लुङ तथा जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरुमा ताप्लेजुङ, झापा, सुनसरी, महोत्तरी, सिन्धुली, रामेछाप, दोलखा, बाग्लुङ, सिन्धुपाल्चोक, कपिलवस्तु, अर्घाखाँची, गुल्मी, म्याग्दी, पर्वत, दाङ, धादिङ र सुर्खेत रहेकाछन् ।

सरकारी वकीलको विशिष्टीकरण

सरकारी वकीलको व्यावसायिकता विकासका लागि थालनी गरिएको अर्को कार्यहो सरकारी वकीलको विशिष्टीकरण । महान्यायधिवक्ताको कार्यालयले सरकारी वकीलको विशिष्टीकरणका लागि मापदण्ड निर्धारण गरी विभिन्न ९ वटा विषयमा विशिष्टीकरणको प्रशिक्षणका लागि पाठ्यक्रम तयार भएको छ । ती विषयहरू यसप्रकार रहेकाछन् :

क. संवैधानिक कानून	ख. कर तथा राजस्व	ग. सेवा कानूनसम्बन्धी
घ. संगठित अपराध	ङ. वैंकिङ कानून	च. सार्वजनिक सम्पत्ति संरक्षण
छ. भ्रष्टाचार नियन्त्रण	ज. विद्युतीय अपराध नियन्त्रण	झ. लैंगिक तथा बाल न्याय

२०७६ असार मसान्त सम्ममा संवैधानिक कानूनमा दुई वटा, राजस्व कानूनमा दुई वटा, वैंकिंग कानूनमा एउटा र संगठित अपराध निवारण कानूनमा एउटा गरी ६ वटा प्रशिक्षणबाट १४७ सरकारी वकील प्रशिक्षित भइसकेकाछन् भने ५६ जनालाई विशिष्टीकरणको मापदण्ड बमोजिम व्यवस्थापन समितिबाट सूचीकृत समेत गरिएको छ ।

नमूना सरकारी वकील कार्यालयको घोषणा

प्रत्येक प्रदेशका एउटा जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयलाई नमूना सरकारी वकील कार्यालयको रूपमा घोषणा गरी सो कार्यालयबाट प्रवाह गरिने सेवालाई प्रभावकारी र उदाहरणीय बनाउने कार्यक्रम अन्तर्गत प्रदेश नं १ को सुनसरी, प्रदेश नं. २ को धनुषा, प्रदेश नं. ३ को ललितपुर, गण्डकी प्रदेशको कास्की, प्रदेश नं. ५ को रुपन्देही, कर्णाली प्रदेशको सुर्खेत र सुदुर पश्चिम प्रदेशको कञ्चनपुरलाई नमूना सरकारी वकील कार्यालयको रुपमा विकास गरिएको छ । नमुना सरकारी वकील कार्यालयहरुका लागि १५ बुँदे कार्यादेश समेत दिइएको छ । नमुना कार्यालयहरुले कार्यादेश बमोजिम कार्य सम्पादनलाई प्रभावकारी बनाई सेवा प्रवाहलाई नमुनाको रुपमा सञ्चालन गर्नु पर्ने दायित्व छ । ती कार्यालयहरुको कार्य सम्पादनमा सुधारका लागि ती कार्यालयहरुको प्रभावकारिता हेरी थप ७ वटा कार्यालयहरुलाई नमुना कार्यालयको रुपमा घोषणा गरी सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउदै जानु उपयुक्त देखिएको छ ।

कार्यालय अनुगमन

मातहतका कार्यालयहरुको कार्य सम्पादनको अवस्थाका बारेमा अनुगमन गर्न प्रारम्भ गरिएको छ । योजनाको पहिलो वर्षमा २६वटा कार्यालयहरु अनुगमन भए । दोस्रो वर्ष विभिन्न ३० भन्दा बढी जिल्लाको अनुगमन गरिएको छ । यस वर्ष कार्यालय अनुगमनलाई अभियानको रुपमा लगिएको छ । हालै मात्र विभिन्न ९ वटा अनुगमन समूहले एकैचरणमा २६ जिल्लामा अनुसन्धान र अभियोजनको अनुगमन गरिएको छ । यो अनुगमनबाट सरकारी वकीलको कार्य सम्पादन खास गरी संहिताको कार्यान्वयनको अवस्थाको बारेमा जानकारी लिन सहयोग पुगेको छ भने कार्य सम्पादनमा सुधारका लागि मार्गदर्शन समेत प्रदान भएको छ ।[1]

सवारी साधनको अवस्था

सबै सरकारी वकील कार्यालयको भौतिक स्थितिलाई साधन सम्पन्न बनाउने प्रक्रियामा मोटरबाटोको सुविधा भएका सवै सरकारी कार्यालयमा चार पाङ्ग्रे सवारी साधनको व्यवस्था गर्न प्रयत्न गरिएको छ । यद्यपि भोजपुर, मनाङ, मुस्ताङ, डोल्पा, मुगु, हुम्ला, बाजुराका जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरुमा मोटर पुर्‍याउन बाँकी नै छ । ती मध्ये हुम्ला र डोल्पामा कार्यालयकासम्मको सडकको पहुँच कायम हुन बाँकी नै छ ।

प्रकाशन

नयाँ संवैधानिक व्यवस्थासँग तादम्यता कायम गर्न सरकारी वकील दिग्दर्शन पुनरावलोकन गरिएको छ । हालसम्म भएका अनुसन्धानका प्रतिवेदनहरूको सारसंक्षेप प्रकाशन भएको छ । मानव मर्यादा विरुद्धको अपराध नियन्त्रण सम्वन्धी कानूनी व्यवस्थाका बारेमा स्रोत पुस्तिका, जीउ ज्यान विरुद्धका अपराध र आर्थिक समाजिक अपराधको प्रवृतिगत अध्ययन लगायतका पुस्तकहरू प्रकाशन गरिएका छन् । सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनसँग सम्वन्धित नजीरहरूको सारसंक्षेप तयार पारिएको छ । हिरासत अनुगमन प्रतिवेदन तथा सरकारी वकील कार्यालयको अनुगमनको एकीकृत प्रतिवेदन प्रकाशित गरी सरकारी वकीलहरू र सरोकारवाला निकायहरु समक्ष वितरण गरिएको छ ।सरकारी वकीलको व्यावसायिकता र स्वच्छ सुनुवाई सम्वन्धी स्रोत पुस्तिका तयार भएका छन् । मुलुकी अपराध संहिता तथा फौजदारी कार्यविधि संहितासम्बन्धी स्रोत सामग्री र संवैधानिक कानून स्रोत सामग्री प्रकाशित भएकाछन् । कर तथा राजस्व सम्बन्धी र संगठित अपराध सम्बन्धी स्रोत सामग्रीको मस्यौदा तयार पारी विद्युतीय माध्यमबाट प्रकाशन गरिएको छ । प्रोसिक्युसन जर्नल नियमितरुपमा प्रकाशित छ । यसै वर्षदेखि अभियोजन जर्नल नामक नेपाली भाषाका अनुसन्धानमूलक लेख रचना समावेश भएको प्रकाशन प्रारम्भ भएको छ

[1]अनुगमनको एकीकृत प्रतिवेदन तयार भएको छ । यो अनुगमनले दण्ड र पुरस्कारका लागि समेत निर्णय लिन सहयोग पुग्ने देखिएको छ ।

। सरकारी वकीलहरुको दक्षता विकास र कार्य सम्पादनमा सुधारका लागि प्रकाशन गरिएका यी सामग्रीहरुलाई कार्य सम्पादनसँग आबद्ध गर्न सकिएमा मात्र संस्थागत प्रयासको सार्थकता रहन्छ ।

अध्ययन/अवलोकन भ्रमण

विगतमा अत्यन्त सीमित रुपमा मात्र प्राप्त हुने वैदेशिक अध्ययनको अवसरका क्रमशः विस्तार हुँदै आएको छ । सरकारी वकीलहरूले अन्य मुलुकहरूको अभ्यासको अवलोकन गर्ने प्रयास प्रारम्भ भएको छ ।

आ.व. २०७३।०७४ मा भएको अवलोकन भ्रमण : २० जना

आ.व. २०७४।०७५ मा भएको अवलोकन भ्रमण : ४५ जना

आ.व. २०७५।०७६ मा भएको अवलोकन भ्रमणः ७७ जना

वैदेशिक भ्रमणबाट अन्य मुलुकले अवलम्बन गरेका सफल अभ्यासहरुको बारेमा जानकारी लिई सुधारका कार्यहरु थालनी गर्न सहयोग पुगेको छ । सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरुको कार्य सम्पादनमा उत्प्रेरित तुल्याएको छ । यो विषयलाई संस्थागत र वस्तुगत बनाउनका लागि मापदण्ड बनाएर अगाडि बढ्नु पर्ने आवश्यकता रहेको छ ।

योजना कार्यान्वयनबाट देखिएका उपलब्धिहरुको प्रारम्भिक सूचीकरण हेर्दा विगतको तुलनामा सुधारका कार्यहरुले गति लिन खोजेको देखिन्छ । यद्यपि सुधारको नतिजा प्रशिक्षणको संख्या वा भौतिक प्रगतिमा होइन कार्यसम्पादनमा सुधार गरी गुणात्मकता अभिबृद्धिबाट मापन गर्नु पर्दछ । जनताको आँखाबाट सरकारी वकीलको काम कारवाहीको मूल्यांकन गर्नु पर्दछ । सेवाग्राहीको सन्तुष्टिबाट यसको मूल्यांकन गर्नु पर्दछ । अदालतमा गरिएको गुणात्मक प्रतिनिधित्वबाट सुधारको मूल्यांकन गरिनु पर्दछ । यसरी हेर्दा कार्य सम्पादनको तहमा सुधारले पारेको प्रभावको छुट्टै मिहिन विश्लेषण आवश्यक छ ।

अध्ययन, भ्रमण, तालिम गोष्ठी

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट सरकारी वकीलहरुलाई समयसापेक्ष व्यवसायिक बनाइ राख्न विदेश तथा स्वदेशमा उच्च अध्ययन एवम् सेवा समूहसँग सम्बन्धित तालिमको अवसर उपलब्ध गराइएको छ ।जसको विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

अन्तराष्ट्रिय अध्ययन, भ्रमण, तालिम गोष्ठी

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	सहभागी संख्या
१.	२०७३।०७४	४०
२.	२०७४।०७५	४३
३.	२०७५।०७६	७२

राष्ट्रिय अध्ययन, भ्रमण, तालिम गोष्ठी

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	प्रशिक्षण कार्यक्रम	राजपत्रांकित	राजपत्र अनंकित	जम्मा
.	२०७३।०७४	सूचना प्रविधि सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम	२५	१७७	२०२
		विधि विज्ञान सम्बन्धी	४७	०	४७

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	प्रशिक्षण कार्यक्रम	राजपत्रांकित	राजपत्र अनंकित	जम्मा
		अन्य	४९४	३७	५३१
		जम्मा	**५६६**	**२१४**	**७८०**
.	२०७४।०७५	सूचना प्रविधि सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम	९४	१३३	२२७
		विधि विज्ञान सम्बन्धी	४८	०	४८
		संहिता कार्यान्वयन	३५२	२३८	५९०
		अन्य	४३०	२१३	६४३
		जम्मा	**९२४**	**५८४**	**१५०८**
.	२०७५।०७६	सूचना प्रविधि सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम	७५	१६१	२३६
		विशिष्टिकरण	१५०	ण	१५०
		विधि विज्ञान सम्बन्धी	५०	०	५०
		विशिष्ट अभिमुखिकरण	९१	०	९१
		बहसकला	२५	०	२५
		सेवाप्रवेश तालिम (रा.प.द्वितिय र तृतीय श्रेणी)	५०	०	५०
		अंग्रेजी भाषाको प्रशिक्षण	५२	४५	९७
		बाल न्याय	१६५	०	१६५
		अन्य	७०	५२	१२२
		जम्मा	**७२८**	**२५८**	**९८६**

अध्ययन बिदा

क्र.स	आ.व	अध्ययन बिदा लिनेको संख्या
१.	२०७३।०७४	२

आ.व.२०७२।०७३ मा २ जना सरकारी वकीलले अध्ययन बिदा लिएकाआ.व. २०७३।०७४ मा २ जना सरकारी वकीलले अध्ययन बिदा लिएका

यसप्रकार महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना लागु भएपश्चात सरकारी वकील तथा सहायक कर्मचारीहरुको क्षमता विकासका लागि आवश्यक तालिम प्रदान गरिएको र यसबाट सरकारी वकीलहरुको कार्यक्षमतामा अभिवृद्धि हुन पुगेको छ ।

गत तीन आ.व.का महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र उच्च सरकारी वकील कार्यालयबाट मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरुमा भएका कार्यालय निरीक्षण एवम् कारागार तथा हिरासत अनुगमनको विवरण

आ.व. २०७३।७४				आ.व. २०७४।७५				आ.व. २०७५।७६			
कार्यालय निरीक्षण तर्फ		कारागार तथा हिरासत अनुगमन तर्फ		कार्यालय निरीक्षण तर्फ		कारागार तथा हिरासत अनुगमन तर्फ		कार्यालय निरीक्षण तर्फ		कारागार तथा हिरासत अनुगमन तर्फ	
म.न्या.का. वाट भएको संख्या	उ.स.व.का. वाट भएको संख्या	म.न्या.का वाट भएको संख्या	उ.स.व.का. वाट भएको संख्या	म.न्या.का. वाट भएको संख्या	उ.स.व.का. वाट भएको संख्या	म.न्या.का. वाट भएको संख्या	उ.स.व.का. वाट भएको संख्या	म.न्या.का. वाट भएको संख्या	उ.स.व.का. वाट भएको संख्या	म.न्या.का. वाट भएको संख्या	उ.स.व.का. वाट भएको संख्या
२९ पटक	३६ पटक	कारागार ४७ हिरासत ७६	अप्राप्त	४९ पटक	४२ पटक	कारागार ३१ हिरासत ४२	अप्राप्त	५८ पटक	४९ पटक	कारागार २४ र हिरासत ५३	कारागार १ हिरासत ६

आ.व. २०७३।७४ मा कार्यालय निरीक्षण तर्फ, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट मातहतका सरकारी वकील कार्यालयमा २९ वटा निरीक्षण भएको र उच्च सरकारी वकील कार्यालयहरुवाट आफु मातहतका सरकारी वकील कार्यालयमा ३६ वटा निरीक्षण भएका थिए । त्यसैगरी हिरासत तथा कारागार अनुगमन तर्फ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट विभिन्न जिल्लाका ४७ कारागार र ७६ हिरासत अनुगमन गर्ने कार्य सम्पन्न भएका थिए । आ.व. आ.व. २०७४।७५ मा कार्यालय निरीक्षण तर्फ, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट मातहतका सरकारी वकील कार्यालयमा गत आ.व.को भन्दा २० वटा वढि अर्थात ४९ वटा निरीक्षण भएको र उच्च सरकारी वकील कार्यालयहरुवाट आफु मातहतका सरकारी वकील कार्यालयमा ४२ वटा निरीक्षण भएका थिए । त्यसैगरी हिरासत तथा कारागार अनुगमन तर्फ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट विभिन्न जिल्लाका ३१ कारागार र ४२ हिरासत अनुगमन गर्ने कार्य सम्पन्न भएका थिए । आ.व. २०७५।७६ मा कार्यालय निरीक्षण तर्फ, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट मातहतका सरकारी वकील कार्यालयमा ५८ वटा निरीक्षण भएको र उच्च सरकारी वकील कार्यालयहरुवाट आफु मातहतका सरकारी वकील कार्यालयमा ४९ वटा निरीक्षण भएका थिए । त्यसैगरी हिरासत तथा कारागार अनुगमन तर्फ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट विभिन्न जिल्लाका २४ कारागार र ५३ हिरासत अनुगमन गर्ने कार्य सम्पन्न भएका र विभिन्न उच्च सरकारी वकील कार्यालयले १ वटा कारागार र ६ वटा हिरासत अनुगमन गरेका थिए ।

५. योजना कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरू र चुनौतीहरू

आर्थिक वर्ष २०६८/०६९ देखि २०७२/०७३ सम्मको प्रथम पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना कार्यान्वयनको अनुभवसहित महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले संस्थागत सुदृढीकरण र व्यावसायिकता विकासमा केन्द्रित भई दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना (२०७३।०७४-२०७७।०७८) तर्जुमा गरी हाल तेस्रो वर्ष पूरा भई चौथो वर्षको कार्यान्वयनको चरणमा रहेको छ । योजना बनाउनु आफैमा ठूलो काम होइन । योजनाको महत्व त्यसको कार्यान्वयन र त्यसबाट प्राप्त हुने सुधारको स्थितिबाट निर्धारित हुन्छ । योजनाको कार्यान्वयनको अवस्थाका बारेमा पनि समीक्षा गरी योजनाको कार्यान्वयनबाट हासिल भएका उपलब्धि र योजनाले प्रक्षेपण गरेका तर कार्यान्वयन हुन बाँकी रहेका कार्यक्रमहरुको मूल्यांकन गर्ने र बाँकी दुई वर्षमा गर्न सकिने रणनीति र क्रियाकलापहरु पहिचान गर्ने उद्देश्यले यो समीक्षा गरिएको हो ।

योजनाले प्रक्षेपण गरेका तर कार्यान्वयन हुन बाँकी कार्यक्रमहरू

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनाले प्रक्षेपित गरेका कार्यक्रमहरू मध्ये हालसम्म सुरू नै नभएका कार्यक्रमहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् :

सि.नं.	लक्ष्य	रणनीति	क्रियाकलाप	कार्यान्वयन हुन नसेकेको क्रियाकलापहरु
१.	१	२	७	दोभाषेको सेवा प्रदान गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी लागू गर्ने
२.	१	३	८	गम्भीर प्रकृतिका फौजदारी मुद्दा र नवीनतम फौजदारी कानूनहरूको कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्न कार्यसञ्चालन कार्यविधि (एसओपी) तयार गरी प्रकाशन गर्ने
३.	१	५	१०	सरकारी साक्षीलाई दिइने दैनिक भ्रमण भत्ता सम्बन्धी निर्देशिका तयार गर्ने
४.	१	६	१	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको अभियोजन अनुगमन मूल्यांकन महाशाखालाई सुदृढ बनाउने
५.	२	१	१	साक्षी परीक्षण सम्न्बन्धी दिग्दर्शन तयार गर्ने
६.	२	२	३	मुद्दाको वर्गीकरण, दायरी दर्ता, लगत कट्टा र मिसिल व्यवस्थापन सम्बन्धी निर्देशिका तयार गर्ने
७.	२	३	३	पुनरावेदन तथा निवेदन गर्ने, नगर्ने सम्बन्धमा मापदण्ड निर्माण गर्ने
८.	३	३	६	विद्यमान जनशक्तिको आँकलन गरी आवश्यक विषयहरूमा उच्च अध्ययनका लागि अध्ययन विदाको मापदण्ड तयार गर्ने
९.	३	३	७	विदेशमा कानूनको उच्च शिक्षाका लागि पठाउने व्यवस्था गर्ने
१०.	३	४	४	जनशक्ति व्यवस्थापन र विकासका लागि योजना तर्जुमा गर्ने
११.	३	५	७	संक्रमणकालीन न्यायमा सरकारी वकीलको भूमिका विषयमा प्रशिक्षण प्रदान गर्ने
१२.	३	५	८	संवैधानिक आयोगका सिफारिसको अभियोजन सम्बन्धमा सरकारी वकीलको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने
१३.	३	७	२	कानून तर्जुमा र न्यायिक दृष्टिकोणको बारेमा सरकारी वकीलहरु बीच मासिक छलफल गर्ने
१४.	३	६	४	कानूनी राय सम्बन्धमा सरोकारवाला निकायहरूसँग छलफल गर्ने
१५.	४	२	१३	स्वीकृत मापदण्ड बमोजिक सवारी साधनको व्यवस्थापन गर्ने
१६.	४	३	२	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा सूचना प्रविधिको केन्द्रीय अभिलेख राख्ने र उपत्यका बाहिरको कुनै जिल्लामा सोको व्याकअप राख्ने
१७.	४	३	७	सरकारी वकीलको दैनिक तथा मासिक कार्यसम्पादनको अवस्था वेभसाइटमा अद्यावधिक गर्ने
१८.	४	४	२	समन्वय समितिबाट भएका निर्णयहरूको एकीकृत अभिलेख तयार गरी कार्यान्वयनको समीक्षा गर्ने

सि.नं.	लक्ष्य	रणनीति	क्रियाकलाप	कार्यान्वयन हुन नसेकेको क्रियाकलापहरु
१९.	४	७	१	मानव संसाधन नीति बमोजिम मानव संसाधनका प्राप्ति, विकास र व्यवस्थापन गर्ने
२०.	४	७	४	मानव संसाधन विकासका लागि उत्तराधिकार योजना सहितको दीर्घकालीन नीति तय गर्ने
२१.	४	७	२,६	सरुवा र वैदेशिक भ्रमण मापदण्ड निर्धारण गर्ने
२२.	४	७	९	अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा नेपाल सरकारको तर्फबाट प्रतिनिधित्व गर्न सक्ने सरकारी वकीलको समूह तयार गर्ने
२३.	४	८	१	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्रलाई आवश्यक पर्ने पूर्वाधार, जनशक्ति, स्रोतसाधनको व्यवस्था गर्ने
२४.	४	८	४	सबै तहका सरकारी वकीलको तालिम आवश्यकता पहिचान गर्ने
२५.	४	९	४	अपराधशास्त्रीय अनुसन्धान केन्द्रमा सर्वेक्षण प्रतिवेदनका आधारमा जनशक्तिको व्यवस्था गरी आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्थापन गर्ने
२६.	४	१२	७	त्रैमासिक रुपमा योजनाको समीक्षा गरी प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने

माथि उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरु योजनाको मध्यावधि मूल्यांकनको समय अवधिसम्म कार्य प्रारम्भ नै नगरिएका मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरु हुन् । कार्यान्वयन नै हुन नसकेका यी क्रियाकलापहरु र कार्यान्वनय भएका क्रियाकलापहरु बाहेक यस अवधिमा नै कार्य गर्ने गरी योजनाले प्रक्षेपण गरेका केही क्रियाकलापहरु कार्यान्वयनको लागि प्रारम्भ भएका, केही क्रियाकलापहरु आंशिक कार्यान्वयन भएका र केही क्रियाकलापहरु कार्यान्वयनको अन्तिम चरणमा रहेका छन् ।

योजनाले आँकलन गरेका जोखिम र त्यसले योजना कार्यान्वयनमा पारेको प्रभाव

रणनीतिक योजनाको तीन वर्षे अवधिमा भएका काम कारवाहीको तथ्याङ्कबाट समग्र मुद्दाको सफलता प्रतिशत वृद्धि भए पनि अझै अपेक्षित नतिजा प्राप्त भएको देखिएको पाइदैन । तथापि यस अवधिमा सरकारी वकील र कर्मचारीहरुका लागि क्षमता विकासका लागि विषयगत प्रशिक्षण कार्यक्रम संचालन भएको छ । सरकारी वकीललाई विषयगत रुपमा विशिष्टीकरण गर्नका लागि मापदण्ड स्वीकृत गरी विभिन्न विषयका पाठ्यक्रम तयार भई विशिष्टीकरण गर्ने कार्य भएको छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरुको कार्यालय भवन निर्माणमा लागि जग्गाको बन्दोबस्त तथा भवन निर्माणको अवस्था योजनाले प्रक्षेपण गरे अनुसार रहेको अवस्था छ । सवारी साधनको व्यवस्थापन सन्तोषजनक रहेको अवस्था छ । क्रमशः सरकारी वकील र कर्मचारीहरुमा योजनाबद्ध रुपमा काम गर्ने सोच प्रारम्भ भएको छ । मूलतः महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरुमा कार्यरत महान्यायाधिवक्तादेखि कार्यालय सहयोगीसम्मका सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरु महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको परिदृश्य, परिलक्ष्य एवं उद्देश्य आदिका सम्वन्धमा साझा दृष्टिकोणका साथ धेरै हदसम्म परिचित भएका छन् ।

प्रस्तुत रणनीतिक योजना कार्यान्वयनका सन्दर्भमा आउन सक्ने जोखिमको र त्यसले योजना कार्यान्वयनमा पार्ने प्रभाव समेतको आँकलन योजना तर्जुमाको क्रममा गरिएकोमा योजनाको तीन वर्षमा अवधिको मूल्यांकन गर्दा योजनाले प्रक्षेपण गरे अनुसारको स्रोत साधन र जनशक्ति परिचालनमा नै मुख्य समस्या रहेको पाइयो । सरोकारवालाहरु सँग सहकार्य र समन्वयका लागि केन्द्रीय सम्मेलन, प्रादेशिक सम्मेलन, कार्यशाला, छलफल, अन्तरक्रिया र समन्वय बैठक गरिएको र त्यसले समन्यव, सहकार्यमा सकारात्मक प्रभाव पारेको भए पनि अपेक्षित परिणाम दिन सकेको पाइएन । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरुमा कार्यरत सरकारी वकील र कर्मचारीहरुले योजनाप्रति देखाउनु पर्ने अपनत्वभाव र सो अनुसार योजनाबद्ध रुपमा कार्य संचालन गर्नु पर्नेमा सो हुन सकेको पाइएन । योजना अवधिमा नयाँ कानूनका रुपमा संहिताहरु लागू भएको र त्यसले कार्य प्रकृतिमा पारेको प्रभाव अनुसार थप जनशक्ति परिचालन गर्नु पर्ने अवस्थामा पुरानै दरवन्दी र संगठन संरचना अनुसार कार्य संचालन गर्नु पर्ने बाध्यता रहेको अवस्था छ । योजनाले प्रक्षेपण गरेका

क्रियाकलापहरु तोकिएको समयमा सम्पन्न गर्न नसक्दा ती क्रियाकलापहरु पछिल्ला अवधिमा थप हुँदै जाने समस्या योजना अवधिमा रह्यो । त्यसले योजना कार्यान्वयनमा जटिलता थप्दै गएको अवस्था छ ।

योजनाको कार्यान्वयनको क्रममा पहिचान भएका समस्या तथा चुनौतीहरु

रणनीतिक योजनाले प्रक्षेपण गरेका क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयनबाट योजनाले निर्धारित गरेका लक्ष्य हासिल हुन सक्ने अवस्था हुन्छ । योजनाको कार्यान्वयनको अवस्थामा योजनाले प्रक्षेपित गरेका क्रियाकलापहरु संचालन गर्न आवश्यक स्रोत, साधन, जनशक्तिका साथै सरोकारवाला निकायहरुको सहयोग र साथ आवश्यक हुन्छ । यी अवस्थाहरुलाई सही रुपमा परिचालन र व्यवस्थापन गर्ने सक्षम जनशक्तिको पनि उत्तिकै भूमिका रहेको हुन्छ । प्रस्तुत योजनाको कार्यान्वयनको क्रममा देखिएका समस्या र चुनौतीहरुलाई देहाय बमोजिम उल्लेख गरिएको छ :

- योजना कार्यान्वयका लागि प्रक्षेपण गरिए बमोजिमको बजेट प्राप्त नहुनु स्वयंमा एउटा मुख्य समस्या रहेकोमा प्राप्त बजेट एवं स्रोत साधनहरूको वितरण र खर्च पनि योजनासँग र योजनाद्वारा निर्धारित प्राथमिकताहरूसँग आबद्ध तुल्याउन नसकिएको अवस्था समेत छ ।
- योजना कार्यान्वयनका लागि अत्यावश्यक रहने योजना प्रति नेतृत्व तह देखि तल्लो तहसम्मका जनशक्तिको स्वामित्वभाव रहनु पर्नेमा सोको अभाव देखिएको, योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने लगाव र क्षमताको अभाव देखिएको महसुस भएकोमा त्यसलाई यथोचित रुपमा सम्बोधन गर्नु पर्ने अवस्था देखिएको छ ।
- मुलुकी अपराध संहिताहरुको कार्यान्वयनसँगै महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूमा कार्यबोझको अनुपातमा पर्याप्त संख्यामा जनशक्ति उपलब्ध हुन नसकेकोले कार्य सञ्चालन गर्न असहज भएको र प्रक्षेपण गरेका कार्यक्रमहरू समयमा र प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन हुन नसकेको अवस्था छ ।
- सरकारी वकील कार्यालयबाट सम्पादन हुने कार्यमा प्रविधिको प्रयोग र कार्य संचालन र सेवा प्रवाहमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले E–attorneyकार्यक्रम अगाडि बडाइएको र त्यसका लागि आवश्यक सफ्टवेयरको निर्माण समेत गरिएकोमा ती सफ्टवेयरको प्रयोग गरी कार्यसम्पादनमा आबद्ध गर्नका लागि जनशक्तिलाई परिचालन गर्न नसकिएको अवस्था छ । सूचना र सञ्चार प्रविधिको प्रयोगको क्षेत्रमा वर्तमान अवस्थाको आंकलन र भविष्यको गन्तव्य निर्धारण गरी दीर्घकालिन, मध्यकालिन एवं अल्पकालिन कार्यक्रमका साथ अगाडि बढ्न नसकिएको अवस्था छ ।
- योजनामा प्रक्षेपित लक्ष्यहरूको प्राप्तिमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको मात्र एक्लो प्रयास पर्याप्त नहुने हुँदा सरोकारवाला निकायहरूबाट सकारात्मक सहयोग प्राप्त गर्नेतर्फ केही प्रयासहरु भएतापनि पर्याप्त रूपमा सम्वाद वा छलफल हुन नसकेका कारण अपेक्षित सहयोग लिन सकिएको छैन ।
- योजना कार्यान्वयनका लागि विशेष सीप र दक्षता आवश्यक पर्ने भएपनि योजना अवधिमा योजना कार्यान्वयनको जिम्मेवारीमा रहेका सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरूका लागि योजना कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित सीप र दक्षता विकासका लागि सीप हस्तान्तरण गर्नेतर्फ अपेक्षित प्रगति हुन सकेको देखिँदैन । सरकारी वकीलहरु नियमित मुद्दाको काम कारवाहीको कार्यबोझसँगै योजना कार्यान्वयनका लागि क्रियाशील हुनु पर्ने अवस्था छ ।
- प्रत्येक सरकारी वकील कार्यालयको आफ्नो कार्ययोजना तयार गरी सो अनुसार आफ्ना क्रियाकलापहरु संचालन गर्नु पर्दछ । तर, अधिकांश सरकारी वकील कार्यालयहरूले आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना समयमा तयार गर्ने र सो बमोजिम कार्य संचालन गर्ने अभ्यास हुन सकेको छैन ।
- योजनाले प्रक्षेपण गरेका क्रियाकलापहरु निर्धारित समयावधिमा क्रियाकलापहरु संचालन गर्न नसक्दा योजनाले प्रक्षेपण गरेका क्रियाकलापहरु पछिल्ला वर्षहरुमा थपिँदै जाने हुँदा पछिल्ला वर्षहरुका क्रियाकलपाहरु समेत प्रभावित भएको अवस्था छ ।

- सरकारी वकील कार्यालयहरुबाट कार्यसम्पादनको क्रममा आई परेका कानूनी समस्याहरुलाई तत्कालै सम्बोधन गरी सहजीकरण हुन नसक्दा त्यसले समस्यामूलक कार्य लगायत अन्य दैनिक कार्यमा समेत असर पार्ने गरेकोमा आवश्यक कानूनी प्रवन्धको अभावमा कार्य संचालनमा समस्या परेको अवस्था छ ।
- अपराधको प्रवृत्ति, फौजदारी कानूनको कार्यान्वयनको अवस्था, विद्यमान दण्डनीतिको प्रभावकारिता लगायत अपराधका विभिन्न पक्षहरूको व्यवस्थित अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी फौजदारी न्याय प्रणालीमा गरिनुपर्ने सुधार सम्बन्धी सुझाव दिन अपराधशास्त्रीय अनुसन्धान केन्द्रको सुदृढीकरणका लागि विज्ञसहितको छुट्टै जनशक्ति पूर्णकालीन रूपमा खटाउन आवश्यक रहेकोमा सो बमोजिमको व्यवस्था हुन नसकेको अवस्था छ ।
- अपराध अनुसन्धानमा संलग्न अनुसन्धान अधिकारी, अभियोजनमा संलग्न रहने सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरूलाई अभिमुखीकरण गर्नका लागि अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्रलाई पर्याप्त स्रोत, साधन र जनशक्तिको व्यवस्था गरी सुदृढीकरण गर्नु पर्नेमा सो हुन सकेको अवस्था छैन ।
- योजना कार्यान्वयन संयन्त्रको रूपमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा रहेको योजना, अनुसन्धान तथा अनुगमन विभागलाई जिम्मेवारी दिइएकोमा योजना कार्यान्वयन र अनुगमनका लागि आवश्यक भौतिक एवं जनशक्तिको व्यवस्था नहुँदा यसले अपेक्षित भूमिका खेल्न सकेको अवस्था छैन । योजना कार्यान्वयनको निरन्तर अनुगमन र मूल्यांकनको कार्य हुन सकेको छैन । त्यसैगरी मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरुका योजना कार्यान्वयन संयन्त्रहरूको व्यवस्था गर्न र प्रभावकारिता वृद्धि गर्नसमेत सकिएको छैन । साथै ती विभाग, महाशाखा र उच्च सरकारी वकील कार्यालयहरुमा योजना कार्यान्वयन शाखामा पूर्णकालीन जनशक्ति तथा आवश्यक स्रोत साधनको व्यवस्थापन गर्न नसकिएको कारण योजना कार्यान्वयन, त्यसको अनुगमन र मूल्यांकनमा असर परेको छ ।

समस्या समाधानका उपायहरु

- रणनीतिक योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने मुख्य आधार योजनाले प्रक्षेपण गरे अनुसार को बजेट विनियोजन हुनु पर्नेमा मूल्यांकन अवधिसम्म प्राप्त आर्थिक स्रोत अत्यन्तै न्यून रहेको अवस्थामा योजनाले प्रक्षेपण गरे अनुसारको बजेट विनियोजन हुनु पर्ने देखिन्छ ।
- योजना कार्यान्वयका लागि प्राप्त भएको बजेट एवं स्रोत साधनहरूको वितरण र खर्च गर्दा योजनासँग र योजनाद्वारा निर्धारित क्रियाकलापहरुमा प्राथमिकता क्रम अनुसार खर्च गर्ने अभ्यास गर्नु पर्ने अवस्था रहको छ ।
- योजना कार्यान्वयनका लागि योजना प्रति नेतृत्व तह देखि तल्लो तहसम्मका जनशक्तिको स्वामित्वभाव विकास गरी कार्य गर्नु पूर्व आवधिक रुपमा कार्य योजना बनाउने र सो बमोजिम कार्य संचालन गर्ने पद्धतिको विकास गर्नु पर्ने देखिन्छ ।
- मुलुकी अपराध संहिताहरुको कार्यान्वयनसँगै महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूमा कार्यबोझको अनुपातमा आवश्यक संरचना र जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्नु पर्ने अवस्था रहेको छ ।
- सरकारी वकील कार्यालयबाट सम्पादन हुने कार्यमा प्रविधिको प्रयोग गरी कार्य संचालन र सेवा प्रवाहमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले E–attorneyकार्यक्रमलाई कार्य प्रक्रियामा आबद्ध गर्न सो संचालन गर्ने जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्नु पर्ने अवस्था छ ।
- योजनामा प्रक्षेपित लक्ष्यहरूको प्राप्तिमा सरोकारवाला निकायहरूबाट सकारात्मक सहयोग, साथ प्राप्त गर्नका लागि निरन्तर सम्वाद, सम्पर्कमा रहनु पर्ने र आपसी समन्वयबाट देखिएका समस्या हल गर्नेतर्फ योजना अवधिमा प्रारम्भ गरिएका सकारात्मक प्रयासहरुलाई निरन्तरता दिई कार्य परिणाममा जोड दिने गरी समन्वयात्मक सम्बन्ध विस्तार गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

- योजना कार्यान्वयनका योजना बमोजिम कार्य संचालन गर्न योजना प्रतिको अपनत्व, समर्पणका साथै सो बमोजिमको विशेष सीप र दक्षता आवश्यक पर्ने हुँदा सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरूका लागि योजना कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित सीप र दक्षता विकासका लागि सीप हस्तान्तरणका कार्यक्रमहरु संचालन गर्नु पर्ने अवस्था रहको छ ।
- योजनाले प्रक्षेपण गरेका क्रियाकलापहरु निर्धारित समयावधिमा सम्पन्न गर्नका लागि नेतृत्व देखि सबै सरकारी वकील र कर्मचारी योजना बमोजिम परिचालित भई योजनाले प्रक्षेपण गरेकै अवधिमा क्रियाकलापहरु संचालन गर्ने अभ्यास गर्नु पर्ने अवस्था छ ।
- अपराधको प्रवृत्ति, फौजदारी कानूनको कार्यान्वयनको अवस्था, विद्यमान दण्डनीतिको प्रभावकारिता लगायत अपराधका विभिन्न पक्षहरूको व्यवस्थित अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी फौजदारी न्याय प्रणालीमा गरिनुपर्ने सुधार सम्बन्धी सुझाव दिन अपराधशास्त्रीय अनुसन्धान केन्द्रको सुदृढीकरण गर्नु पर्ने अवस्था छ ।
- अपराध अनुसन्धानमा संलग्न अनुसन्धान अधिकारी, अभियोजनमा संलग्न रहने सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरूलाई अभिमुखीकरण गर्नका लागि अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्रलाई पर्याप्त स्रोत, साधन र जनशक्तिको व्यवस्था गरी सुदृढीकरण गर्नु आवश्यक छ ।
- योजनाले प्रक्षेपण नगरेका तर सरकारी वकील कार्यालयको सेवा प्रवाहसँग जोडिएका केही क्रियाकलापहरु (जस्तैः सरकारी वकीलहरुको राष्ट्रिय सम्मेलन, सरकारी वकील र अनुसन्धानकर्ता बीचको राष्ट्रिय सम्मेलन, नमुना सरकारी वकील कार्यालय, हेलो साक्षी कार्यक्रम आदि) पनि योजना अवधिमा सम्पन्न भएका छन् । ती क्रियाकलापहरुलाई योजनामा समावेश गरी निरन्तरता दिन उपयुक्त देखिन्छ ।
- महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा योजना अनुगमन मूल्यांकन महाशाखा र उच्च सरकारी वकील कार्यालयहरुमा योजना कार्यान्वयन शाखाको स्थापना र पूर्णकालीन जनशक्ति तथा आवश्यक स्रोत साधनको व्यवस्थापन गरी योजनालाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्नु पर्ने अपरिहार्यता रहेको छ ।

रणनीतिक योजना कार्यसम्पादनलाई समय सारिणी, अनुमानयोग्य, योजनाबद्ध र परिणामुखी बनाउनका लागि पूर्व अनुमानित काम कारबाहीको खाका हो । योजना आफै कार्यान्वयन हुने होइन । योजना कार्यान्वयन गर्ने जनशक्तिबाट नै हो । योजना कार्यान्वयनका लागि मानव संसाधनले आफू अनुकूल योजनालाई लैजाने नभई योजना अनुसार आफू निर्देशित भई कार्य संचालन गर्नु अत्यावश्यक हुन्छ । योजनाबद्ध, अनुशासित र समस सारिणीमा रही कार्य गर्न अभ्यासरत हुनु पर्दछ । योजनाले निर्धारण गरेको लक्ष्य प्राप्तिका लागि त्यसले प्रक्षेपण गरेको रणनीति र क्रियाकलापहरु योजनाको भाषा अनुसार संचालन र कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ । यसबाट नै हामीले योजना सफलतापूर्वक कार्यान्वयन गर्न सक्दछौं र त्यसले हामीलाई अपेक्षित परिणाम प्रदान गर्दछ । संस्थागत सुधारका लागि गरिने प्रयास वैयक्तिक हितको विषय हुनु हुँदैन । त्यसको नतिजा कार्यसम्पादन सुधारबाट मूल्यांकन गरिनु पर्दछ । यसबाट हामीले सम्पादन गर्ने कार्य र सेवा प्रभावमा गुणात्मकता, विश्वसनीयता र स्तरीयता प्रदान गर्दछ । यसले सरकारी वकील कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवा प्रभावकारी भई सेवाग्राहीको सन्तुष्टिमा अभिवृद्धि हुन्छ । सरकारी पक्षको प्रभावकारी प्रतिनिधित्व र प्रतिरक्षा हुन जान्छ ।

६. रणनीतिक सुधारका क्षेत्रहरू

संस्थागत सुदृढीकरण र व्यवसायिकतामा केन्द्रित रही तय भएको यस दोश्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनाले लिएको ४ बटा लक्ष्य परिपूर्तिका लागी २९ बटा रणनीतिहरु र २१८ बटा क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको थियो । योजना कार्यान्वयनको तीन वर्षको अवधिको प्रगति समीक्षा गर्दायोजनाको लक्ष्य, उद्देश्य र रणनीतिमा कुनै परिवर्तन गर्नुपर्ने अवस्था देखिएन । तथापि देशको फौजदारी प्रशासनको मियोको रुपमा रहेको मुलुकी ऐनको प्रतिस्थापन भई मुलुकी अपराध संहिता, मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता लगायतका कानुनहरु कार्यान्वयनमा आएको बर्तमान परिप्रेक्ष्यमा ती कानूनहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्दै न्याय प्रशासनमा सरकारी वकीलको भूमिका अझ प्रभावकारी बनाउन, महान्यायाधिवक्ताज्यूबाट पद बहाली भएपछि एक वर्षमा भएका संस्थागत सुधारका कार्यहरुको समीक्षा र सार्वजनिक भएको नयाँ कार्ययोजना एवम् मध्यावधि मूल्यांकनको छलफलबाट आएका सुझाव तथा महान्यायाधिवक्ताज्यूवाट संस्थागत सुधारका लागि प्राप्त सुझाव समेतका आधारमा रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयन गर्दा बाँकी दुई वर्षमा देहायका विषय समेत समावेश गरी योजना कार्यान्वयन गर्नु उपयुक्त हुने देखिन्छ ।

लक्ष्य नं	रणनीति नं	थप गर्न उपयुक्त हुने कार्यक्रम	कैफियत
१	२	१.प्यारोल र प्रोवेसन बोर्डको सचिवालय व्यवस्थापन र संचालन २.सजाय सुझाव समितिको सचिवालय व्यवस्थापन र संचालन	
	५	१. अपराध पीडितको हक सम्बन्धी कानुनको कार्यान्वयन सम्बन्धी २. बालसुधार गृहको विस्तारका लागि सहजीकरण ३. पीडित तथा साक्षी संरक्षण निर्देशिका पुनरावलोकन र कार्यान्वयन ४. पीडित संरक्षण सुझाव समितिको सचिवालय व्यवस्थापन ५. पीडित संरक्षण सुझाव संचालन निर्देशिका तयार गर्ने	
	६	१. अभियोजन नीतिको पुनरावलोकन २.नमुना अभियोगपत्र तयारी ३. उत्कृष्ट अभियोगपत्र प्रकाशन ४. अभियोगपत्र लेखन सम्बन्धी तालिम ५. प्रमाण कानूनसम्बन्धी प्रशिक्षण	
२	१	१.प्रयोगशालाको स्तरोन्नती र विकास	
	२	१.मिसिलको अभिलेख र धुल्याउने पद्दतिको व्यवस्थापन	
	३.	१.दो.पा.,पुनरावेदन र निवेदन मस्यौदा तयारी सम्बन्धी तालिम	
	४	१.अदालतवाट जारी भएका आदेश र प्रतिपादन भएका सिद्धान्तको कार्यान्वयन	
३	३	विशिष्टीकरण तालिमको पूनर्ताजकी	

	५	१.मध्यस्थता सम्बन्धी प्रशिक्षण कार्यक्रम संचालन	
	७	१. मुलुकी संहिताको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि तालिम संचालन २. मौलिक हक सम्बन्धी कानुनको कार्यान्वयन सम्बन्धमा प्रशिक्षण ३. सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी व्यवस्थाको सम्बन्धमा तालिम	
४	३	१.एकिकृत सूचना प्रविधि प्रणाली निर्माण २.इन्ट्रानेट मार्फत सञ्जालीकरण गरिने ३. फौजदारी मुद्दाको अभिलेखलाई बैज्ञानिक र व्यवस्थित गर्न डाटा सेन्टरको स्थापना	
	४	१. समन्वय समितिको क्रियाशीलता २.प्रहरीसँगको समन्वयमा संयूक्त रुपमा समुदायमा सरकारी वकील कार्यक्रम संचालन गर्ने ३. जातिय भेदभाव तथा छुवाछुत विरुद्धका जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन	
	५	१. सरकारी वकील कार्यालयको निरन्तर अनुगमन तथा अभियोजन परीक्षण २. नमुना सरकारी वकील कार्यालयको प्रभाव मूल्यांकन र विस्तार ३. अनुगमन पद्दतिलाई समय सारिणीमा लैजाने र सोको प्रतिवेदन व्यवस्थित गर्ने ४. पत्रकार भेटघाट ५. महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा हेल्पडेस्कको स्थापना	
	६	१.विद्युतीय माध्यमबाट पुस्तकालयमा पहुँच विस्तार गर्ने २.पुस्तकालय पुस्तक तथा पाठ्यसामग्रीको बर्गिकरण तथा सूचिकरण गर्ने	
	७	१. इन्टरनेशनल एशोसिएशन अफ प्रोसिक्युटरमा क्रियाशीलता २. कार्य सम्पादन करार ३. नेपाली भाषा लेखन तालिम ४. कार्यालय भवन निर्माण र सार्वजनिक खरिद प्रक्रिया विषयक तालिम	

निष्कर्ष:

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय संस्थागत सुधारका प्रयाससहित अगाडि बढेको छ । योजनाबद्ध रूपमा कार्य गर्न थालिएको छ । हिजोको तुलनामा सुधारका कार्यहरू अगाडि बढेका छन् । सुधार अरुले गरिदिने विषय होइन । हामी योजना कार्यान्वयनमा अभ्यस्त देखिएका छैनौ । आलोचना गरेर मात्र अवको संस्था अगाडि बढ्दैन । अब सबैले आ-आफ्नो तहमा नेतृत्व लिनु पर्दछ । गुनासो व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ । स्रोत साधन र अवसरको न्यायोचित वितरणले नै संस्थागत सुधारका लागि सहयोग गर्दछ । अव सुधारको कार्यमा प्रतिस्पर्धा गर्नु पर्दछ । नतिजामा सुधारका कार्यले अग्रसरता ल्याउनु पर्दछ । उपलव्ध स्रोत साधनको उचित उपयोग गर्नु पर्दछ । जनविश्वास आर्जन गर्नका लागि आचरण र व्यवहारमा सुधार हुन आवश्यक छ । संस्था भनेको सबै जनशक्तिको साझा योग

हो । हाम्रो संस्था राम्रो बनाउने दायित्व पनि हामीसँगै छ । तसर्थ सुधारको प्रतिबद्धता सहित सरकारी वकीलको व्यावसायिकता विकास र सरकारी वकील कार्यालयको संस्थागत सुधारमा अग्रसर हुनुपर्दछ ।

७. रणनीतिक योजनामा थप भएका कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनको योजना

लक्ष्य नं १: सरकारवादी मुद्दाको अभियोजनलाई बस्तुगत र प्रभावकारी वनाउने

लक्ष्य प्राप्तिका रणनीतिहरु

२. शंकितका आधारभूत अधिकारहरुको संरक्षण गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	प्यारोल र प्रोवेसन बोर्डलाई क्रियाशिल बनाउने	प्यारोल र प्रोवेसन बोर्ड गठन भएको हुने	२०७७ असार मसान्त भित्र	महान्यायाधिवक्ताको सचिवालय	महान्यायाधिवक्ता
२	सजाय तथा सुझाव समितिको व्यवस्थापन र संचालन गर्ने	समिति गठन भई संचालन भएको हुने	२०७७ असार मसान्त भित्र	महान्यायाधिवक्ताको सचिवालय	महान्यायाधिवक्ता

५. न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि गर्न पीडित र साक्षीको संरक्षण गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	अपराध पीडितको हक सम्बन्धी कानुन कार्यान्वयन सम्बन्धी	जानकारी पुस्तिका तयार भइ पीडितहरु जानकार हुने	२०७७ असार मसान्त भित्र	योजना, अनुगमन तथा अनुसन्धान महाशाखा	योजना, अनुगमन तथा अनुसन्धान विभाग
२	बालसुधार गृहको विस्तार	बाल सुधार गृहको विस्तार हुने	२०७७ असार मसान्त भित्र	महान्यायाधिवक्ताको सचिवालय र सम्बन्धित कार्यालय	महान्यायाधिवक्ता
३	पीडित तथा साक्षी संरक्षण निर्देशिका पुनरावलोकन र कार्यान्वयन	निर्देशिका पुनरावलोकन भइ कार्यान्वयन भएको हुने	२०७७ असार मसान्त भित्र	मुद्दा व्यवस्थापन महाशाखा	मुद्दा व्यवस्थापन विभाग
४	पीडित संरक्षण सुझाव समितिको सचिवालय व्यवस्थापन	सचिवालय स्थापना भई संचालनमा आएको हुने	२०७७ असार मसान्त भित्र	महान्यायाधिवक्ताको सचिवालय	महान्यायाधिवक्ता
५	पीडित संरक्षण सुझाव संचालन निर्देशिका तयार गर्ने	निर्देशिका तयार भइ कार्यान्वयनमा आएको हुने	२०७७ असार मसान्त भित्र	मुद्दा व्यवस्थापन महाशाखा	मुद्दा व्यवस्थापन विभाग
६	हेलो साक्षी कार्यक्रमको विस्तार र प्रभावकारिता	कार्यक्रमको संचालन भएको	२०७७ असार मसान्त भित्र	सवै तहका सरकारी वकील कार्यालय	मुद्दा व्यवस्थापन विभाग

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
		हुने			

६. अभियोजन कार्यको प्रभावकारी अनुगमन गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	अभियोजन नीतिको पुनरावलोकन	अभियोजन नीतिको पुनरावलोकन हुने	२०७७ असार मसान्त भित्र	अभियोजन अनुगमन तथा मुल्यांकन महाशाखा	मुद्दा व्यवस्थापन विभाग
२	नमुना अभियोगपत्र तयारी	नमुना अभियोग पत्र तयार भएको हुने	२०७७ असार मसान्त भित्र	अभियोजन अनुगमन तथा मुल्यांकन महाशाखा	मुद्दा व्यवस्थापन विभाग
३	उत्कृष्ठ अभियोगपत्र प्रकाशन	वेभ साइडमा प्रकाशित भएको हुने	२०७७ असार देखि निरन्तर	अभियोजन अनुगमन तथा मुल्यांकन महाशाखा	मुद्दा व्यवस्थापन विभाग
४	अभियोगपत्र लेखन सम्बन्धी तालिम	तालिम संचालन भएको हुने	२०७६ भदौ देखि निरन्तर	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्र	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य.विभाग

लक्ष्य नं २: सरकारवादी मुद्दा र रिटको प्रतिरक्षामा प्रभावकारी प्रतिनिधित्व गर्ने

लक्ष्य प्राप्तिका रणनीतिहरु

१. मुद्दासँग सम्बन्धित साक्षी, प्रमाणको प्रस्तुती र परीक्षण प्रभावकारी रुपमा गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	विधि विज्ञान प्रयोगशालाको स्तरोन्नती र विकास	प्रयोगशालाको स्तरोन्नती र विकासमा सहजीकरण हुने	२०७८ असार मसान्त भित्र	मुद्दा व्यवस्थापन विभाग	महान्यायाधिवक्ता

२. मुद्दाको मिसिल अद्यावधिक गर्ने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	मिसिलको अभिलेख र धुल्याउने पद्दतिको व्यवस्थापन	अभिलेख व्यवस्थित भइ अनावश्यक धुल्याइएको हुने	२०७८ असार मसान्त भित्र	सवै कार्यालय	मुद्दा व्यवस्थापन विभाग
२	प्रमाण कानूनसम्बन्धी प्रशिक्षण	प्रमाण ग्राहायता बारे परिचित हुने	२०७८ असार सम्म ६ वटा	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्र	कार्यालय तथा जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग

३. पुनरावेदन तथा निवेदन गर्ने नगर्ने सम्बन्धी प्रस्तावको सञ्चार एवं निर्णय प्रक्रिया स्वचालित बनाउने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन

१	दो.पा.,पुनरावेदन र निवेदन मस्यौदा तयारी सम्बन्धी तालिम	तालिम संचालन भएको हुने	२०७६ भदौ देखि निरन्तर	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्र	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य.विभाग

४. सरकारवादी र सरकारको हक, हित र सरोकार रहेका मुद्दा र रिटमा प्रतिनिधित्व प्रभावकारी रुपमा गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	अदालतवाट जारी भएका आदेश र प्रतिपादन भएका सिद्दान्तहरुको कार्यान्वयन ।	कार्यान्वयनको शुरु गर्न छलफल भएको हुने	२०७६ भदौ देखि निरन्तर	योजना, अनुगमन तथा अनुसन्धान महाशाखा	योजना, अनुगमन तथा अनुसन्धान विभाग

<u>लक्ष्य नं ३: सरकारी वकीलको पेशालाई व्यावसायिक बनाउने</u>

<u>लक्ष्य प्राप्तिका रणनीतिहरु</u>

३. सरकारी वकीलहरुलाई विषयगत विशिष्टीकरण गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	विशिष्टीकरण तालिमको पूनर्ताजकी	तालिम संचालन भएको हुने	२०७६ भदौ देखि निरन्तर	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्र	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य.विभाग

५.सरकारी वकील कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीको क्षमता विकास गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	कार्यालय सञ्चालन र शिष्टाचार तालिम	तालिम संचालन भएको हुने	२०७६ भदौ देखि निरन्तर	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्र	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य.विभाग
२	मध्यस्थता सम्बन्धी प्रशिक्षण कार्यक्रम	तालिम संचालन भएको हुने	२०७६ भदौ देखि निरन्तर	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्र	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य.विभाग

७.क्षमता विकासका लागि निरन्तर सिकाइ विधि अवलम्वन गर्ने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	मुलुकी संहिताको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि तालिम संचालन	प्रशिक्षण संचालन भएको हुने	२०७६ भदौ देखि निरन्तर	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्र	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य.विभाग
२	मौलिक हक सम्बन्धी कानुनको कार्यान्वयन सम्बन्धमा प्रशिक्षण	प्रशिक्षण संचालन भएको हुने	२०७६ भदौ देखि निरन्तर	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्र	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य.विभाग
३	सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी व्यवस्थाको	प्रशिक्षण संचालन	२०७७ भदौ देखि निरन्तर	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्र	कार्यालय तथा

	सम्बन्धमा तालिम	भएको हुने			जनशक्ति व्य.विभाग

लक्ष्य नं ४: महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र सरकारी वकील कार्यालयहरुको संस्थागत सुदृढीकरण गर्ने

लक्ष्य प्राप्तिका रणनीतिहरु

३. सरकारी वकीलको कार्यसम्पादनलाई सूचना प्रविधिमा आवद्ध गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	एकिकृत सूचना प्रविधि प्रणाली निर्माण	एकिकृत सूचना प्रविधि पद्धति संचालन भएको हुने	२०७६ भदौ देखि निरन्तर	सूचना प्रविधि महाशाखा	योजना, अनुसन्धान तथा अनुगमन विभाग
२	इन्ट्रानेट मार्फत सञ्जालीकरण गरिने	सञ्जालीकरण भएको हुने	२०७६ भदौ देखि निरन्तर	सूचना प्रविधि महाशाखा	योजना, अनुसन्धान तथा अनुगमन विभाग
३	फौजदारी मुद्दाको अभिलेखलाई बैज्ञानिक र व्यवस्थित गर्न डाटा सेन्टरको स्थापना	डाटा सेन्टर स्थापना भएको हुने	२०७७ असार मसान्तसम्म	सूचना प्रविधि महाशाखा	योजना, अनुसन्धान तथा अनुगमन विभाग

४. सरोकारवालाहरुसँगको समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	समन्वय समितिको क्रियाशीलता	सवै तहका समन्वय समितिहरु क्रियाशिल भएका हुने	२०७६ भदौ देखि निरन्तर	समन्वय सचिवालय र सवै सरकारी वकील कार्यालय	महान्यायाधिवक्ता
२	प्रहरीसँगको समन्वयमा संयूक्त रुपमा समुदायमा सरकारी वकील कार्यक्रम संचालन गर्ने	कार्यक्रमहरु भएको हुने	२०७६ भदौ देखि निरन्तर	म.न्या.का. र मातहतका सवै कार्यालय	योजना, अनुसन्धान तथा अनुगमन विभाग
३	जातिय भेदभाव तथा छुवाछुत विरुद्धका जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन	जानकारी पुस्तिका तयार भएको र कार्यक्रम संचालन भएको हुने	२०७७ असार मसान्तसम्म	योजना, अनुसन्धान तथा अनुगमन महाशाखा	योजना, अनुसन्धान तथा अनुगमन विभाग

५. महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरुवाट प्रवाह हुने सेवालाई गुणस्तरीय बनाउने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	सरकारी वकील कार्यालयको	कार्यालयको	२०७६ भदौ	अभियोजन	मुद्दा व्यवस्थापन

	निरन्तर अनुगमन तथा अभियोजन परीक्षण	अनुगमन र अभियोजन परीक्षण भएको हुने	देखि निरन्तर	अनुगमन र मूल्यांकन महाशाखा	विभाग
२	नमुना सरकारी वकील कार्यालयको प्रभाव मूल्यांकन र विस्तार	प्रभाव मुल्यांकन भएको हुने	२०७८ असार मसान्त सम्म	योजना, अनुसन्धान तथा अनुगमन महाशाखा	योजना, अनुसन्धान तथा अनुगमन विभाग
३	अनुगमन पद्दतिलाई समय सारिणीमा लैजाने र सोको प्रतिवेदन व्यवस्थित गर्ने	समय चक्रको तय गरिने	२०७६ पुस देखि निरन्तर	योजना, अनुसन्धान तथा अनुगमन महाशाखा	योजना, अनुसन्धान तथा अनुगमन विभाग
४	नियमित पत्रकार भेटघाट	पत्रकार भेटघाट हुने	२०७६ भदौ देखि निरन्तर	प्रवक्ता	महान्यायाधिवक्ता
५	हेल्पडेस्कको स्थापना	कक्ष स्थापना भएको हुने	२०७७ असार मसान्त सम्म	मानव संसाधन महाशाखा	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य. विभाग

६. महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरुमा पुस्तकालय स्थापना र व्यवस्थापन गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	विद्युतीय माध्यमबाट पुस्तकालयमा पहुँच विस्तार गर्ने	पुस्तकालयमा प्रविधिको प्रयोग भएको हुने	२०७८ असार मसान्त सम्म	मानव संसाधन महाशाखा	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य. विभाग
२	पुस्तकालय पुस्तक तथा पाठ्यसामग्रीको बर्गिकरण तथा सूचिकरण गर्ने	पाठ्यसामग्री बर्गिकृत र सूचिकृत भएको हुने	२०७८ असार मसान्त सम्म	मानव संसाधन महाशाखा	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य. विभाग

६. मानव संसाधनको व्यवस्थापन र विकास गर्ने ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन सूचक	समयावधि	जिम्मेवारी	अनुगमन
१	इन्टरनेशनल एशोसिएशन अफ प्रोसिक्युटरमा क्रियाशीलता	सहभागितालाई निरन्तरता दिएको हुने	२०७६ असार देखि निरन्तर	अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध महाशाखा	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य. विभाग
२	कार्य सम्पादन करार	सम्झौता भएको हुने	२०७८ असार मसान्त सम्म	मानव संसाधन महाशाखा	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य. विभाग
३	नेपाली भाषा लेखन तालिम	तालिम संचालन भएको हुने	२०७६ असार देखि निरन्तर	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्र	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य.विभाग

४	कार्यालय भवन निर्माण र सार्वजनिक खरिद प्रक्रिया विषयक तालिम	तालिम संचालन भएको हुने	२०७६ असार देखि निरन्तर	अभियोजन प्रशिक्षण केन्द्र	कार्यालय तथा जनशक्ति व्य.विभाग

८. रणनीतिक योजनाका थप कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि आवश्यक बजेटको प्रक्षेपण

रु हजारमा

क्र.सं.	विवरण	गणना								समयावधि		जम्मा रकम
										०७६।७७	०७७।०७८	०७६।७८
	मूल रणनीतिहरुको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक बजेटको प्रक्षेपण											
लक्ष्य १	**सरकारवादी मुद्दाको अभियोजनलाई बस्तुगत र प्रभावकारी वनाउने**											
रणनीति २	**शंकितका आधारभूत अधिकारहरुको संरक्षण गर्ने**											
१	**प्यारोल र प्रोवेसन बोर्डलाई क्रियाशिल बनाउने**											
	सचिवालय खर्च	रु	४०	१	पटक			पटक	२	२०	२०	४०
	बैठक खर्च	रु	२४०	१	पटक	२०	६	पटक	२	१२०	१२०	२४०
	खाजा खर्च तथा मसलन्द खर्च	रु	३६	१	पटक	३	६	पटक	२	१८	१८	३६
२	**सजाय सुझाव समितिको व्यवस्थापन र संचालन गर्ने**											
	सचिवालय खर्च	रु	४०	१	पटक			पटक	२	२०	२०	४०
	बैठक खर्च	रु	२४०	१	पटक	२०	६	पटक	२	१२०	१२०	२४०
	खाजा खर्च तथा मसलन्द खर्च	रु	३६	१	पटक	३	६	पटक	२	१८	१८	३६
रणनीति २ को जम्मा										**३१६**	**३१६**	**६३२**
रणनीति ५	**न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि गर्न पीडित र साक्षीको संरक्षण गर्ने**											
१	**अपराध पीडितको हक सम्बन्धी कानुनको कार्यान्वयन सम्बन्धी**											
	जानकारी पुस्तिका प्रकाशन	रु	१००	१	पटक	१००	१	पटक	१	१००	०	१००
	सरोकारवालासँग छलफल	रु	१२०	१	पटक	२०	३	पटक	२	६०	६०	१२०
२	**बालसुधार गृहको विस्तार**											
	सहजीकरण बैठक खर्च	रु	१२०	१	पटक	२०	३	पटक	२	६०	६०	१२०
	खाजा खर्च तथा मसलन्द खर्च	रु	३६	१	पटक	३	६	पटक	२	१८	१८	३६
३	**पीडित तथा साक्षी संरक्षण निर्देशिका पुनरावलोकन र कार्यान्वयन**											
	निर्देशिका पुनरावलोकन	रु	१००	१	पटक	१००	१	पटक	१	१००	०	१००
	निर्देशिकाको प्रकाशन	रु	१५०	१	पटक	१५०	१	पटक	१	१५०	०	१५०
४	**पीडित संरक्षण सुझाव समितिको सचिवालय व्यवस्थापन**											
	बैठक खर्च	रु	२४०	१	पटक	२०	६	पटक	२	१२०	१२०	२४०
	खाजा खर्च तथा मसलन्द खर्च	रु	३६	१	पटक	३	६	पटक	२	१८	१८	३६
५	**पीडित संरक्षण सुझाव संचालन निर्देशिका तयार गर्ने**											
	निर्देशिका तयारी र परामर्श	रु	५०	१	पटक	५०	१	पटक	१	५०	०	५०
६	**हेलो साक्षी कार्यक्रमको विस्तार र प्रभावकारिता**											
	सरोकारवालासँग परामर्श	रु	५०	१	पटक	५०	१	पटक	१	५०	०	५०
रणनीति ५ को जम्मा										**७२६**	**२७६**	**१००२**

रणनीति ६	अभियोजन कार्यको प्रभावकारी अनुगमन गर्ने											
१	अभियोजन नीतिको पुनरावलोकन											
	पुनरावलोकन र परामर्श	रु	५०	१	पटक	५०	१	पटक	१	५०	०	५०
	प्रकाशन	रु	१००	१	पटक	१००	१	पटक	१	१००	०	१००
२	नमुना अभियोगपत्र तयारी											
	छलफल तथा परामर्श	रु	५०	१	पटक	१०	५	पटक	१	५०	०	५०
	प्रकाशन	रु	२००	१	पटक	२००	१	पटक	१	२००	०	२००
३	उष्कृष्ठ अभियोगपत्र प्रकाशन											
	उष्कृष्ठ छनोट समितिको बैठक	रु	१२०	१	पटक	२०	३	पटक	२	६०	६०	१२०
४	अभियोग पत्र लेखन सम्बन्धी तालिम											
	तालिम तयारी र पाठ्यक्रम निर्माण	रु	५०	१	पटक	१०	५	पटक	१	५०	०	५०
	प्रशिक्षक खर्च	रु	१२८	१	पटक	३२	२	पटक	२	६४	६४	१२८
	सहभागीहरुको दैनिक तथा भ्रमण खर्च	रु	४००	१	पटक	२००	२	पटक	२	२००	२००	४००
	खाजा खर्च	रु	९६	१	पटक	२४	२	पटक	२	४८	४८	९६
	स्टेशनरी तथा विविध	रु	४०	१	पटक	१०	२	पटक	२	२०	२०	४०
रणनीति ६को जम्मा										८४२	३९२	१२३४
लक्ष्य नं १ को जम्मा										१८८४	९८४	२८७८
लक्ष्य नं २: सरकारवादी मुद्दा र रिटको प्रतिरक्षामा प्रभावकारी प्रतिनिधित्व गर्ने												
रणनीति १	मुद्दासँग सम्बन्धित साक्षी, प्रमाणको प्रस्तुती र परीक्षण प्रभावकारी रुपमा गर्ने											
१	विधि विज्ञान प्रयोगशालाको स्तरोन्नती र विकास											
	सहजीकरण बैठक	रु	१२०	१	पटक	२०	३	पटक	२	६०	६०	१२०
	खाजा खर्च	रु	१८	१	पटक	३	३	पटक	२	९	९	१८
२	प्रमाण सम्बन्धी प्रशिक्षण											
	सहजीकरण बैठक	रु	४००	१	पटक	२००	२	पटक	२	२००	२००	२००
	खाजा खर्च	रु	९६	१	पटक	२४	२	पटक	२	४८	४८	९६
रणनीति नं १ को जम्मा										३१७	३१७	४३४
रणनीति २	मुद्दाको मिसिल अद्यावधिक गर्ने											
१	मिसिलको अभिलेख र धुल्याउने पद्दतिको व्यवस्थापन											
	निर्देशिका तयारी र परामर्श	रु	५०	१	पटक	१०	५	पटक	१	५०	०	५०
रणनीति नं २ को जम्मा										५०	०	५०
रणनीति ३	पुनरावेदन तथा निवेदन गर्ने नगर्ने सम्बन्धी प्रस्तावको सञ्चार एवं निर्णय प्रक्रिया स्वचालित बनाउने											
१	दो.पा.,पुनरावेदन र निवेदन मस्यौदा तयारी सम्बन्धी तालिम											
	तालिम तयारी र पाठ्यक्रम निर्माण	रु	५०	१	पटक	१०	५	पटक	१	५०	०	५०
	प्रशिक्षक खर्च	रु	४२	१	पटक	२१	२	पटक	२	२१	२१	४२
	सहभागीहरुको दैनिक तथा भ्रमण खर्च	रु	४००	१	पटक	२००	२	पटक	२	२००	२००	४००
	खाजा खर्च	रु	४८	१	पटक	१२	२	पटक	२	२४	२४	४८
	स्टेशनरी तथा विविध	रु	२०	१	पटक	५	२	पटक	२	१०	१०	२०
रणनीति नं ३ को जम्मा										३०५	२५५	५६०
रणनीति ४	सरकारवादी र सरकारको हक, हित र सरोकार रहेका मुद्दा र रिटमा प्रतिनिधित्व प्रभावकारी रुपमा गर्ने											
१	अदालतवाट जारी भएका आदेश र प्रतिपादन भएका सिद्दान्तहरुको कार्यान्वयन ।											
	सरोकारवाला सँग	रु	१२०	१	पटक	२०	३	पटक	२	६०	६०	१२०

	छलफल											
रणनीति नं ४ को जम्मा										**६०**	**६०**	**१२०**
लक्ष्य नं २ को जम्मा										**४८४**	**३८४**	**८६८**
लक्ष्य नं ३ सरकारी वकीलको पेशालाई व्यावसायिक बनाउने												
रणनीति ३	**सरकारी वकीलहरुलाई विषयगत विशिष्टीकरण गर्ने**											
	विशिष्टीकरण तालिमको पूनर्ताजकी											
	पाठ्यक्रम निर्माण	रु	५०	१	पटक	१०	५	पटक	१	५०	०	५०
	प्रशिक्षक खर्च	रु	१६८	१	पटक	४२	२	पटक	२	८४	८४	१६८
	सहभागीहरुको दैनिक तथा भ्रमण खर्च	रु	८००	१	पटक	२००	२	पटक	२	४००	४००	८००
	खाजा खर्च	रु	९६	१	पटक	२४	२	पटक	२	४८	४८	९६
	स्टेशनरी तथा विविध	रु	२०	१	पटक	५	२	पटक	२	१०	१०	२०
रणनीति ३ को जम्मा										**५९२**	**५४२**	**११३४**
रणनीति ५	**मध्यस्थता सम्बन्धी प्रशिक्षण कार्यक्रम**											
	पाठ्यक्रम निर्माण र तालिम तयारी	रु	५०	१	पटक	१०	५	पटक	१	५०	०	५०
	प्रशिक्षक खर्च	रु	२८०	१	पटक	७०	२	पटक	२	१४०	१४०	२८०
	सहभागीहरुको दैनिक तथा भ्रमण खर्च	रु	४००	१	पटक	१००	२	पटक	२	२००	२००	४००
	खाजा खर्च	रु	१६०	१	पटक	४०	२	पटक	२	८०	८०	१६०
	स्टेशनरी तथा विविध	रु	२०	१	पटक	५	२	पटक	२	१०	१०	२०
रणनीति ५ को जम्मा										**४८०**	**४३०**	**९१०**
रणनीति ७	**क्षमता विकासका लागि निरन्तर सिकाइ विधि अवलम्वन गर्ने**											
१	**मुलुकी संहिताको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि तालिम**											
	पाठ्यक्रम निर्माण र तालिम तयारी	रु	५०	१	पटक	१०	५	पटक	१	५०	०	५०
	प्रशिक्षक खर्च	रु	२८०	१	पटक	७०	२	पटक	२	१४०	१४०	२८०
	सहभागीहरुको दैनिक तथा भ्रमण खर्च	रु	४००	१	पटक	१००	२	पटक	२	२००	२००	४००
	खाजा खर्च	रु	१६०	१	पटक	४०	२	पटक	२	८०	८०	१६०
	स्टेशनरी तथा विविध	रु	२०	१	पटक	५	२	पटक	२	१०	१०	२०
२	**मौलिक हक सम्बन्धी कानुनको कार्यान्वयन सम्बन्धमा प्रशिक्षण**											
	पाठ्यक्रम निर्माण र तालिम तयारीः बैठक र विविध	रु	५०	१	पटक	१०	५	पटक	१	५०	०	५०
	प्रशिक्षक खर्च	रु	३९२	१	पटक	२८	७	पटक	२	१९६	१९६	३९२
	सहभागीहरुको दैनिक तथा भ्रमण खर्च	रु	२१००	१	पटक	१५०	७	पटक	२	१०५०	१०५०	२१००
	खाजा खर्च	रु	१९६	१	पटक	१४	७	पटक	२	९८	९८	१९६
	स्टेशनरी तथा विविध	रु	४२	१	पटक	३००	७	पटक	२	२१	२१	४२
३	**सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी व्यवस्थाको सम्बन्धमा तालिम**											
	पाठ्यक्रम निर्माण र तालिम तयारीः बैठक र विविध	रु	५०	१	पटक	१०	५	पटक	१	०	५०	५०
	प्रशिक्षक खर्च	रु	१९६	१	पटक	२८	७	पटक	१	०	१९६	१९६
	सहभागीहरुको दैनिक तथा भ्रमण खर्च	रु	१०५०	१	पटक	१५०	७	पटक	१	०	१०५०	१०५०
	खाजा खर्च	रु	९८	१	पटक	१४	७	पटक	१	०	९८	९८
	स्टेशनरी तथा विविध	रु	२१	१	पटक	३००	७	पटक	१	०	२१	२१
रणनीति ७ को जम्मा										**१८९५**	**३२१०**	**५१०५**
लक्ष्य नं ३ को जम्मा										**२९६७**	**४१८२**	**७१४९**

लक्ष्य नं ४ : महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र सरकारी वकील कार्यालयहरुको संस्थागत सुदृढीकरण गर्ने												
रणनीति ३	**सरकारी वकीलको कार्यसम्पादनलाई सूचना प्रविधिमा आवद्ध गर्ने**											
१	**एकिकृत सूचना प्रविधि प्रणालीको निर्माण**											
	एकीकृत सफ्टवेयर निर्माण	रु	१००००००	१	पटक					१००००००		
	तालिम	रु	४०००००	१४	पटक					५६०००००		
	सिसीटिभी निरीक्षणतथा अनुगमन	रु	१०००००	१४	पटक					१४०००००		
	वेभसाईट अपडेट	रु	१००००००	१	पटक					१००००००		
	Mobile Application Development	रु	५०००००	१	पटक					५०००००		
	मुद्दा व्यवस्थापन प्रणाली[CMS] सफ्टवेयरMaintenance	रु	१००००००	१	पटक					१००००००		
२	**इन्ट्रानेट मार्फत सञ्जालीकरण गरिने**											
	Intranet/Internet	रु	१२००००००	१	पटक					१२००००००	नेपाल टेलिकमलाई हरेक वर्ष बझाउने	
	CCTV	रु	१५००००००	१	पटक					१५००००००	बाँकी २४ कार्यालयमा	
३	**फौजदारी मुद्दाको अभिलेखलाई बैज्ञानिक र व्यवस्थित गर्न डाटा सेन्टरको स्थापना**											
	आगामी आर्थिक वर्षमा अध्ययन गर्नुपर्ने											
रणनीति ३ को जम्मा										**३७५०००००		
रणनीति ४	**सरोकारवालाहरुसँगको समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउने**											
१	**समन्वय समितिको क्रियाशिलता**											
	बैठक खर्च केन्द्रिय स्तरमा	रु	२४०	१	पटक	३०	४	पटक	२	१२०	१२०	२४०
	बैठक उसवका र जिसवका स्तरमा(९६ कार्यालयको)	रु	८६४०	१	पटक	१४४०	३	पटक	२	४३२०	४३२०	८६४०
	खाजा खर्च केन्द्रिय स्तरमा	रु	३२	१	पटक	४	४	पटक	२	१६	१६	३२
	खाजा खर्च उसवका र जिसवका स्तरमा(९६ कार्यालयको)	रु	१७२८	१	पटक	२८८	३	पटक	२	८६४	८६४	१७२८
२	**प्रहरीसँगको समन्वयमा संयूक्त रुपमा समुदायमा सरकारी वकील कार्यक्रम संचालन गर्ने**											
	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट संचालन हुने	रु	९००	१	पटक	१८	२५	पटक	२	४५०	४५०	९००
	उसवका र जिसवकाबाट (९६ कार्यालयको)	रु	१३८२४	१	पटक	१७२८	४	पटक	२	६९१२	६९१२	१३८२४
	स्रोत पुस्तिका तयारी	रु	५०	१	पटक	१०	५	पटक	१	५०	०	५०
	स्रोत पुस्तिका छपाई	रु	२००	१	पटक	२००	१	पटक	१	२००	०	२००
३	**जातिय भेदभाव र छुवाछुत विरुद्धको चेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने**											
	जानकारी पुस्तिका प्रकाशन	रु	१००	१	पटक	१००	१	पटक	१	१००	०	१००
	राष्ट्रिय कार्यशाला	रु	४००	१	पटक	२००	१	पटक	२	२००	२००	४००

	संचालन											
रणनीति ४ को जम्मा										**१३२३२**	**१२८८२**	**२६११४**
रणनीति ५	**महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरुवाट प्रवाह हुने सेवालाई गुणस्तरीय बनाउने**											
१	**सरकारी वकील कार्यालयको निरन्तर अनुगमन तथा अभियोजन परीक्षण**											
	अनुगमन टोलीको खर्च	रु	१२००	१	पटक	६०	१०	पटक	२	६००	६००	१२००
	एकिकृत प्रतिवेदन तयारी र सरोकारवालासँग छलफल	रु	५०	१	पटक	५०	१	पटक	१	५०	०	५०
२	**नमुना सरकारी वकील कार्यालयको प्रभाव मूल्यांकन र विस्तार**											
	बाह्य परामर्शदाता प्रभाव मुल्यांकन	रु	३००	१	पटक	३००	१	पटक	१	०	३००	३००
३	**अनुगमन पद्दतिलाई समय सारिणीमा लैजाने र सोको प्रतिवेदन व्यवस्थित गर्ने**											
	अनुगमन प्रतिवेदन तयारी र परामर्श	रु	५०	१	पटक	५०	१	पटक	१	५०	०	५०
४	**नियमित पत्रकार भेटघाट**											
	महान्यायाधिवक्ता र पत्रकार भेट	रु	१६०	१	पटक	२०	४	पटक	२	८०	८०	१६०
५	**हेल्पडेस्कको स्थापनाः खर्च नलाग्ने**											
रणनीति ५ को जम्मा										**७८०**	**९८०**	**१७६०**
रणनीति ६	**महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरुमा पुस्तकालय स्थापना र व्यवस्थापन गर्ने**											
१	**विद्युतीय माध्यमबाट पुस्तकालयमा पहुँच विस्तार गर्ने**											
	लेक्सिस र नेक्सिसको जडान	रु	८००	१	पटक	८००	१	पटक	१	८००	०	८००
२	**पुस्तकालय पुस्तक तथा पाठ्यसामग्रीको बर्गिकरण तथा सूचिकरण गर्ने**											
	वर्गीकरण तथा सूचिकरण खर्च	रु	१००	१	पटक	१००	१	पटक	१	१००	०	१००
रणनीति ६ को जम्मा										**९००**	**०**	**९००**
रणनीति ७	**मानव संसाधनको व्यवस्थापन र विकास गर्ने**											
१	**इन्टरनेशनल एशोसिएशन अफ प्रोसिक्युटरमा क्रियाशीलता**											
	बार्षिक कार्यक्रममा सहभागिता	रु	२०००	१	पटक	१०००	१	पटक	२	१०००	१०००	२०००
२	**कार्य सम्पादन करार**									०	०	०
३	**नेपाली भाषा लेखन तालिम**											
	पाठ्यक्रम निर्माण र तालिम तयारीः बैठक र विविध	रु	५०	१	पटक	१०	५	पटक	१	५०	०	५०
	प्रशिक्षक खर्च	रु	१६८	१	पटक	४२	२	पटक	२	८४	८४	१६८
	सहभागीहरुको दैनिक तथा भ्रमण खर्च	रु	४००	१	पटक	१००	२	पटक	२	२००	२००	४००
	खाजा खर्च	रु	८४	१	पटक	२१	२	पटक	२	४२	४२	४२
	स्टेशनरी तथा विविध	रु	१६	१	पटक	४	२	पटक	२	८	८	१६

४	**कार्यालय भवन निर्माण र सार्वजनिक खरिद प्रक्रिया विषयक तालिम**											
	पाठ्यक्रम निर्माण र तालिम तयारीः बैठक र विविध	रु	५०	१	पटक	१०	५	पटक	१	५०		५०
	प्रशिक्षक खर्च	रु	१६८	१	पटक	४२	२	पटक	२	८४	८४	१६८
	सहभागीहरुको दैनिक तथा भ्रमण खर्च	रु	४००	१	पटक	१००	२	पटक	२	२००	२००	४००
	खाजा खर्च	रु	८४	१	पटक	२१	२	पटक	२	४२	४२	४२
	स्टेशनरी तथा विविध	रु	१६	१	पटक	४	२	पटक	२	८	८	१६
रणनीति ७ को जम्मा										**१७२६**	**१६२६**	**३३५२**
लक्ष्य ४ को जम्मा												

सवै लक्ष्य प्राप्तिमा जम्मा खर्च

लक्ष्य	विषय	रकम (रु. हजारमा)
१	सरकार वादी मुद्दाको अभियोजनलाई वस्तुगत र प्रभावकारी बनाउने,	२८७८
२	सरकार वादी मुद्दा र रिटको प्रतिरक्षामा प्रभावकारी प्रतिनिधित्व गर्ने,	८६८
३	सरकारी वकीलको पेशालाई व्यावसायिक बनाउने,	
४	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा मातहत सरकारी वकील कार्यालयहरूको संस्थागत सुदृढीकरण गर्ने ।	
	कुल जम्मा	

अनुसूची १

रणनीतिक योजनाको मध्यावधि मूल्यांकन सम्बन्धी प्रादेशिक छलफलमा उठाइएका विषयहरू

- सजाय छुटको सम्बन्धमा खासै अभ्यास नभएको, यस सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाको कार्यान्वयन शर्त सहित गर्दा प्रभावकारी हुने ।
- नविन विषयमा अभियोजन गर्दा अवधारणागत स्पष्टताको लागि महिना-महिनामा उच्च सरकारी वकील कार्यालयमा छलफल गर्नुपर्ने ।
- अभियोगपत्रमा आधारभूत कुराहरु नछुटाई सिलसिलेवार ढङ्गले उल्लेख गर्नुपर्ने। अभियुक्त उपर लगाइएको अभियोग खण्डमा एकरुपता हुनु आवश्यक भएको ।
- सानातिना मुद्दा नचलाउने, अभियोगपत्र संशोधन तथा त्रुटि सच्याउने सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाको दुरुपयोग हुन नदिने ।
- अभियोगपत्र तयार गर्दा Coding, Paraphrasing, Summarization को ढाँचामा जानुपर्ने ।
- 6H (When, Where, What, Who, How, Why) लाई विशेष ध्यान दिई अभियोजन गर्नुपर्ने ।
- अभियोजनलाई बैज्ञानिक र वस्तुनिष्ठ बनाउन भौतिक सुधारका साथै क्षमता विकास गर्नु पर्दछ । अनुसन्धान कमजोर भए कसरी अभियोजन बस्तुनिष्ठ होला ?
- प्रमाण वलियो भएमा मात्र पुनरावेदन गर्ने पद्दतिको विकास गर्नु पर्दछ ।
- मिसिल व्यवस्थापन गर्ने सम्वन्धमा र सडाउने सम्वन्धमा कार्यविधि सुनिश्चित गर्न निर्देशिका तयार गरी लागू गर्नु पर्दछ ।
- वैदेशिक भ्रमणलाई व्यवस्थित गर्न मापदण्डमा तयार गर्नु पर्दछ ।
- हेलो साक्षी कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन पहल गर्ने र प्रतिकुल साक्षीलाई वकपत्र गर्न नपठाउनु उपयुक्त हुने ।
- स्थानिय समन्वय समितिको कार्य संघ र प्रदेशको संरचना भए पछि पुनरावलोकन गर्नुपर्ने ।
- भ्रमपूर्ण र काल्पनिक जाहेरी तामेलीमा राख्ने विधि र प्रकृया निर्धारित हुनुपर्दछ ।
- सजायको दावी छुट गर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी वनाउन कार्यविधि तथा निर्देशिका तयार गर्नु पर्ने ।
- पहाडी भेगमा चल्ने खालको सवारी साधन हुनु आवश्यक छ ।
- समूदायमा सरकारी वकील कार्यक्रम गराउन गाँउमा जान नसकिने अवस्था छ किनभने अफिसको गाडी त्यस ठाउमा जाँदैन र अरु गाडि प्रयोग गर्न पैसा पुग्दैन ।
- रणनीतिक योजनामा व्यवसायिकतालाई पहिलो लक्षमा राख्नु पर्ने ।
- सबैको कार्यविवरण दिएर त्यसको नियमित अनुगमन गर्नुपर्दछ ।
- संहिताले गरेको नयाँ व्यवस्था अनुरुप Sign Post तयार गर्नुपर्ने ।
- CMS Entry लाई अभियानकै रुपमा अगाडी वढाउनु पर्ने ।
- कार्यचापको आधारमा बजेट विनियोजन गर्नुपर्ने र नमुना सरकारी वकील कार्यालयलाई वजेट विनियोजन गर्दा र कर्मचारी व्यवस्थापन गर्दा १५ बुँदेलाई समेत मध्यनजर गर्नु पर्ने ।
- पीडितको अधिकार संरक्षण गर्न संस्थागत विकाश गर्ने कुरा योजनामा राख्नु पर्दछ ।
- प्रभावकारी समन्वय गर्न त्यसको जिम्मेवारी उच्च सरकारी वकील कार्यालयहरुलाई प्रदान गर्नु पर्दछ ।

- योजनाले अनुसन्धान खोज्ने भएकोले त्यसको जिम्मेवारी उच्च सरकारी वकील कार्यालयहरुलाई समेत प्रदान गर्नु पर्दछ ।
- विधि विज्ञान प्रयोगशालालाई विकेन्द्रित गर्न पहल गर्नु पर्दछ ।
- रणनीतिक योजनाले दक्ष जनशक्ति प्राप्तीको विषयलाई ध्यान दिन'पर्ने देखिन्छ ।
- सरकारी वकील कार्यालयमा अन'सन्धानकर्ता प्रहरीका लागि कम्प्युटर सहितको बयान कक्ष आवश्यक देखिएको छ .
- संविधानले व्यवस्था गरेको सरकारी वकील सम्वन्धी छुट्टै कानून निर्माण गर्न कानूनमा समावेश हुनुपर्ने प्राथमिक खाका सहितको व्यवस्था रणनीतिक योजनामा राखिनु पर्ने ।
- रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयन गर्नु प्राविधिक विषय हुने भएकोले सबै विज्ञ हुन नसकिने, योजना वार्षिक रुपमा मूल्याङ्कन भएमा कार्यान्वयनमा सहजता हुने ।
- रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयन गर्न सबैले समय दिन नसकिने भएकोले हरेक कार्यालयमा एक जना फोकल पर्सन तोक्न उपउक्त हुने ।
- संहिताहरुको सम्बन्धमा रणनीतिक योजनाले सम्बोधन गर्नु पर्ने, दरवन्दी बमोजिम सरकारी वकीलहरु तथा अन्य कर्मचारीहरु प्रत्येक कार्यालयहरुमा हुनुपर्ने ।
- रणनीतिक योजनाको तर्जुमा र मूल्याङकनमा त्यउ म्यधल भन्दा पनि Bottom up Approach अबलम्वन गर्नुपर्ने ।
- पत्राचार, सञ्चार माध्यमबाट आचारसंहिता सम्बन्धी सबैलाई जानकारी दिनुपर्ने, कार्यन्वयनको सुपरिवेक्षण कसरी गर्ने भन्ने विषय निर्धारण हुनु आवश्यक रहेको ।
- सरकारी मुद्दाको सफलता प्राप्त गर्न सफलताको आधार सहितको लक्ष तोक्नु पर्ने ।
- संहिता कार्यान्वयनको कुरालाई योजना मै राख्नु पर्ने ।
- व्यावसायिकताको एउटा पाटोको रुपमा आचारसंहिता रहेको, कानूनमै सरकारी वकीललाई Penalize गर्ने व्यवस्था रहेकोमा जोखिममा काम गर्नु पर्ने अवस्था रहेको ।
- आचारसंहिता नैतिक हिसाबले प्रतिबद्द भई सबैले पालना गर्नुपर्ने ।
- वैज्ञानिक र वस्तुनिष्ठ अभियोजनमा स्पष्टता हुनुपर्ने अनुसन्धान फितलो भएका कसरी वस्तुनिष्ठ हुनसक्छ।
- योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको काम गर्ने व्यक्ति Skillfull चाहिने ।
- पीडित राहात कोषको कार्यान्वयनको लागि पीडित राहात कोष निर्देशिका तयार गरि लागू गर्नु पर्ने ।
- सफलताको प्रतिशत मात्र हेरेर सफल भयौ भन्नु भन्दा पनि गुणात्मकता पनि हेरिनु पर्ने ।
- योजना तर्जुमा गर्दा योजनामा समावेश नभएका तर कार्यान्वयन भएका कार्यक्रमहरु जस्तै हेलो साक्षी, नमुना सरकारी वकील कार्यालय, निरन्तर सुनुवाई, राष्ट्रिय सम्मेलन, अनुसन्धानकर्ता प्रहरी सँगको सम्मेलन जस्ता विषयलाई योजनामा समाबिष्ट गर्नु पर्ने ।
- रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनको सन्दर्भमा निरन्तर अनुगमन गर्न उच्च स्तरीय समिति गठन गर्नु उपयुक्त हुने ।
- व्यवसायिकता बढेको सान्दर्भमा जनआस्था समेत बढाउन गर्नु पर्ने उपायहरुको निकर्यौल गर्नु पर्ने ।
- कानुन कार्यान्वयन गर्ने कुरालाई योजनामै समावेश गर्दा राम्रो हुने ।
- कानुन विश्वविद्धालयको स्थापना गर्ने कुरालाई समेत योजनाले समेट्नु पर्ने ।
- हरेक प्रदेशमा कम्तिमा १/१ वटा स्वतन्त्र विधि विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना गर्ने विषयलाई योजनामा राख्नु पर्ने जसले गर्दा वैज्ञानिक र वस्तुनिष्ठ अभियोजनले सार्थकता प्राप्त गर्ने ।

- Once an Attorney Always Attorney भन्ने कुरालाई मुल मन्त्रको रुपमा लिनु पर्ने ।
- तत्काल प्राप्त प्रमाणबाट कुनै व्यक्ति अभियुक्त देखिएको अवस्थामा निजको मृत्यु भएमा पनि निजको सम्पत्तिबाट क्षतिपूर्ति दिलाउने व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
- सरकारी वकील व्यावसायिक पद भएकोले निजामती कर्मचारीबाट बाहिर आउनु पर्ने .
- सरकारी वकील स्वतन्त्र र निष्पक्ष हुनु पर्दछ . क्षमता विकास गरी व्यावसायिक हुनु पर्दछ .
- सजाय निर्धारण कानून कार्यान्वयन गर्न चुनौतीपूर्ण रहेकोले त्यसमा लाग्न' पर्ने अवस्था छ .
- मुद्दा र रीटको प्रभावकारीतामा विकास गर्न पर्दछ .
- मुद्दा चलाउने पद्धतिमा सुधार गर्नु पर्दछ । हाल रहेको विविधता हटाइ एकरुपता कायम गर्न पर्दछ .
- गुनासो शाखा खोली प्राप्त भएका गुनासोहरुको व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ ।
- मुद्दाको सफलताको लागि बैज्ञानिक प्रमाणमा जोड दिनुपर्ने भएकोले विधि विज्ञान सेवालाई प्रभावकारी बनाइ सातै प्रदेशमा विस्तार गर्नुपर्ने .
- रणनीतिक योजनाले संहिता कार्यान्वयनलाई मुख्य जिम्मेवारीको रुपमा ग्रहण गर्नुपर्ने .
- रणनीतिक योजनाले संस्थागत सुधारमा उल्लेख्य भूमिका खेलेको छ .
- रणनीतिक योजनालाई हरेक सरकारी वकील र सरकारी वकील कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीले आत्मसात र स्वामित्वबोध नगरेसम्म यसको कार्यान्वयनमा प्रभावकारीता आउन सक्दैन .
- सरकारी वकीलको कार्यप्रणालीलाई सूचना प्रविधिमा आवद्ध नगरी समयको मागलाई सम्बोधन गर्न सकिदैन । हरेक सरकारी वकीलले सूचना प्रविधिको प्रयोगमा दक्षता अभिवृद्धि गर्नुको विकल्प छैन ।
- भौतिक प्रगतितर्फ उल्लेख्य सुधारहरू भएका पनि छन्, व्यावसायिकता विकासमा ध्यान केन्द्रित गर्नुपर्ने समय आएको छ ।
- कार्यबोझ बमोजिम जनशक्ति पर्याप्त नहुँदा कार्यसम्पादनमा समस्या भएकाले संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी कार्यबोझ अनुकूलको जनशक्ति आपूर्ति गर्नेतर्फ पहल हुनुपर्ने ।

अनुसूची २

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनाको परामर्श बैठकको उपस्थिति

स्थान : विराटनगर मिति २०७६।०१।०७

क्र.स.	नाम, थर	पद	कार्यालयको नाम
१.	श्री ध्रुवमणी ज्ञवाली	सहन्यायाधिवक्ता	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, विरगन्ज
२.	श्री भरतलाल शर्मा	सहन्यायाधिवक्ता	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, विराटनगर
३.	श्री खडानन्द गौतम	सहन्यायाधिवक्ता	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, जनकपुर
४.	श्री टेकेन्द्रप्रसाद सुवेदी	सहन्यायाधिवक्ता	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, धनकुटा
५.	श्री घनश्याम ओझा	उप न्यायाधिवक्ता	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, ओखलढुंगा
६.	श्री गोविन्दराज गौली	उप न्यायाधिवक्ता	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, विराटनगर
७.	श्री परमेश्वर पराजुली	उप न्यायाधिवक्ता	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, इलाम
८.	श्री कृष्णप्रसाद पुडासैनी	जिल्ला न्यायधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, महोत्तरी
९.	श्री नारायणबहादुर थापा	उप न्यायाधिवक्ता	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, राजविराज
१०.	श्री हिमालयकुमार त्रिताल	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, इलाम
११.	श्री प्रकाश कोइराला	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, सर्लाही
१२.	श्री महेन्द्रबहादुर थापा	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, बारा
१३.	श्री शम्भु गौतम	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, धनुषा
१४.	श्री केशवप्रसाद पन्त	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, झापा
१५.	श्री रुद्रप्रसाद पन्थी	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, पर्सा
१६.	श्री मनोजकुमार आचार्य	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, मोरङ
१७	श्री गोविन्द उपाध्याय	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, सप्तरी
१८.	श्री ऋदीनाथ निरौला	उप न्यायाधिवक्ता	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय, प्रदेश नं. २
१९.	श्री गोकुलबहादुर निरौला	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, सुनसरी
२०	श्री एकराज अधिकारी	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, सिराहा
२१.	श्री पुरुषोत्तम खतिवडा	उप न्यायाधिवक्ता	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय, प्रदेश नं. १
२२.	श्री सन्तोषप्रसाद भण्डारी	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, धनकुटा
२३.	श्री पदमप्रसाद वस्ती	उप न्यायाधिवक्ता	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, विराटनगर
२४.	श्री दिपेन्द्र दनुवार	शाखा अधिकृत	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको कार्यालय इटहरी
२५.	श्री उमेश अधिकारी	सहायक जिल्ला न्यायधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, मोरङ
२६.	श्री मुकुन्द कुमार रेग्मी	सहायक जिल्ला न्यायधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, मोरङ
२७.	श्री रेणुका राई	शाखा अधिकृत	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय, प्रदेश नं. १
२८.	श्री सुदर्शन निरौला	सहायक जिल्ला न्यायधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, सुनसरी
२९.	श्रीगणेशप्रसाद सापकोटा	सहायक जिल्ला न्यायधिवक्ता	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, उदयपुर
३०.	श्री दिपेश प्रताप शाह	शाखा अधिकृत	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, विराटनगर
३१.	श्री रेवती सुवेदी	शाखा अधिकृत	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय, प्रदेश नं. १
३२.	श्री शम्भु प्रसाद सापकोटा	भन्सार अधिकृत	विराटनगर भन्सार कार्यालय
३३.	श्रीहरिप्रताप सेढाई	कर अधिकृत	आन्तरिक राजस्व कार्यालय
३४.	श्री घनश्याम श्रेष्ठ	DSP	जिल्ला प्रहरी कार्यालय, मोरङ
३५.	श्री राजेश सुवेदी	प्रहरी निरीक्षक	जिल्ला प्रहरी कार्यालय, मोरङ
३६.	श्री गोविन्द खवास	प्र.ना.नि.	जिल्ला प्रहरी कार्यालय, मोरङ
३७.	श्री रमेश कुमार बस्नेत	प्रहरी उपरीक्षक	प्रदेश नं १ प्रहरी कार्यालय

क्र.स.	नाम, थर	पद	कार्यालयको नाम
३८.	श्री मदन कुमार पन्त	अधिवक्ता	उच्च अदालत विराटनगर बार
३९.	श्री इश्वर मणि औझा	सेस्तेदार	जिल्ला अदालत, मोरङ
४०.	श्री विशाल घिमिरे	डिभिजन वन अधिकृत	जिल्ला वन कार्यालय, मोरङ
४१.	श्री श्याम नेपाल	नायब सुब्बा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, मोरङ
४२.	श्री रमेश कुमार बस्नेत	प्रहरी उपरिक्षक	प्रदेश नं १ प्रहरी कार्यालय
४३.	श्री केदार प्रसाद पौड्याल	अधिवक्ता	जिल्ला बार मोरङ
४४.	श्री ठगिन्द्र कट्टेल	रजिष्ट्रार	उच्च अदालत विराटनगर
४५.	श्री सुभाष राई	प्र.नि.	संघिय प्रहरी ईकाइ कार्यालय, धरान
४६.	श्री मदन कुमार पन्त	अधिवक्ता	उच्च अदालत विराटनगर बार
४७.	श्री गोविन्द खनाल	प्र.ना.नि.	जिल्ला प्रहरी कार्यालय, इलाम

स्थान : धनगढी
मिति २०७६।०१।०८

क्र.सं.	पद	नाम, थर	हालकार्यरतकार्यालय
१.	सहन्यायाधिवक्ता	श्रीचिरञ्जीवीपराजुली	उच्चसरकारीवकीलकार्यालय, महेन्द्रनगर
२.	सहन्यायाधिवक्ता	श्रीसुरेन्द्रजंगशाही	उच्चसरकारीवकीलकार्यालय, सुर्खेत
३.	सहन्यायाधिवक्ता	श्रीचक्रदेवआचार्य	उच्चसरकारीवकीलकार्यालय, दिपायल
४.	सहन्यायाधिवक्ता	श्री दमनसिंह बिष्ट	उच्चसरकारीवकीलकार्यालय, नेपालगञ्ज
५.	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्रीपुण्यप्रसादपाठक	जिल्लासरकारीवकीलकार्यालयजुम्ला
६.	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्रीयामबहादुरबानिया	जिल्लासरकारीवकीलकार्यालय, बाँके
७.	उप-न्यायाधिवक्ता	श्री केशवराज चपाई	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, सुर्खेत
८.	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्रीउत्तमबहादुरथापा	जिल्लासरकारीवकीलकार्यालय, सुर्खेत
९.	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्रीदशरथगौतम	जिल्लासरकारीवकीलकार्यालय, बर्दिया
१०.	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्रीदेवराजभारती	जिल्लासरकारीवकीलकार्यालय, कञ्चनपुर
११.	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्रीप्रकाशबहादुरभण्डारी	जिल्लासरकारीवकीलकार्यालय, डडेलधुरा
१२.	उप-न्यायाधिवक्ता	श्रीटेकबहादुरथापा	उच्चसरकारीवकीलकार्यालय, महेन्द्रनगर
१३.	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्रीद्रोणदत्तपौडेल	जिल्लासरकारीवकीलकार्यालय, दैलेख
१४.	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्रीविष्णुप्रसादपौडेल	जिल्लासरकारीवकीलकार्यालय, कैलाली
१५.	उप-न्यायाधिवक्ता	श्रीफटीकराजमुडभरी	मुख्यन्यायाधिवक्ताकोकार्यालय, प्रदेशनं .७
१६.	उप-न्यायाधिवक्ता	श्रीनरेन्द्रदेवकोटा	मुख्यन्यायाधिवक्ताकोकार्यालय, सुर्खेत
१७.	शाखाअधिकृत	श्रीरामदत्तभट्ट	उच्चसरकारीवकीलकार्यालय, महेन्द्रनगर
१८.	स.जि.न्या.व.	श्रीमोहनीप्रसादजोशी	जिल्लासरकारीवकीलकार्यालय, कञ्चनपुर
१९.	स.जि.न्या.व.	श्री निराजन शर्मा	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, बाँके
२०.	स.जि.न्या.व.	श्रीरुकमेडापोखेल	जिल्लासरकारीवकीलकार्यालय, जाजरकोट
२१.	शाखाअधिकृत	श्री खुम बहादुर कुँवर	उच्चसरकारीवकीलकार्यालय, नेपालगञ्ज
२२.	स.जि.न्या.व.	श्रीलक्ष्मीकिशोरशर्मा	जिल्लासरकारीवकीलकार्यालय, कैलाली
२३.	शाखाअधिकृत	श्रीविष्णुप्रसादगौली	मुख्यन्यायाधिवक्ताकोकार्यालय, सुर्खेत
२४.	स.जि.न्या.व.	श्रीसिर्जनाढकाल	जिल्लासरकारीवकीलकार्यालय, बाँके
२५.	शाखाअधिकृत	श्रीलोकमणीपाण्डे	अख्तियारदुरुपयोगअनुसन्धानआयोगकोकार्यालय, कोहलपुर

क्र.सं.	पद	नाम, थर	हालकार्यरतकार्यालय
२६.	शाखाअधिकृत	श्रीकविराजशर्मापाध्या	मुख्यन्यायाधिवक्ताकोकार्यालय, प्रदेशनं .७
२७.	शाखाअधिकृत	श्रीआरतीचपाई	मुख्यन्यायाधिवक्ताकोकार्यालय, सुर्खेत
२८.	स.जि.न्या.व.	श्रीनृपराजखड्का	जिल्लासरकारीवकीलकार्यालय, कैलाली
२९.	अधिवक्ता	श्री कृष्णराज जैशी	जिल्ला वार कैलाली
३०.	रेन्जर	श्री किशोर कुमार महत	वर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज
३१.	प्र नि	श्री वोधराज आझा	संघीय प्रहरी ईकाइ
३२.	प्र नि	श्री कमल बहादुर विष्ट	जिल्ला प्रहरी कार्यालय कैलाली
३३.	प्र नि	श्री प्रकाश डाँगी	जिल्ला प्रहरी कार्यालय कैलाली
३४.	ना सु	श्री ईश्वरदत्त जोशि	जि प्र का कैलाली

स्थान : पाल्पा

मिति : २०७६।१।१७

क्र.सं.	पद	नाम, थर	हालकार्यरतकार्यालय
१	सहन्यायाधिवक्ता	श्री नरेन्द्रबहादुर चन्द	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, पोखरा
२	सहन्यायाधिवक्ता	श्री ईश्वरीप्रसाद बन्जाडे	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, तुलसीपुर
३	सहन्यायाधिवक्ता	श्री रामकुमार थापा	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, बुटवल
४	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्री कृष्णराज पन्त	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, म्याग्दी
५	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्री गोविन्द गिरी	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, कपिलवस्तु
६	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्री लक्ष्मण उपाध्याय घिमिरे	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, रुपन्देही
७	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्री रामप्रसाद अधिकारी	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, तनहुँ
८	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्री अशोकराज रेग्मी	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, स्याङ्जा
९	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्री शुशिल देवकोटा	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, दाङ
१०	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्री गुरुप्रसाद वाग्ले	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, कास्की
११	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्री धर्मराज पौडेल	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, गोरखा
१२	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्री सुरेन्द्रराज काफ्ले	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, बाग्लुङ
१३	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्री भीमप्रसाद भुर्तेल	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, नवलपरासी पश्चिम
१४	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्री कृष्णचन्द्र पाण्डे	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, पाल्पा
१५	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्री सिताराम अर्याल	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, नवलपरासी पूर्व
१६	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	श्री शान्तीप्रसाद शर्मा	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, गुल्मी
१७	स.जि.न्या.व.	श्री आनन्दप्रसाद शर्मा	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, पाल्पा
१८	स.जि.न्या.व.	श्री हरिप्रसाद घिमिरे	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, अर्घाखाँची
१९	स.जि.न्या.व.	श्री रामप्रसाद पन्थी	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, गुल्मी
२०	शाखा अधिकृत	श्री विमलप्रसाद न्यौपाने	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग कार्यालय, बुटवल
२१	शाखा अधिकृत	श्री टेकनाथ शर्मा	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, बागलुङ्ग
२२	शाखा अधिकृत	श्री प्रकाश घिमिरे	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय,प्रदेश नं ५, बुटवल
२३	शाखा अधिकृत	श्री सीता अधिकारी	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय, गण्डकी प्रदेश, पोखरा
२४	शाखा अधिकृत	श्री दिव्यकुमारी भट्टराई	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, बुटवल
२५	शाखा अधिकृत	श्री उशा गजमेर	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, बुटवल

२६	खरिदार	श्री रोमकान्त बस्याल	मालपोत कार्यालय, पाल्पा
२७	अध्यक्ष	श्री जोग बहादुर वि.क.	नेपाल बार एशोसियसन, पाल्पा
२८	उपाध्यक्ष	श्री शालिक राम घिमिरे	नेपाल बार एशोसियसन, पाल्पा
२९	श्रेस्तेदार	श्री कृष्ण मुरारी सिग्देल	पाल्पा जिल्ला अदालत
३०	प्रशासकिय अधिकृत	श्री रमा श्रेष्ठ	जिल्ला प्रशासन कार्यालय पाल्पा

स्थानः महान्यायाधिवक्ताको सभाहल, सिंहदरबार ।

मितिः २०७६।०१।२०

सि.नं	नाम थर	पद	कार्यालय	दस्तखत
१.	श्री अग्नि प्रसाद खरेल	महान्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
२.	श्री खगराज पौडेल	नायब महान्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
३.	श्री पद्म प्रसाद पाण्डेय	नायब महान्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
४.	श्री नारायणप्रसाद पौडेल	नायब महान्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
५.	श्री विश्वराज कोइराला	नायब महान्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
६.	श्री नरेन्द्र प्रसाद पाठक	पूर्व नायब महान्यायाधिवक्ता		
७.	प्रा.डा. श्री कृष्ण श्रेष्ठ	प्राध्यापक		
८.	श्री भीम कुमार श्रेष्ठ	सह रजिष्ट्रार	सर्वोच्च अदालत	
९.	श्री श्यामकुमार भट्टराई	सहन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
१०.	श्री रेवतीराज त्रिपाठी	सहन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
११.	श्री गीताप्रसाद तिम्सिना	सहन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
१२.	श्री मुरारी प्रसाद पौडेल	सहन्यायाधिवक्ता	वि.स.व.का, काठमाडौं	
१३.	श्री लोकराज पराजुली	सहन्यायाधिवक्ता	उ.स.व.का, पाटन	
१४.	श्री खेमराज ज्ञवाली	सहन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
१५.	श्री रमादेवी पराजुली	सहन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
१६.	श्री ध्रुव कुमार चौहान	सहन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
१७.	श्री चन्द्रकान्त खनाल	सहन्यायाधिवक्ता	जि.स.व.का, काठमाडौं	
१८.	श्री हरिप्रसाद रेग्मी	उपन्यायाधिवक्ता	जि.स.व.का, काठमाडौं	
१९.	श्री गंगा प्रसाद पौडेल	उपन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
२०.	श्री बाबुराम अधिकारी	उपन्यायाधिवक्ता	उ.स.व.का, हेटौडा	
२१.	श्री हरिप्रसाद भट्ट	जिल्ला न्यायाधिवक्ता	जि.स.व.का, मकवानपुर	

सि.नं	नाम थर	पद	कार्यालय	दस्तखत
२२.	श्री हरिशंकर ज्ञवाली	उपन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
२३.	श्री यदुनाथ शर्मा	जि.न्या.व	जि.स.व.का, चितवन	
२४.	श्री निर्मला सुवेदी	उपन्यायाधिवक्ता	आ.रा.वि	
२५.	श्री शान्ति न्यौपाने	जि.न्या.व	जि.स.व.का, काठमाडौं	
२६.	श्री टीकाभूषण घिमिरे	उपन्यायाधिवक्ता	उ.च.स.व.का,पाटन	
२७.	श्री माधव प्रसाद घिमिरे	उपन्यायाधिवक्ता	जि.स.व.का, काठमाडौं	
२८.	श्री मान बहादुर बस्नेत	उपसचिव	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	
२९.	श्री हरिहर पौडेल	उपन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
३०.	श्री दशरथ पंगेनी	जि.न्या.व	जि.स.व.का, भक्तपुर	
३१.	श्री कृष्णमोहन कोइराला	उपन्यायाधिवक्ता	उ.स.व.का, पाटन	
३२.	श्री खेमराज भट्ट	उपन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
३३.	श्री पद्मराज पाण्डेय	उपन्यायाधिवक्ता	वि.स.व.का, काठमाडौ	
३४.	श्री महेशप्रसाद खत्री	उपन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
३५.	श्री मोना सिंह	जि.न्या.व	जि.स.व.का, ललितपुर	
३६.	श्री उमाकान्त पौडेल	जि.न्या.व	जि.स.व.का, काठमाडौं	
३७.	श्री सुदिप गौतम	रा.का.व्य	A2J Project	
३८.	श्री केदार प्रसाद दाहाल	अधिवक्ता	सर्वोच्च अदालत बार	
३९.	श्री बाल कृष्ण गैरे	अधिवक्ता	नेपाल बार एसोशिएसन	
४०.	डा.श्री गणेश रेग्मी	प्र.व.अ	प्रहरी प्रधान कार्यालय	
४१.	श्री भीम प्रसाद ढकाल	प्र.व.अ	प्रहरी प्रधान कार्यालय	
४२.	श्री शिद्धीविक्रम साह	प्र.अ	प्रहरी प्रधान कार्यालय	
४३.	श्री रीति आचार्य	सहायक योजना अधिकृत	रा.नि.तथा ब.सं विभाग	
४४	श्री निर्मला मरासिनी	शाखा अधिकृत	मु.न्या.व.को.का, प्रदेश नं.३	
४५.	श्री शान्ति विक्रम शाह	शाखा अधिकृत	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
४६.	श्री आस्था निरौला	कार्यक्रम अधिकृत	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
४७.	श्री रोशी भण्डारी	शाखा अधिकृत	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
४८	श्री राजन खनाल	शाखा अधिकृत	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
४९.	श्री उत्तम गौतम	का.अ	भन्सार विभाग	
५०.	श्री सीतादेवी सुवेदी	स.जि.न्या.व	जि.स.व.का, ललितपुर	

सि.नं	नाम थर	पद	कार्यालय	दस्तखत
५१.	श्री नगेन्द्र लम्साल	शाखा अधिकृत	वि.स.व.का, काठमाडौं	
५२.	श्री राजेन्द्र रेग्मी	शाखा अधिकृत	उ.स.व.का, पाटन	
५३.	श्री पुष्पराज बाँस्तोला	शाखा अधिकृत	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
५४.	श्री श्रीराम खनाल	शाखा अधिकृत	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
५५.	श्री चन्द्रप्रसाद संजेल	शाखा अधिकृत	उ.स.व.का, पाटन	
५६.	श्री शिव वाग्ले	शाखा अधिकृत	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
५७.	चन्दन कुमार ठाकुर	नायब सुब्बा	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
५८.	श्री नारायण स्वर्णकार	कम्प्युटर अपरेटर	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
५९.	श्री हेमराज आचार्य	खरिदार	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
६०.	श्री पार्वती तामाङ	नायब सुब्बा	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	

स्थानः महान्यायाधिवक्ताको सभाहल, सिंहदरबार ।
मितिः २०७६।०१।२७

सि.नं	नाम थर	पद	कार्यालय	दस्तखत
१.	श्री अग्नि प्रसाद खरेल	महान्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
२.	श्री खगराज पौडेल	नायब महान्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
३.	श्री पद्म प्रसाद पाण्डेय	नायब महान्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
४.	श्री नारायण प्रसाद पौडेल	नायब महान्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
५.	श्री विश्वराज कोइराला	नायब महान्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
६.	श्री नरेन्द्र प्रसाद पाठक	पूर्व नायब महान्यायाधिवक्ता		
७.	प्रा.डा.श्री कृष्ण श्रेष्ठ	प्राध्यापक		
८.	श्री कोशलचन्द्र सुवेदी	सहसचिव	प्र.म.तथा म.का	
९.	श्री श्यामकुमार भट्टराई	सहन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
१०.	श्री रेवतीराज त्रिपाठी	सहन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
११.	श्री गोपालप्रसाद रिजाल	सहन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
१२.	श्री गीताप्रसाद तिम्सिना	सहन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
१३.	श्री खेमराज ज्ञवाली	सहन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
१४.	श्री हरिप्रसाद जोसी	सहन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	

सि.नं	नाम थर	पद	कार्यालय	दस्तखत
१५.	श्री ईश्वरीप्रसाद ढकाल	सहन्यायाधिवक्ता	वे.पा.व्य.छा.आ	
१६.	श्री दिनेशप्रसाद घिमिरे	सहन्यायाधिवक्ता	अ.दु.अ.आ	
१७.	श्री मोहनसागर बस्याल	उपन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
१८.	श्री महेशप्रसाद खत्री	उपन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
१९.	श्री देवेन्द्र आचार्य	उपन्यायाधिवक्ता	वि.स.व.का, काठमाडौं	
२०.	श्री चन्द्रकुमार पोखेल	उपन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
२१.	श्री जगतप्रकाश भट्ट	उपसचिव (लेखा)	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
२२.	श्री टेकराज भुसाल	उपन्यायाधिवक्ता	उ.स.व.का, पाटन	
२३.	श्री भरत गौतम	निर्देशक	भू.व्य.तथा अ.वि	
२४.	श्री ज्ञानप्रसाद भुसाल	उपन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
२५.	श्री कैलाश के.सी	उपन्यायाधिक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
२६.	श्री यादवप्रसाद पौडेल	उपन्यायाधिवक्ता	उ.स.व.का, पाटन	
२७.	श्री रत्न प्रकाश गिरी	उपन्यायाधिवक्ता	वि.स.व.का, काठमाडौं	
२८.	श्री नवराज पराजुली	उपन्यायाधिवक्ता	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
२९.	श्री सन्ध्या कुमारी पुडासैनी	अधिकृत (कानून)	रा.मा.आ.अयोग	
३०.	श्री राकेश कुमार सिंह	प्र.उ	के.प्र.वि.वि.प्र	
३१.	श्री ओमप्रकाश शर्मा	प्र.वै.अ	रा.वि.वि.प्र	
३२.	श्री निर्मल कुमार पुन	शाखा अधिकृत	उ.स.व.का, पाटन	
३३.	श्री विना खड्का थापा	स.जि.न्या.व	जि.स.व.का, ललितपुर	
३४.	श्री उर्मिला जि.सी	स.जि.न्या.व	जि.स.व.का, ललितपुर	
३५.	श्री ठाकुरप्रसाद बस्ताकोटी	स.जि.न्या.व	जि.स.व.का, काठमाडौं	
३६.	श्री टेकनाथ अधिकारी	शाख अधिकृत	वि.स.व.का, काठमाडौं	
३७.	श्री रोशी भण्डारी	शाखा अधिकृत	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
३८.	श्री पुष्पराज बाँस्तोला	शाखा अधिकृत	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
३९.	श्री निराजन पाण्डे	शाखा अधिकृत	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
४०.	श्री श्रीराम खनाल	शाखा अधिकृत	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	

सि.नं	नाम थर	पद	कार्यालय	दस्तखत
४१.	श्री विजयराज घिमिरे	स.जि.न्या.व	जि.स.व.का, काठमाडौं	
४२.	श्री आस्था निरौला	कार्यक्रम अधिकृत	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
४३.	श्री सागर अधिकारी	नायब सुब्बा	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	
४४	श्री शिव रेग्मी	खरिदार	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	

स्थान : काठमाडौं

मिति : २०७६।३।२९

पूर्वमहान्यायाधिवक्ताज्यूहरु तथा पूर्व नायब महान्यायाधिवक्ताज्यूहरुसँगको छलफलको उपस्थिति

१.	पूर्व महान्यायाधिवक्ता	श्री बद्रिबहादुर कार्की
२.	पूर्व महान्यायाधिवक्ता	श्री महादेबप्रसाद यादव
३.	पूर्व महान्यायाधिवक्ता	श्री लक्ष्मीबहादुर निराला
४.	पूर्व महान्यायाधिवक्ता	श्री यज्ञमूर्ति बञ्जाडे
५.	पूर्व महान्यायाधिवक्ता	श्री राघवलाल बैद्य
६.	पूर्व महान्यायाधिवक्ता	श्री मूक्तिनारायण प्रधान
७.	पूर्व महान्यायाधिवक्ता	श्री रमनकुमार श्रेष्ठ
८.	पूर्व महान्यायाधिवक्ता	श्री बसन्तराम भण्डारी
९.	पूर्व नायव महान्यायाधिवक्ता	श्री बलराम के.सी.
१०.	पूर्व नायव महान्यायाधिवक्ता	नन्दबहादुर सुवेदी
११.	पूर्व नायव महान्यायाधिवक्ता	श्री नरेन्द्र कुमार श्रेष्ठ
१२.	पूर्व नायव महान्यायाधिवक्ता	श्री नरेन्द्रप्रसाद पाठक
१३.	पूर्व नायव महान्यायाधिवक्ता	श्री टीका बहादुर हमाल
१४.	पूर्व नायव महान्यायाधिवक्ता	श्री ठोकप्रसाद शिवाकोटी
१५.	पूर्व नायव महान्यायाधिवक्ता	श्री गणेशबाबु अर्याल
१६.	पूर्व नायव महान्यायाधिवक्ता	श्री बद्री प्रसाद गौतम
१७.	पूर्व नायव महान्यायाधिवक्ता	श्री किरण पौडेल

१८.	सहन्यायाधिवक्ता	श्री श्यामकुमार भट्टराई
१९.	सहन्यायाधिवक्ता	श्री रेवतीराज त्रिपाठी
२०.	सहन्यायाधिवक्ता	श्री गीताप्रसाद तिम्सिना
२१.	सहन्यायाधिवक्ता	श्री संजीवराज रेग्मी
२२.	सहन्यायाधिवक्ता	श्री खेमराज ज्ञवाली
२३.	सहन्यायाधिवक्ता	श्री हरिप्रसाद जोशी
२४.	सहन्यायाधिवक्ता	श्री उद्धवप्रसाद पुडासैनी
२५.	सहन्यायाधिवक्ता	श्री ध्रवकुमार चौहान
२६.	सहसचिव	श्री भणिन्द्र गौतम
२७.	उपन्यायाधिवक्ता	श्री चन्द्रकुमार पोखरेल
२८.	उपन्यायाधिवक्ता	श्री ज्ञानप्रसाद भुसाल
२९.	उपन्यायाधिवक्ता	श्री महेशप्रसाद खत्री
३०.	उपन्यायाधिवक्ता	श्री सोमकान्ता भण्डारी
३१.	उपसचिव (लेखा)	श्री जगतप्रकाश भट्ट
३२.	शाखा अधिकृत	श्री गजराज घिमिरे
३३.	शाखा अधिकृत	श्री श्रीराम खनाल
३४.	शाखा अधिकृत	श्री रोशी भण्डारी
३५.	शाखा अधिकृत	श्री पुष्पराज बास्तोला
३६.	शाखा अधिकृत	श्री शिव वाग्ले
३७.	शाखा अधिकृत	श्री हरिहर तिम्सिना
३८.	शाखा अधिकृत	श्री संगीता थोकर
३९.	शाखा अधिकृत	श्री शान्ति विक्रम शाह
४०.	शाखा अधिकृत	श्री विमलाकुमारी मल्ल
४१.		श्री सुदिप गौतम
४२.		श्री रत्न श्रेष्ठ
४३.	नायब सुब्बा	श्री चन्दन कुमार ठाकुर
४४.	का.स	श्री दिपक प्रसाद पुडासैनी